

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2010

12002

491.99-5

9-34 *36*

ԲԱՆ ԱԼԻ

ԳՈՐԾԵԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՅՈՐԻՆՅԱԼ

Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇՅԱՆԷ

Բ. Տպագրութիւն

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՅՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՎԱՅՆԱԼ

—
XԵՂԵ

ԲԱՆԱԼԻ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

1. Հրահանգ

Ընծայ . քոյ . Ժամանակ . քոյ . Նշան . քոյ . Գործ .
քոյ . Մեծ . ան . Բաջ . ան . Հողմ . քոյ . Մեղմ . ան .
Մարդ . քոյ . Տղայ . քոյ . Չար . ան . Չգոն . ան . Կարդ .
քոյ . Չագ . քոյ . Հող . քոյ . Լի . ան . Ունայն . ան .
Հաց . քոյ . Նոր . ան . Հոտ . քոյ . Հոտ . քոյ . Լախ .
ան . Նեղ . ան . Ոչխար . քոյ . Արջառ . քոյ . Հրաման .
քոյ . Գատարի . ան . Հրապարակ . քոյ . Ամբոխ . քոյ .
Ազքատ . ան . Թշուռ . ան . Աղտ . քոյ . Երկաթ . քոյ .
Արծաթ . քոյ . Չգետ . քոյ . Չարդ . քոյ . Գնէլ . քոյ .
Տիրան . քոյ . Միհրան . քոյ . Չոյ . քոյ . Հանոյ . ան .
Տգեղ . ան . Կանաչ . ան . Յող . քոյ . Աղղ . քոյ . Չօ-
րաւոր . ան . Տղար . ան . Դեմ . քոյ . Ծառ . քոյ . Ար-
դար . ան . Հեղ . ան . Յեղ . քոյ . Գահանայ . քոյ . Ման .
քոյ . Ծեր . ան . Լեղու . քոյ . Թաւ . ան . Շքեղ . ան .
Վատ . ան . Աւազան . քոյ . Խրատ . քոյ . Արամ . քոյ .
Վահան . քոյ . Գայիանէ . քոյ . Եսայի . քոյ . Ծայր . քոյ .
Իր . քոյ . Ուս . քոյ . Ուխտ . քոյ . Գանձ . քոյ . Չօր . քոյ .
Չրազ . քոյ . Լուսաւոր . ան . Աղտ . ան . Պայծառ . ան .

29852 - 4. Է.

13517-58

Պատերազմ . քոյ . Գայլ . քոյ . Գեղ . քոյ . Որթ . քոյ .
 Որթ . քոյ . Սան . քոյ . Սան . քոյ . Փող . քոյ . Փող . քոյ .
 Աղօթք . քոյ . Խօսք . քոյ . Մխտք . քոյ . Պարտք . քոյ .
 Կամք . քոյ . Դժոխք . քոյ . Մեղք . քոյ :

2. Հրահանգ

Ընծայ , յի , յիւ : Ժամանակ , կի , կաւ : Նշան , նի ,
 նաւ : Գործ , ծոյ , ծով : Մեծ , ծի , ծաւ : Քաջ , ջի ,
 ջիւ , ջաց , ջօք : Հողմ , մոյ , մով : Մեղմ , մոյ , մով :
 Մարդ , դոյ , դով : Տղայ , յոյ , յով : Չար , ըի , բաւ :
 Զգօն , նի , նաւ : Կարգ , գի , գաւ : Չագ , գու : Հող ,
 դոյ , դով : Լի , լիոյ , լիով : Ունայն , նի , նիւ : Հաց ,
 ցի , ցիւ : Նոր , բոյ , բով : Հոս , սոյ , սով : Հօտ , տի ,
 տիւ : Լայն , նի , նիւ : Նեղ , դոյ , դով : Ոչխար , ըի ,
 բաւ : Արջառ , ոոյ , ոով : Հրաման , նի , նաւ : Գա-
 տարկ , կի , կաւ : Հրապարակ , կի , կաւ : Ամբոխ , իի ,
 իիւ : Աղքատ , տի , տաւ : Թշուառ , ռի , ռաւ : Աղա ,
 սոյ , սով : Երկաթ , թոյ , թով : Արծաթ , թոյ , թով :
 Զգեստ , տու : Զարդ , դու : Գնէլ , լայ , լաւ : Տիրան ,
 նայ , նաւ : Միհրան , նայ , նաւ : Զոն , հի , հիւ : Հա-
 ճոյ , յի , յիւ : Տգեղ , դի , դաւ : Կանաչ , չի , չաւ :
 Յօդ , գի , գիւ : Ազգ , գի , գաւ : Զօրաւոր , ըի ,
 բաւ : Տկար , ըի , բաւ : Ժամ , մու , մու կամ մաւ :
 Ծառ , ոոյ , ոով : Արգար , բոյ , բով : Հեղ , դոյ , դով :
 Յեղ , դի , դիւ : Քահանայ , յի , յիւ : Մահ , հու կամ
 հուան , հու կամ հուամբ : Մեր , բոյ , բով : Լեզու ,
 ուի , ուաւ : Թաւ , լոյ , լով : Եքեղ , դի , դաւ : Վատ ,
 տի , տաւ : Աւագան , նի , նաւ : Խրատ , տու : Արամ ,
 մայ , մաւ : Վահան , նայ , նաւ : Գայխանէ , նեայ ,
 նեաւ : Եսայի , յեայ , յեաւ : Ծայր , ըի , ըիւ : Իր , ըի ,
 բաւ : Ուս , սոյ , սով : Ուխտ , տի , տիւ : Գանձ , ձու :
 Զօր , բու : Ճրագ , գի , գաւ : Լուսաւոր , ըի , բաւ :

Աղօտ , տի , տիւ : Պայծառ , ռի , ռաւ : Պատերազմ ,
 մի , մաւ : Գայլ , լոյ , լով : Գեղ , դոյ , դով : Որթ , թու :
 Որթ , թոյ : Սան , նի , նիւ : Սան , նու : Փող , դոյ ,
 դով : Փող , դի , դիւ : Աղօթք . թից . թիւք : Խօսք ,
 սից , սիւք : Մխտք , մտաց , մտօք : Պարտք , տուց ,
 տուք : Կամք , մաց , մօք : Դժոխք , խոց , խովք :
 Մեղք , դաց , դօք :

3. Հրահանգ

Մթին է բանտ . Աղօտ է լուսին . Թանձր է ձիւն .
 Լոյծ է անձրիւ . Հաւատարիմ է շուն . Արագ է ձի .
 Գնդաձիւ է երկիր . Ընդարձակ է ծով . Մահկանացու
 է մարդ . Զով է ջուր . Թեթեւ է օդ . Միրելի է առա-
 քինութիւն . Լուսատու է արեգակն . Բարի է Աստ-
 ուած . Անմահ է հոգի . Նիւթեղէն է մարմին . Կարծր
 է քար . Պինդ է ցամաք . Սեռ է թանաք . Սպիտակ
 է ձիւն . Կանաչ է խոտ . Կարմիր է յակինթ . Կապոյտ
 են երկինք . Բոլորակ է անիւ . Քաղցր է խաղող . Թթու
 է ազոխ . Թեւաւոր է թռչուն . Թեփամորթ է ձուկն .
 Զորքոսանի է ոչխար . Երկոտանի է հաւ . Հպարտ է
 առիւծ . Անագորոյն է վագր . Զաղիր է որդն . Արա-
 գոսն է նապաստակ . Նիրարեկ է եղէգն . Թրձուն է
 աղիւս . Պարզեւտու է Աստուած . Զրի են շնորհք :

4. Հրահանգ

Քարձր են երկինք . Լուսատու են աստեղք . Բաց
 էին դրունքն . Նեղ են ճանապարհքն . Հարթ են փո-
 ղոյքն . Զինջ է ազակի . Յտտակ է ջուրն . Առատ է
 ալբիւրն . Սաստիկ է սոյն . Ծանր է ախտն . Կիզիչ է
 հուր . Անաչառ է դատաւորն . Խիտ է իշխանն . Եքեղ
 են ապարանքն . Հոյակապ են շինուածքն . Գեղեցիկ

է պարտէզն . Բազում է ժողովուրդն . Սակաւ են զինուորքն . Մեծատուն է այրն . Արարիչ է Աստուած . Հոգի են հրեշտակք . Չար են դեւք . Երանաւէտ է դրախտ . Անմեղ են մանկունք . Պատուական է իմաստութիւն . Օգտակար են գիտութիւնք . Պիտանի են եզն , ձի եւ էջ . Ժառանգ են որդիքն . Հնազանդ եւ զիցին ծառայք . Յաղթող է թագաւորն . Քաջ է զօրավարն . Հաւատարիմ են զինուորքն . Հզօր է առիւծ . Խոնաւ է գետինն . Չոր է փայտն . Մահացու է հիւանդութիւնն . Ծանր է բեռնն . Չգոյշ լերուք . Վստահ լեր . Աղքատ է ժողովուրդն . Մեծատուն են իշխանքն . Ո՞ւր իցէ այրն . Ո՞վ են նոքա . Ո՞վ իցէ մանուկն . Օգտակար է ուսումն . Ատելի է յոռութիւն . Մեծատուն եղեն աղքատք . Ճշմարիտ է պատմութիւնն . Սուտ են վկայութիւնքն . Երկայն է ճանապարհն . Կարճ է ժամանակն :

5. Հրանունք

Արագագիր է դպիրն . Եղջիրաւոր են եզն , ոչխար եւ այծ . Ծիրանի է պատմութեանն . Սեաւ են բնակիչքն . Քաջ լերուք . Հնազանդ լեր . Մի լինիր չոսյլ . Հաւատարիմ եղիցի . Բարձր է եղեւին . Դիւրբարեկ է եղէզն . Խոնարհ է տօսախ . Սպիտակ են ձիւն եւ եղեանն . Լպիրժ է գետինն . Եղուկ եմ . Ողորմելի է . Երանելի ես . Արագազնաց է նապաստակ Մի լինիր երախտամոռաց կ՛ած ապաշնորհ . Երախտաւոր է այրն . Մեծ էր երաւակն . Վկայ եմ ես . Երաշխաւոր ես դու . Դատախազ է նա . Դատաւոր են նոքա . Դահիճ է նա . Վրէժխնդիր է տէր . Չրի է պարգեւն . Չիր է այս . Պարգեւ է մատեանն . Ընծայ են պտուղքն :

6. Հրանունք

Գօտի . տւոյ . տեաւ : Զիթենի . նւոյ . նեաւ : Հոգի . գւոյ . գւոյլ . գւոց : Ոսկի . կւոյ . կւոյլ : Ատամն . ման . մամբ . մունք . մանց : Տուն . տան . տամբ : Լաւութիւն . թեան . թեամբ : Կոճղ . ճեղ . ճեղք . կոճեղք . զաց : Մեծատուն . տան . տամբ . Վերնատուն . տան . տամբ : Ճշմարտութիւն . թեան . թեամբ : Տարի . ր . ոյ . բեաւ : Անձն . ձին . ձամբ . անձինք . ձանց : Տարր . բեր . բերք . տարերք . բերաց . բօք . Արկղ . կեղ . կեղք . արկեղք . զաց . դօք . Խաչն . շին . շամբ . խաչինք . շանց : Դաշն . շին . շամբ . դաշինք . շանց : Ուստր . տեր . տերք . ուստերք . բաց . բօք : Կղզի . գւոյ . զեաւ : Փարիսեցի . ցւոյ . ցւոյլ : Սաղուկեցի . ցւոյ . ցւոյլ : Անեցի . ցւոյ . ցւոյլ : Ասր . ասու : Մեղր . զու : Եղր . զեր . զերք . եղերք . բաց . բօք : Ափն . փին . փամբ . արունք . փանց : Զմեռն . բան . բամբ . ձմերունք . բանց : Ամառն . բան . բամբ . ամարունք . բանց : Տտուն . տտան . տտամբ . տտունք . տտանց : Ագի . գւոյ , գւոյլ : Մանն . սին . սամբ . մասունք . սանց : Մրջիւն . ջեան . ջեամբ . մրջիւնք ջնոց : Սիւն . սեան . սեամբ . սիւնք . սեանց : Կորին . բեան . բեամբ . կորիւնք . բեանց : Թոռն . ոփն . ոամբ . թոռունք . ոանց : Համր . մեր . մերք . համերք . մերց . մերք :

7. Հրանունք

Թուղթ . թղթոյ . թղթով : Սէր . սիրոյ . սիրով : Պատիւ . պատուոյ . պատուով : Թիւ . թուոյ . թուով : Անիւ . անուոյ . անուով : Գրիչ . գրչի . գրչաւ : Հուր . հրոյ . հրով : Մատուն . մատրան . մատրամբ : Թռչուն .

Թռչնոյ . Թռչնով : Մատեան . մատենի . մատենիւ : Ատեան . ատենի . ատենիւ : Ծունչ . շնչոյ . շնչով : Մարմին . մարմնոյ . մարմնով : Մուկն . մկան . մկամբ . մկունք . մկանց : Ծուրթն . շրթան . շրթամբ . շրթունք : շրթանց : Հովիւ . հովուի . հովուաւ : Զուր . ջրոյ . ջրով . ջուրք . ջրոց կ՝ ջուրց . ջրովք կ՝ ջուրքք : Պանիր . պանրոյ . պանրով : Հունձ , հնձոյ , հնձով : Պտուղ , պտղոյ . պտղով : Երէց . երիցու . երիցունք . երիցանց . երիցամբք : Պղինձ . պղնձոյ . պղնձով : Զէն . զինու : Կոչումն . կոչման . կոչմամբ : Գալուստ . գալտեան . գալտեամբ : Եէն . շինի . շինիւ : Լոյս . լուսոյ . լուսով : Յոյս . յուսոյ . յուսով : Ամիս . ամսոյ . ամսով : Վայրկեան . վայրկենի . վարկենիւ . Սուրբ . սրբոյ . սրբով : Մեհեան . մեհենի . մեհենիւ : Հանդէս . հանդիսի . հանդիսիւ : Ողջոյն . ողջունի . ողջունիւ : Էջ . իչոյ . իչով : Մանուկ . մանկան . մանկամբ . մանկունք . մանկանց . մանկամբք : Աղջիկ . աղջկան . աղջկամբ . աղջկունք . աղջկանց . աղջկամբք : Գուստր . դստեր . դստերք . դստերց . դստերօք : Ծիր . ծրի . ծրիւ : Խունկ . խնկոյ . խնկով : Ինձ . ընձու : Խոստումն . խոսուման . խոսումամբ . խոսումունք . խոսումանց . խոսումամբք : Ուսումն . ուսման . ուսմամբ . ուսմունք . ուսմանց . ուսմամբք : Սկիզբն . սկզբան . սկզբամբ . սկզբունք . սկզբանց . սկզբամբք : Քիրտն . քրտան . քրտամբ . քրտունք . քրտանց . քրտամբք : Աշուն . աշնան . աշնամբ . աշունք . աշնանց . աշնամբք . Գարուն . գարնան . գարնամբ . գարունք . գարնանց . գարնամբք : Մարդիկ . մարդկան . մարդկամբ : Զեղուն . ձեղունան . ձեղունամբ . ձեղունք . ձեղունանց . ձեղունամբք : Սենեակ . սենեկի . սենեկաւ : Գլուխ . գլխոյ . գլխով . Փոքրիկ . փոքրկան . փոքրկամբ . փոքրկունք . փոքրկանց . փոքրկամբք : Տնիկ . տնկան . տնկամբ .

տնկունք . տնկանց . տնկամբք : Հանդիստ . հանդստեան . հանդստեամբ : Փախուստ . փախստեան . փախստեամբ : Թաքուստ . թաքստեան . թաքստեամբ : Խղձ . ըղձի . ըղձիւ : Ունչ . ընչոյ . ընչով : Ունդ . ընդոյ . ընդով : Քրիստոնեայ . նէի . նէիւ : Փախստեայ . տէի . տէիւ : Աշտեայ . տէի . տէիւ : Ծնունդ , ծննդեան . ծննդեամբ . ծնունդք . ծննդոց . ծննդովք : Ժողովուրդ . ժողովրդեան . ժողովրդեամբ . ժողովուրդք . ժողովրդոց . ժողովրդովք : Խորհուրդ . խորհրդոյ կ՝ խորհրդեան . խորհրդով :

8. Հրահանգ

Նոր է տունն . Հին է եկեղեցին . Թեթեւ են շոգի եւ ծուխ . Մանր են անձրեւ եւ կարկուտ . Զգայուն , իմաստուն եւ գործօն է հոգի . Տրտում էր կլինն . Վշտագին էր մայրն . Զուարթ է քայրն . Գնայուն են մարդիկ եւ անասունք . Խոնաւ է հոգն . Բերրի է երկիրն . Յուսթի է դաշտն . Պտղաբեր են արտն եւ պարտէզ . Հոգի են հրեշտակք . Զերթ է ձի . Հաւատարիմ է շուն . Հմուտ եւ փորձ է վարդապետն . Կիրթ են աշակերտքն . Վարժ է կառավարն . Դանդաղ է էջ . Արագ է նապաստակ . Բարկ եւ կծու է քացախ . Լոյծ է իւղ . Թանձր է կոզի . Պինդ է փայտ . Կարծր են քար եւ երկաթ . Գնդակերպ է նարինջ . Բոլորչի են սկաւառակ եւ անիւ . Կակուղ է թաթ . Կարծր են սմբակ եւ կճղակ . Թթու է կիտրոն . Եարժուն են բազուկք եւ սրունք . Յեղեղուկ են լեզու եւ աչք . Հաստ են առամունք . Հասուն է պատանին . Խակ է մանուկն . Թռչուն են հաւք . Գնայուն են չորքտանիք . Արագընթաց են եղջերու եւ նապաստակ . Հզօր է առիւծ . Գիշատիչ եւ անագորոյն է վագր . Հեղ է ոչխար . Հանդարտ է ուղտ . Համբերող է էջ . Հովիւ էր Դա-

ի թի, եւ եղեւ թագաւոր . Գիւցաղն էր Հայկ . Քաջ էր Արամ . Կարող է Աստուած . Հաւատարիմ է պաշտօնեայն . Գժուարին է լեառնն :

9. Հրահանգ

Քաց է դուռն պարսիղին . Փակեալ են պատուհանք տանն . Վայրենի էին բնակիչք երկրին . Գեղեցիկ էր պտուղ ծառոյն . Պայծառ է լոյս արեգական . Աղօտ է լոյս լուսնի . Ծեր է հայր մանկանն . Հաւատարիմ են զօրք թագաւորին . Այս են կամք տեառն . Մերձ է տուն քեռն . Ստահակ են որդիք կնոջն . Խիստ էին բա՛ք առնն . Սաստիկ էր բարկութիւն հօրն . Մեծ էր հանդէս աւուրն . Կարճ են ժամք սուրնջեան . Երկայն են ժամք գիշերոյ . Առաւել է տապ միջօրէին . Զով են աւուրք գարնանն կա՛մ գարնայնոյ . Զերմ են աւուրք ամարան կա՛մ ամարայնոյ . Մարդասէր են բնակիչք գեղջն . Բուռն էր հրաման թագաւորին . Պղնձի էին գրուք քաղաքին . Քաղցր են ջուրք գետոյն . Հանճարեղ են բանք ծերունւոյն կա՛մ ծերոյն . Սոքա են իշխանք քաղաքացն . Աղբի աղբի են ձկուք ծովու . Ծակ է կարաս գինւոյն . Լի է սրուակ իւզոյն . Թափուր են ամանք կաթին . Բարձր են զիրք տեղւոյն . Պարծանք են հարք որդւոց . Պաշտպան են մարք զբաւերաց . Երանելի են հողիք արդարոց . Մհազին էր պիտութիւնն Հոռմայեցւոց կա՛մ Հոռոմոց . Ընտրեալ էր ազգն Իսրայելացւոց կա՛մ Իսրայէլի . Ազգու էին բանք խրատուն . Քաջ էին որդիք եւ թոռունք Հայկայ . Զարմանալի է պատմութիւն Տրդատայ Կուսանք էին ընկերքն Հռիփսիմեայ . Հինգ հինգ են մատուք ձեռաց եւ ոտից . Տօն ուրախութեան է այսօր . Նշան հաշտութեան է ձիթենի . Յիշատակ քաջութեան է արձանս . Օր հանդստեան էր շաբաթն Հրէից . Փրկութիւն

եղեւ հեղումն արեան նորա . Անհամար է թիւ աստեղաց . Ատելի էր իշխանութիւն կայսեր . Դառն էր ջուր աղբերն . Վէ՛մ անկեան եղեւ նա . Բազում էր թիւ արանց եւ կանանց :

10. Հրահանգ

Իմաստուն է եղբայրն Յովհաննու . Զար է որդին Արշակայ . Հիւանդ էր զօքանչն Պետրոսի . Ծեր է աներն Յովսեփու . Կաղ էր որդին Սաւուղի . Քաջ եւ հաւատարիմ էին զօրավարք Դաւթի . Կարճ եղեն կեանք Դեկոսի . Նախանձոտ էին որդիքն Յակոբայ . Ամուր էին պարիսպքն Երուսաղեմի . Պտղարեր է երկիրն Հայոց . Բարձր են լերինք Հնդկաց . Երկար եղեւ թագաւորութիւնն Տրդատայ . Յորդ են ջուրք Եփրատայ . Անդգամ էին բնակիչք Սողոմոյ . Հաւատարիմ էին ծառայք Աբրահամու . Կիզիչ են ճառագայթք արեգական . Աղօտ է լոյս լուսնի . Արդար են դատաստանք Աստուծոյ . Բուռն է զօրութիւն հողմոյ . Ահագին են ալիք ծովու . Նուրք է բնութիւն լուսոյ . Ուղիղ են ճանապարհք արդարոց : Ահեղ է մենչիւն առիւծու . Ճշմարիտ է բանն Աստուծոյ . Զօրք են կողմանք երկրի . արեւելք , արեւմուտք , հիւսիս եւ հարաւ . Աղի է ջուր ծովու . Բարձր են գլուխք լերանց . Խոր են անդունդք երկրի . Ամբաւ է հեռաւորութիւն աստեղաց . Անհուն է ընդարձակութիւն տիեզերաց . Մեծ է օգուտ անձրեւի , ձեան եւ հողմոց . Կարեւոր են յոյժ լոյս եւ ջերմութիւն արեգական :

11. Հրահանգ

Խորշելի է այր խաբերայ . Միրելի է որդի հնազանդ . Խոտան է զինուոր վատ . Օգտակար է աշխատութիւն համեստ . Վտանգաւոր է մեծութիւն բողոմ . Վնա-

սակար է ցասունն սաստիկ . Պատկառելի է այր ալե-
 ւոր . Մեծարոյ են օրէնք արդարք . Պատժելի է աշա-
 կերտ անաստ . Խոտան է այր քսու . Ահազին է ծով
 համատարած . Կատաղի է առիւծ մատակ . Յախշտա-
 կիչ են թռչունք զիշակերք . Աստ է դուստր իմ միա-
 մօր . Հիւանդ է մայր քո երկիւղած . Վնասակար է
 զինուոր երկչոտ . Հանձարեղ է որդին երէց . Սիրելի է
 մանուկ մտալարժ . Զգօն է եղբայր իմ կրտսեր . Պա-
 տառատուն է վերարկուն ասուի . Մութ է սենեակն
 վերին . Ընդարձակ է սրահն ներքին . Վտանդաւոր են
 անդիք ամայիք . Անդորր է յոյժ տուն մեր նոր . Յառա-
 ջադէմ է մանուկ հլու . Զինչ իցեն բանք սնոտիք .
 Ապաւէն մեր են լերինք ամուրք . Հովասուն է երկիր
 ծովեզերեայ . Ախորժելի են պտուղք հասունք , անա-
 խորժ են խակքն . Գժուարին է ճանապարհն երկայն :

12. Հրահանգ

Հայր եմ որդւոց երից . Որդիք եմք առն միոջ . Տօն
 է այսօր մանկանց քառանից . Բաժին էր արանց հնդից .
 Ժառանգութիւն է եղբարց երկուց . Հայր էր որդւոց
 երկատասանից . Եր անդ բանակ զօրաց բիւրուց .
 Տեսարք էաք ծառայից տասանց . Իշխան էր քաղաքաց
 եօթանց . Եկն արախք երկւք . Գնացին սպասաւորօք
 չորիւք . Անկաւ տասն ընկերօք . Ընթացան 'ի չորից
 կող անց . Գնացին մզոնս յիտուն . Բարձրացաւ ջուրն
 կանգունա քառասուն . Տեսաք յետ երեսուն աւուրց .
 Կերակրեաց արս հինգհազար . Եկն 'ի վերայ մեր ա-
 րախք երկերկրովք . Սպանին արս վեց . Եկն անդ
 արմաւենիք տասն . Պակաս եմ միով իւիք . Եր նա ա-
 մաց ութանից . Յետ եօթն ամացն առատութեան ե-
 ղու սով ամս եօթն . Երկրտասան ամիսք են 'ի տարւոջ .
 Երեքըն որդիքն մեռան 'ի միում աւուր . Երեւեցաւ ա-

շակերտացն մեռասանից . Այս են անուանք երկոտա-
 սան մարդարէից . Ահա մատեանք մարդարէիցն չորե-
 ցունց . Եկեացեն 'ի չորից ծաղաց երկրի . Խաչեցաւ 'ի
 մէջ երկուց աւազակաց . Ժողով էր ձերոց եօթանաս-
 նից . Ի կատարել ամսոյն երկրորդի . Ի լրանալ ամին
 վեցերորդի . Զինչ էր անուն մանկանն առաջնոյ . Ար-
 շակ էր անուն մանկանն առաջնոյ :

13. Հրահանգ

Մեծ է տուն իմ . Ընդարձակ է քաղաք ձեր . Լայն
 է փողոց մեր . Ուղիղ է ճանապարհ քո . Պողաբեր է
 երկիր նոցա . Գիտուն են եղբարք իմ . Յիմար են որ-
 դիք ձեր . Անմիտ են ծառայք քո . Տգէա են բարե-
 կամք քո . Բարձր են տունք մեր . Անուշահոտ է որդի
 իմ . Տգեղ է դուստր քո . Երկիւղած է մայր իմ . Երկ-
 չոտ է եղբայր քո . Մոյլ է աշակերտ իմ . Կարճ են
 կեանք մեր . Երկայն են բանք ձեր . Գեղեցիկ է տուն
 մեր նոր . Պատառատուն են հանդերձք ձեր հինք .
 Մտաւարժ եւ զգօն է որդի քո երէց . Զուարթ է եղ-
 բայր իմ կրտսեր . Լուսաւոր է սրահ մեր վերին . Խա-
 ւարին է սենեակ նորա ներքին . Միամօր է դուստր
 նորա . Ազնիւ է մատեան ձեր . Պարկեշտ է քոյր քո .
 Մտաւարժ է՞ զգօն է մանուկ մեր . Անառակ է որդի
 նոցա . Օգտակար են մատեանք մեր . Աղքատ է բա-
 րեկամ իմ . Հաւատարիմ է շուն մեր . Բարձր են լե-
 րինք նորա . Գժուարին է ուսումն քո . Հիւանդ է ծա-
 ռայ մեր . Տրտում է անձն իմ . Կարճ է ճանապարհ
 մեր . Բազում է արծաթ քո . Ազնիւ է գինի նոցա .
 Անչափ է մեծութիւն իմ . Քաջ եւ ժիր է որդի իմ .
 Երանելի են կեանք մեր . Նոր են հանդերձք ձեր .
 Պատուական են ակունք քո . Ապաշնորժ է կին քո .
 Թուխ են հանդերձք նոցա :

14. Հրահանգ

Բարձր է տունս այս կամ տունս . Թշնամի են արքս
այսորիկ կամ արքս . Ամայի է երկիրն այն կամ երկիրն .
Անդորր է տեղիս . Գեղեցիկ է պարտէզդ այդ կամ պար-
տէզդ . Հրու են մանկունքն . Հնազանդ են զինուորքս .
Մտտի են բանքդ այդորիկ կամ բանքդ . Ամուր
են պարիսպքն . Յորդ են ջուրքս . Պտոր է գեան .
Հովասուն է տեղիդ . Հասուն են պտուղքս . Լեռնային
են կողմանքն . Դաշտային է երկիրս . Դժուարին են
ճանապարհքս . Հանճարեղ են բանքդ . Պանդուխտ են
արքն . ձշմարիտ են բանքս . Արդար է ցասունիդ .
Մեր է արծաթն . Իմ են մակունքս . Քո են մատեանքս .
Ո՛վ իցեն կանայքդ . Լի է մատեանս . Փոքր է քա-
ղաքս . Չէ ինչ մեծ պարտէզդ . Բարձր են լերինքս .
Եղբայր իմ է մանուկդ . Դուստր միամոր է աղջիկդ .
Որդիք ձեր են մանկտիս կամ մանկունքս :

15. Հրահանգ

Նոր են հանդերձք եղբոր իմոյ . Հին են կօշիկք ման-
կանց ձերոց . Պաղաքեր է հող երկրի մերոյ . Բազում
են ծառք պարտիզի ձերոյ . Բազում է ողորմութիւն
Աստուծոյ մերոյ . Մեծ է զօրութիւն աղօթից ձերոց .
Տկար են բանք ծառայից քոց . Բարձր է յարկ տանս
այսորիկ կամ տանս . Բազում են բնակիչք քաղաքիս .
Սակաւ է արծաթ արանցն այնոցիկ կամ արանցն . Խիտ
է տէր ծառայիցն . Ամուր են պարիսպք քաղաքին .
Յորդ են ջուրք գետոյն . Հանճարեղ է որդի կնոջդ
այդորիկ կամ կնոջդ . Պտոր է ակն աղբերս . Չով է
ջուր աղբերն . Քաղցր են բանք բարեկամացդ . Հա-
սուն են պտուղք ծառոցս . Առողջ է օդ երկրին . Կա-
րի է երկայնութիւն ճանապարհին . Տարածամ էր մահ

մանկանն . Անհնարին է չարութիւն առնս . Հռչակեալ
են լաւութիւնք կնոջս :

Որդի է առն քաջի . Տէր է ծառայի իմաստնոյ . Կին
է առն բարոյ . Քոյր եմ եղբոր հարազատի . Բնակիչք
եմք քաղաքի մեծի . Այր է կնոջ բարեբարոյի . Բարե-
կամ են թագաւորի հզորի . Չօրավար է բանակաց մե-
ծամեծաց . Աշակերտ է վարդապետի իմաստնոյ . Որդի
է հօր ազնուի . Դուստր էր մօր բարեպաշտի . Ծա-
ռայք եմք թագաւորին երկնաւորի . Տէր էր Աբրահամ
ծառայից բազմաց . Այս են բարք որդւոց հնազանդից .
Բնակութիւն է անտառս դազանաց վայրենեաց . Կին
եմ առն ժանտի . Բնակութիւն է հողոց արդարոց :

16. Հրահանգ

Բնակիչ են այլոյ աշխարհի . Խօսեցաւ այլով օր նա-
կաւ . Որդի էր կնոջ ուրումն այլոյ . Եկեալ եմք յայ-
լոց քաղաքաց . Հանդիպեցաք արանց ոմանց . Տուք
զգա առն այլում . Ո՞ր այն իցէ տուն ձեր . Յորմէ քա-
ղաքէ էք դուք . Որով համարձակութեամբ ելցես ա-
ռաջի նորա . Որպիսի ոք լցես դու . Ի՞նչ ի իք կարօտ
իցէ . Որով աչօք հայեացիս . Որպիսուոյ առն որդի իցէ
դա . Տէր է նա ամենայն երկրի . Եկին յամենայն քա-
ղաքաց Հայոց . Ծառայեսցօ ք այլում տեառն . Այլոյ
ճարտարի գործ է այդ . Ի՞մ ի իք օգտակար իցէ այդ :

17. Հրահանգ

Բարեկամ քո եմ ես . Ծառայ իմ ես դու . Եղբայր
իմ է նա . Ընկեր ձեր եմք մեք . Օգնական մեր էք
դուք . Մանկունք իմ են նոքա . Չիր է երկիրս այս կամ
երկիրս . Մեր է գետդ . Որդիք իմ են սոքա . Գեղեցիկ
է որդի իմ . Տղեղ է քոյն . Արդար են բանք ձեր . ա-
նխրաւ է նոցայն . Ո՞վ են կամ իցեն դոքա . Դատերք իմ

են սոքա : Սոքա են աշակերտք զպրոցիս . Այս է ա-
նուն իմ . Այսօրիկ են բանք նորա . Ես եմ վարդա-
պետ որդւոյ ձերոյ . Սա է շինիչ եկեղեցւոյս . Մար-
գարէ ոմն ես դու . Մեզաւոր է դա . Արդար եմք մեք .
Իմ է ամարանոցս գեղեցիկ . Նորա է ամենայն կարասի
տանս . Քո է մանուկդ . Եղբօրորդի իմ է նա . Սիրելիք
մեր էք դուք . Խեռ են որդիք քո . Հլու են իւրքն .
Սպիտակ է այդ . Թուխ է իմն :

18. Հրահանգ

Սիրեմ զբարեկամ իմ . Հայրն խրատէր զորդի իւր .
Ընկերք իմ ատեն զիս . Մայրն խնամէ զգուտոր իւր .
Սոաքեցաք զսպասաւորս մեր . Եղբայր քո կոչէ գրեղ .
Աղաչեմ զձեզ . Հայր իմ գրեաց զթուղթս . Փակեաց
զդուռն սենեկին . Սիրեսյուք զընկերս մեր . Հրաւիր-
եաց զբարեկամս իւր . Կերակրեցին զնոսա . Մերժե-
ցին զօրհնս իմ . Խաբեցեր զիս . Պահեա զնոսա . Պահ-
պանեա զմեզ . Քաղեցաք զպտուղս ծառոյն . Շինեաց
զտուն իւր . Կործանեցին զաշտարակն . Կաղմեցին
զուսկանս իւրեանց . Թափեցաք զքուրձն . Արձակեցից
զնոսա . Վարդապետն պատմէ զաշակերտ իւր ստա-
հակ . Փրկեացէ զմեզ Աստուած . Արձակեցին զդերիս
իւրեանց . Ոստիկանքն խնդրեն զգօղն . Վաճառեցի
զձին . Գնեցաք զմատեանն . Հայր մեր գնեաց զպար-
տէզս . Կոչեաց զաւննայն բարեկամս իւր . Կոչէ կինն
զըրացիս իւր . Չովիւք արածեն զխաչինս . Ես մատ-
նեցից զնա . Պատուեաց քահանայապետն զհանդերձ
իւր . Կինս այս սիրէ զմանկունս իւր . Սիրեմ զեղբարս
իմ եւ զքորս . Ուռղեցեր զձաղիկս քո . Ուռղեցի զխմն
եւ զըոյս . Քոյր իմ ուռղեաց զիւրսն . Մշակք զորձեն
գերկիր . Կատարեաց զգործ իւր . Ժողովեցուք զգոր-
եանն . Այրեցին զյարգն . Յրուեցին զա լոտն . Նուած-

եաց զքաղաքն . Սրբեաց զարտասուս իւր . Մի աղտե-
ղեր զձորձս քո . Յարգարեցին զփողոցն . Զարդարեաց
զտուն իւր . Կապեցին զձեռս եւ զոտս նորա . Թաղես-
ցուք զմեռեալս մեր . Խորտակեցին զբարձս նորա .
Եփեաց զուշն . Բաղխէր զդուռն տանն . Մկրտեցին
զմանուկն . Վատնեաց զամենայն ինչս իւր . Օրհնեաց
Աստուած զԱբրահամ :

19. Հրահանգ

Տեսեր զայրն . Տեսի զնա . Գտաք զմարգարիտն գե-
ղեցիկ . Հան զտուր իւր . Տեսաք զձառայս եւ զաղախ-
նայս ձեր . Ճանապարհորդք մեր հասին . Սպասաւորն
հան ի վեր զբանն . Անէժ հայրն զորդի իւր . Ածէք
զմանկունս ձեր . Արկ զձորձս քո . Գտի զոչխար իմ
զկորուսեալ . Աժ գտուք քո . Կլցուք զնոսա . Եմոյժ
զմեզ . Անցանեն աւուրք մեր . Հատին զպարան մա-
կուկին . Լուծին զկապանս նորա . Եցոյց զիմաստու-
թիւն իւր . Իջին անձրեւք . Ելանէ արեգակն . Լուսին
եւ աստեղք մտանեն . Գտի զեղբարս քո . Տեսից զնոսա .
Հարին զնա սպասաւորքն . Սպան զգուտոր կնոջն այր-
ւոյ Լուցին զձրագն . Հարցուք զնոսա . Ելցեն ար-
տաքս . Մտցուք ի ներքս . Հատ զգա . Մի լուծաներ
զյաւանակդ . Յոյց ինձ զերեսս քո . Սպանէք զնոսա :

20. Հրահանգ

Շահեցաւ արծաթ բազում . Կամիմ երթալ . Մարդիկ
խօսին . Չորքոտանիք չըջին . Գայթակղեցաւ այրն . Եղ-
բարք ձեր մեկնեցան . Խօսեցան բազում ինչ . Գայ-
թակղեցի ժողովուրդն . Խօսեաց , ընդէր լուս . Երե-
ւեցաւ նա հրեշտակ տեառն . Հայր քո աշխատի եւ
չաճի բազում ինչ . Վատակեցան սպասաւորք ձեր .
Բարուք թուեցաւ ինձ . Եթէ մեկնեցի մայր նոցա .

Յամաքեցաւ աղբիւրն . Ծնաւ զորդի իւր . Ողորմեցա-
բուք մեզ . Ողորմեցաւ նմա Աստուած . Շարժեցան հի-
մունք երկրի . Արեգակն խաւարեցի . Շիջաւ ճրագն .
Խորհեցայ զայս ամենայն . Հնազանդեցարուք վարդա-
պետաց ձերոց . Ուսայ զարուեստ գրչութեան . Երե-
ւեցան լեզուք . Ագաւ զհանդերձս իւր . Մեռաւ հայր
քո . Մանկունքն կ'ս մանկտին սկսան աղաղակի . Ան-
կաւ Բէլ . Շիջանին լապտերք մեր :

21. Հրաւանկ

Նոքա բնակին ի քաղաքի , մեք՝ ի գեղջ . Եղբարք քո
չրջին ի լերինս , ի կքն՝ ի դաշտս . Ածին զնա առ դա-
տաւորն . Խորհի երթալ ի Յոյնս . Կամեցաւ գալ առ մեզ .
Եղբայր քո եմուտ ի պարտէզն . Ասաքեաց առ իս
զբարեկամս իմ . Արկ զնա ի բանտ . Սպասաւորքն նստէ-
ին ի սրահն . Նստարուք ի քաղաքիդ . Իբրեւ կատար-
եաց զբանս իւր , ել ի լեառնն : Եճան զնոսս ի լեառն
մի բարձր . Որդիք քո անկան ի պատերազմի . Մուտ ի
սենեակ քո . Տեսի զնա յիկեղեցւոջ . Յղեաց զնոսս
յայգի իւր . Բնակեցաւ ՚ի Հայս . Ածաք զնոսս առ քեզ .
Հայեցաւ ի նա . Կրեցէք զբանս զայսոսիկ ի մատեանս
ձեր . Որդի նորա երէց էր յագարակի . Հատին զգլուխ
նորա եւ բերին առ թագաւորն . Բաշուժք ելին յարու-
սաղէմ . Եմուտ ի մախձս իւր . Ունէր գինի բազում ի
մատանի իւրում . Սուգ մեծ եղեւ ի մահուան նորա .
Աչք Խահակայ վատեցին ի ծերութեան նորա . Ոչ ոք
մրիթարէր զնա ի սրտնութեան . Ել Սողոմոն յաթոս
թագաւորութեան հօր իւրոյ . Հրաւիրեցին զ եղ ի տունս
իւրեանց . Զիարդ մտեր այսր , պատմեա ինձ . Կի-
մէր բազմութիւնն յիկեղեցին . Տեսին զնա ի տաճա-
րին . Բազումք ինկասցին ի ծննդեան նորա . Սուգ առ
քաղաքն ամենայն ի սահուան նորա . Թռչունք ճախ-

135/7-58

րեն յօղս . Էաք ժողովեալ ի տան ուրուք մեծատան .
Օտարի ումեք ոչ տացէ . Եթէ ոք հակառակեացի . Ա-
ռաքեցէք զոք անդր . Մի մտանիցես ի տուն այլոյ ու-
րուք . Որպիսի ոք իցէ դա . Մեծ ինչ ոք իցես դու .
Եթէ ոք կամիցի գալ առ իս :

22. Հրաւանկ

Եղբարք իմ անսան միշտ վարդապետաց իւրեանց .
ուսանին յաճախ եւ խաղան դուն ուրեք . Ընդէր լայ
մանուկս . Եբաց Նոյ զպատուհան տապանին . Կացաք
առ նոսս . Լուացի զձորձս իմ . Փութայր երթալ յԵ-
րուսաղէմ . Զի հեզգաս . աճապարեա , ել արտաքս .
Ի բաց կացին զինուորքն . Իբրեւ տեսին զայս , խըն-
դացին յոյժ . Թանայր զոտս նորա . Նոքա լացցեն , եւ
դուք ինդասջէք . Իբրեւ զգաստացաւ , յայնժամ զգաց .
Մտացան առնուլ հաց . Խոտսանայք եւ ոչ կատարէք .
Իմացմըք զայս ամենայն . Ընթացաւ ի գերեզման անդր .
Հան զպատմուճան իւր . Հիւանդացաւ այրն . Մերկա-
ցարուք զհանդերձս ձեր , եւ զգեցարուք քուրձս .
Զօրացաւ յանկողնի իւրում . Սուգ առէք եւ ողբացա-
րուք . Աշակերտք նորա գողացան զնա . Վերացաւ
ամպն . Զի զարմանայք . Մերձեցաւ ի նա . Մի մերձե-
նար յիս . Գարձան ի տեղիս իւրեանց . Ստացաւ ագա-
րակ . Եթէ վշտանայցէ ոք . Բարձէք զբեռինս ձեր .
Ո՞վ եբաց զաչս քո . Լուաց զձեռս իւր :

23. Հրաւանկ

Խաղային մանկունքն ՚ի հրապարակի անդ . Հիւանդք
բազումք են ՚ի տան աստ . Բազումք անկան ՚ի ճակատու-
անդ . Գարձան ՚ի քաղաքէ անտի . Կիմեցին ՚ի հրա-
պարակ անդր . Խոնեցաւ ամբոխն ՚ի գաւիթ անդր .

ել գազան 'ի ծովէ անտի . Բնակին արտաքոյ քաղաքին .
 Խօսեցան առաջի մեր . Վաղիւ մտցուք 'ի քաղաք
 անդր . Բազումք հաւատացին 'ի նա 'ի տօնի անդ . Ել
 արտաքս , եւ ելաց դառնապէս . Ի բանից անտի նորա
 գայթակղեցան բազումք . Իբրեւ էջ 'ի լեռնէ անտի .
 Աշխատին յաճախ եւ յոյժ . Գուն ուրեք գտանի 'ի տան .
 Գնացին 'ի բանակ անդր առ զօրագլուխսն . Քանի նկա-
 նակք իցեն աստ . Հանին զնոսա 'ի հնոցէ անտի բոր-
 բոքելոյ . Աճէք զնոսա այսր առ մեզ . Զիւմրդ թուի
 ձեզ . Բարևոք թուի մեզ . Հանապազ բրեմք զերկիր ,
 եւ անդր հեղումք զաղբ մեր :

24. Հրահանգ

Կամէր երթալ , այլ արգելին զնա . Թողէք զայրդ .
 Մի հեղուր զարիւն անպարտ . Եթող զնա եւ գնաց .
 Զենուժ ոչխարս եւ արջառս . Ընկեցին զկարասի նաւին
 ի ծով անդր . Լցէք զբաժակսդ . Ընթերցար զմատ-
 եանն կամ զգիրան . Դպիրքն ընթերցան զհրովարտակն .
 Լցին զտեղի նոցա . Մի թողուր զիս . Զգեցաւ զհան-
 դերձս իւր . Յենու ի ցուպ իւր . Զբօսնուին մանկունքն
 ի պարտիղի անդ . Առ զսափոր ջրոյն . Առի զարծաթն
 'ի նմանէ . Խցին զբերանս առիւծուց . Մի յաւելուր
 զցաւս նորա . Հեղձան ի ջուրսն . Մերկացարուք զձորձս
 ձեր հինս , եւ զգեցարուք նորս . Ժողովուրդն զբօսնոյր
 ի դաշտի անդ . Ընկեսցուք զլուծ նորա . Եզեն հայր
 քո զեզնն պարարակ . Լցէք զթակոյկսդ ջրով . Ընկես-
 ցուք զնոսա աստի ի վայր . Ընդէր թողեր զիս . Ոչ թո-
 ղից զձեզ որբս . Հեղցես զարիւն նորա ի գետին . Առ
 զիմն , եւ տուր ինձ զքոյն . Մատո զբաժակ քո զի
 լցից . Լցէք զտեղի անկելոցն . Խցաք զամենայն ծակ .
 Զհրն առցուք , եւ զիրն զբօսցուք . Զիարդ հեղից զա-
 րիւն եղբօր իմոյ . Ուստի առից զարծաթն . Յո տարայք

զնա . Ո՛ւր եղին զնա . Յո երթաս . Ո՛ւր իցէ բնակու-
 թիւն ձեր :

25. Հրահանգ (էջ 82)

Ի լսել եկեալ է իմ . Նստան դատաւորքն ի դատել
 կամ ի դատաստան . Աչս ունիմ ի տեսանել , ականջս՝ ի
 լսել , ոնգունս՝ ի ծծել զօդ , ձեռս կամ մատունս առ
 ի շօշափել . Եկեալ էին ի գնին տեսեանն . Պիւթադո-
 րաս եդ օրէնս աշակերտաց իւրոց լուել եւ հրաժարել
 ի մտոյ . Զիոց սանձս ի բերան զհեմք առ անսալոյ նո-
 ցա մեզ . Բերին ջուր լուանալ զոտս նոցա . Հան նոցա
 հաց եւ արմաւ ի կերակուր . Ունիք ջուր առատ յըմ-
 պել կամ յարբունս . Ել նա ի դաշտ անդր ընդ երեկս
 առ ի զբօսնուլ . Արարին ջրադարձս (քանու) եւ ջըր-
 մուզս (ջուրի ճամբայ) ոռոգել զանդս որ անջրդի էին .
 Առաքեաց զօրս պահպանել զբերդն կամ ի պահ բերդին .
 Ապականեցին զերկիրն ի սուր եւ ի հուր . Անցուցին
 զօրն ողջոյն յուրախութիւն եւ յերգ . Ի ձայն փողոց
 յառաջ մատուցանէր զզօրսն . Ասէր զայս ի ձայն ողորմ .
 Ազաշխարեցին ի խորդ եւ ի մոխիր . Խօսեցաւ զայս
 ամենայն ի մխիթարել զնա , կամ , ի մխիթարութիւն
 նորա . Երթամք այց առնել կամ յայցելութիւն հիւան-
 դաց . Զայս արարին ի ցուցանել զհաւատարմութիւն
 իւրեանց , կամ , ի հանդէս հաւատարմութեան իւրեանց .
 Աչս աճէին փախչելոյ անտի . Կաղմեցին գունդս հա-
 նել զթշնամին յաշխարհէն . Եբաց զգուռն տանն հա-
 յել ի ներքս . Էջ առ նոսա ի սիւն ամպոյ . Թռեաւ ի
 թեւս հողմոց . Գրեցի զայսոսիկ ի յիշատակ ազգաց ե-
 կելոց առյապա . Եկեալ էին լսել զբանս նորա , կամ ,
 յունկնդրութիւն բանից նորա . Աշխատէր ի բան եւ ի
 գիր , կամ , բանիւ եւ զրով . Արարի զգիրս զայս ի
 պէտս մանկանց . Ետ նմա տուն ի բնակութիւն կամ ի

բնակել , եւ անդս ի մշակել կամ ի մշակութիւն . Երբ որ
 ոսկի եւ արծաթ նուիրել ի տաճար անդր , կամ , ի
 նուէր տաճարին . Առաքեաց արս ի սպաս թագաւորին .
 Ետու ձեզ զցորեանդ եւ զանասունսդ յուտեստ , կամ ,
 ի պաշար , եւ զկտաւս ի հանդերձ :

26. Հրահանգ (էջ 90)

Պատժիմք յԱստուծոյ . Գողն եւ սպանող պատժին .
 Բազումք տանջեցան ի բռնաւորաց . Թշնամին հեռա-
 ցաւ ի քաղաքէն . Մարմինք նոցա հանան ի գերեզմա-
 նաց . Գարձ յինէն . Ելին ի մէնջ . Իջանէին ի լեռնէ ան-
 տի . Իբրեւ ել ի ջրոյ անտի . Մեկնեցաւ ի տեղուջէ
 անտի . Լուաք զայս ի ձէնջ . Բժշկեցան վէրք նորա .
 Մտայ հարիւրապետին ապաքինեցաւ ի չարաչար հի-
 ւանդութենէ անտի . Ապրեցի ի տանջանաց իւրոց .
 Խնդրեցաւ վրէժ մահուանն Աբելի ի Կայենէ . Լուծան
 կապանք լեզուի նորա . Առաքեցաւ հրեշտակ յԱստու-
 ծոյ առ Յովսէփ . Հայր իմ սպանաւ յաւազակաց . Սա-
 հանք երկնից բացան . Փակեցին զրուք քաղաքին .
 Եղբայր քո ընկեցաւ ի յորձանա գետոյն . Հեղցի ա-
 րիւն նորա . Ան յուղարկիմք ի ձէնջ . Երկիրս պատի
 յօգոյ . Պաշարեալ է ցամաք ի ջրոյ . Պաշարեցաւ քա-
 ղաքն ի թշնամոյն . Գորդեցաւ երկիրն ամենայն . Հա-
 տաւ վէժ ի լեռնէ անտի . Բժշկեցի մանուկն . Լուա-
 րուք յինէն . Ի մէնջ են . Անիծաւ ի մօրէ իւրմէ . Ա-
 բէլ սպանաւ յեղբօրէ իւրմէ . Պատրաստիմք ելանել ի
 ձանապարհ . Ժողովեցաւ արծաթ բազում . Վրէժ մա-
 հու նորա խնդրեցի ի նմանէ . Լցան ամանք նոցա .
 Առցի քաղաքն . Թօթափեցին աստեղք . երկիր սասա-
 նեցի . Ելցես ի տանէ իմմէ . Երկիր յայնմանէ որ սպա-
 նանէ զհողի . Ուսարուք յինէն . Զինչ խնդրէ ի քէն .
 Ոսկի , արծաթ եւ այլքն ամենայն ի քրէական նիւթոց

հանին ի բովոյց . Ամենայն ինչ ի հողոյ է , եւ ի
 հող դառնայ . Ի մէնջ իցես թէ ի նոցանէ . Այդ ամե-
 նայն ի չարէն է . Խախտեցաւ ի հիմանէ :

27. Հրահանգ (էջ 93)

Բարեկամ իմ եկն առ իս . Առաքեցի զնոսա առ ձեզ .
 Կնայաք առ տանուտէրն . Պատգամաւորքն եկին առ
 պաշտօնեայն . Գրեցաք առ դատաւորն . Բնակի առ
 եղբօր իւրում . Արքդ այդքիկ հիւր են առ մեզ . Բա-
 ղոքեմ առ կայսր . Զայս գիշեր առ մեզ ագիր . Լու-
 ծաւ առ նմա . Առաքեաց առ նոսա զորգի իւր սիրելի .
 Ընդէր գրեցէք առ մեզ . Եմուտ առ զբացիս . Մահա-
 պարտ է այրն առ որում գտցի արծաթն . Ճչէր առ
 ցաւոցն . Գոչէին առ խնդութեան . Հաչէր ի ցանկու-
 թենէն . Մեռանիմ ի կարօտոյ . Հայհոյէր առ ցասման .
 Ածէք զնա առ իս . Եկին առ դատաւորն . Երթայց առ
 հայր իմ . Առէք առ իս կուժ նոր . Եկայք , ելցուք առ
 նա . Մատուցաւ առ նա պարտապան մի . Առ ահին ոչ
 ընդդիմացաւ նմա . Հիւժեալ էր առ անտաղութեան .
 Գարձ առ այր քո . Յղեցի զնա առ բարեկամս իւր .
 Առ զնա առ իւր . Տարայք զմանուկդ առ մայր իւր .
 Նստէր առ պատուհանին . Կարդացին առ Աստուած ,
 եւ նա փրկեաց զնոսա . Ելաց առ վշտին . Առ չժուժել
 նախատանայն մեկնեցաւ անտի . Մօրու ոչ բնակէ առ
 ուրջուին . Ո՛ւր իցէ եղբայր քո . Առ յօրային կոճ առ
 հօրուին իւրում է . Ընդէր ոչ եկիր առ իս . Եի առ
 քեռուոյն իմում . Յո՛ առաքելոց ես զիս . Առ աներ իմ ,
 տալ նմա աւեախս եթէ ուստր մի եղև ինձ . Եղբայր
 քո հիւր է առ իս . Մի մերձեհայք առ նոսա . Եջ առ
 մեզ ի լեռնէ անտի . Տուր զայս մանկանն աղքատի որ
 առ դբան կայ . Ոչ ոք համարձակէր մատչել առ նա .
 Ոչ ոք էր առ նմա բաց ի դստերէն իւրմէ միամօրոյ .

Մեք բնակեաք առ ծովակին , նորա՝ ի վերայ բլրոյն .
Գիտէր եթէ առ ատելութեան չարախօսէին զնմանէ .
Ամբաստան եղեն զնմանէ առ թագաւորն :

28. Հրահանգ (էջ 99)

Ոչ գիտեն զօրէնս . Կարեն ըմպել զբաժակն . Ասա
ցիս . Ծառայի իմում ասեմ , Արա զայս եւ առնէ . Ա-
րարի իրաւունս եւ արդարութիւն . Արար Աստուած
զերկինս եւ զերկիր . Արասցուք զկամս Աստուծոյ .
Մի ասեր թէ չեմ կարող . Ողջացար , այլ մի եւս մե-
ղանչեր . Գիտէ զկամս նորա . Ոչ կամէր երթալ առ
նոսա . Ոչ արգելում զձեզ . Յարեաւ եւ կամէր երթալ .
Մեղաւ ժողովուրդն . Արարին չար . Արարէք ձեզ բա-
րեկամս . Ոչ առնի օգտակար . Չառնում յանձն առնել
զայդ . Մեղայ , զի հեղի զարիւն արդար . Ծառ որ ոչ
առնէ պտուղ . Ապա ասացից քեզ . Ասէ ցնա . Ասա ցիս .
Ասաց ցիս յունկանէ . Գուք ոչ կարէք գալ անդր .
Այժմ ոչ կարես գալ . Բնդէր ոչ կարիցեմ գալ այժմ .
Գու գիտես զամենայն . Ոչ ոք կարէ մտանել ի ներքս .
Ոչ գիտէին թէ աստ իցէ . Նա ասաց ցիս զամենայն .
Եթէ մեղիցէ քեզ եղբայր քո , յանդիմանեա զնա . Ա-
րի , եւ զնա . Ոչ մեղանչէին նմա դազանքն . Չինչ ա-
րար քեզ . Կամէր հարկանել զիս , այլ ոչ կարաց . Գի-
տեմ զի բարկասիրտ է այրն . Եթէ դու իցես , ասա մեզ
համարձակ . Մի մեղանչեր դմա . Ասացի ձեզ , եւ ոչ
հաւատայք . Խորհուրդ արարին զի սպանցեն զնա . Ա-
րար նմա ընթրիս . Եղեւ սով մեծ առ նովաւ . Առ Տրդա-
տաւ եւ առ Գրիգորիւ եղեւ դարձն Հայոց . Առ Գի-
ողեատիանոսիւ բազումք ի քրիստոնէից սպանան . Եր-
թայր առ ստորոտով լերինն . Բանակեցաւ զօրն առ
դաշտիւն . Նաւէին առ ծովեզերքն մօտ ի ցամաքն . Ես
ոչինչ եմ առ նովաւ . Իմաստութիւն մեր փոքր ինչ է

առ քոյուն . Որպէս մանուկ առ հսկայիւ , այնպէս ես
դու առ նովաւ . Երկիրս այս իբրեւ զգնդակ մի է առ
արեգակամբ . Քրիստոս ծնաւ առ Հերովդիւ , եւ առ
Պիղատոսիւ խաչեցաւ . Հարցանէր ցաղասաւորսն . Ա-
ծին զնա մինչեւ 'ի գլուխ լերինն . Յայժմ ոչ ոք երե-
ւեցաւ :

29. Հրահանգ (էջ 106)

Լուայ զձայն նորա . Հայր քո ծանեաւ զիս . Տարաւ
զնա առ թագաւորն . Տարան զնոսա ի տունս իւրեանց .
Գազան չար եկեր զորդի իմ . Խուլք լսեն , եւ համերք
խօսին . Լուր աղաչանաց իմոց . Լուարուք ինձ . Ոչ
ճանաչեմ զքեզ . Ծանեան զնոսա արք տեղւոյն . Տար
զմանուկդ առ մայր իւր . Տարայց զքեզ ի տուն իմ .
Մի տանիք զնոսա յերկիր օտար . Ծանիր զքեզ . Եկեր
մարախ զամենայն բանջար երկրին . Եղբայր քո չըջի
րնդ նմա . Նստէր ընդ ծառօն . Երջեցոյց զնա ընդ ա-
մենայն քաղաքն . Սիռեցան ընդ երեսս դաշտին կօժ
ընդ դաշտն . Ել համբաւ ի քաղաքին եթէ մեռաւ ար-
քայ . Մի խօսիր ընդ իս . Անցեալ ընդ կիրճն պնդե-
ցան զհետ նորա , այլ ոչ կարացին հասանել . Երթի-
ցուք ընդ ծով . չիք մեղ ճանապարհ ընդ ցամաք . Մի
երանիցես ընդ դուռն որ ընդ արեւելս . Մտին ընդ
յարկաւ իմով . Մտէք ընդ դուռն նեղ . Մի մտաներ
ընդ նոսա ի պայքար . Երկոքին եղբարքն կապեցան
ընդ միմեանս . Անց զօրն ըստ կամուրջն . Անցին նորա
ըստ հրաման տեառն իւրեանց . Ըստ մեզ՝ չէ ինչ
դժուարին . Չանասցուք ըստ կարի մերում . Ոչ ելին
ըստ գաւիթն . Կապեաց զՋորին ընդ դուռնն . Վարսե-
ցն զնա ընդ որմնն . Չիք խտիր ընդ մեզ եւ ընդ ձեզ :

30. Հրահանգ (էջ 114)

Եղի զմատեանն ի վերայ սեղանոյն . Եկին զկնի մեր .

Երթալք ի տունս ձեր . Ի տունս օտարի մի երթիցես .
 Տուր ինձ գրածին իմ . Հայր քո ոչ տայ պատասխանի .
 Ետու նմա գմատեանս . Կալան ձկունս բազումս .
 Սպասաւորքն արբին զգինին . Չոքաւ առ եղբայր իւր .
 Ո՛ւր եղիր զնա . Ետունս նմա պաշար ըստ բաւականին .
 Երթիցուք գնել հաց . Եղին գմարմին նորա ի գերեզմանի .
 Եկայք առ իս . Ունի արծաթ բազում . Ոչինչ ունի՞ք .
 Ընկալաւ զնա ի տունս իւր . Եղբայր քո եկն առ իս .
 Եկ ընդ իս , եւ ցուցից քեզ զտեղին . Տուք մեզ յիւղոյդ ձերմէ .
 Չամենայն պէտս ձեր տաց ձեզ . Չոքան ընդ իս ի դաշտ անդր .
 Տուաք նոցա կերակուր փոխանակ արծաթոյ .
 Եղից զպատկեր քո ի սենեկի իմում .
 Վասն պարտուց եղաւ ի բանտի , Կա՛մ , արկաւ ի բանտ ,
 այլ յետ ժամու միոյ հանաւ անտի . Ընդէր տաս արծաթ փոխ տանդ այդմիկ .
 Տամ նմա փոխ զի պէտս ունի արծաթոյ .
 Ոչ ըմպեմ ջուր , զի չեմ ծարաւի .
 Արբաք գինի , զի ոչ գտաւ ջուր . Ո՛ւր եղիր գմատանին .
 Եղի զնա յարկեղ քում . Յձ չոքաւ եղբայր քո .
 Չոգաւ յորս . Եկին զինուորքն եւ կամէին ունել զմեզ .
 Եկն ընդ եղբօր իւրում . Եղբայր նորա եկն ընդ նմա .
 Եկայք ընդ մեզ . Ունիմ ընդ ձեռամբ իմով .
 Ունիք զինուորս ընդ իշխանութեամբ ձերով .
 Յարձակեցան ի վերայ նոցա . Մի լայք ի վերայ իմ .
 Մի ածէք առաջի իմ . Հանին զնա արտաքոյ քաղաքին .
 Հանդիպեցաք նմա զճանապարհայն մերձ ի դիւղն .
 Այս ամենայն գործեցաւ առաջի մեր . Կայր նա արտաքոյ սենեկին ,
 եւ ես՝ ի ներքոյ . Շինեաց աղբիւր ի մէջ հրապարակին ,
 եւ ի վերայ աղբերն կանգնեաց զպատկեր իւր պղնձի .
 Երբեւ եկաք մօտ ի քաղաքն ւր է յանդիման լերինս .
 Այգեստանն չէ ինչ կարի հետի ի շինէն .
 Ե պարտեղ չուրջ զքաղաքաւն . եւ առ պալատիզաւն անցանէ գետ .
 Կամէաք ելանել մինչեւ Կ

դուռն լերինս , այլ հաղիւ կարացաք հասանել մինչեւ ցկէսն .
 Շուրջ եղեն զինեւ , եւ խնդրէին յինէն տալ զնա ի ձեռս նոցա .
 Յարեան ի վերայ նոցա . Նոքա որ առաջի մեր երթային՝ սկսան գալ զինի մեր .
 Ոչ կամեցաք կալ յետոյ նոցա . Երբեւ մտաք ընդ կամարակապ օրահիւն .
 Ընկէց նաւն խարխախ հանդէպ աշտաբակին .
 Ձիք վտանգ ի ներքոյ նաւահանդստին , արտաքոյ նորա է վտանգն .
 Եկ մինչեւ յանկուս փոզոցին , եւ դարձ անտի յետս :

31. Հրահանգ (էջ 119)

Լուաք զձայն նորա . Յովսէփ ծանեաւ զեղբարս իւր .
 Առիւծ մատակ պաշտպանէ զկորիւնս իւր . Այր հողագործ մշակէ զերկիր .
 Քրիստափոր կողմպոս եզիտ զԱմերիկա .
 Լուաք զնմանէ եթէ առ եղբօր իւրում է . Ձիմէ խեքէ խօսի Կա՛մ ճառէ մատեանդ .
 Ձքրէական նիւթոց ճառէ մատեանս . Ո՞ գրեաց զպատերազմէն Վարդանանց .
 Չպատերազմէն Վարդանանց զրեն Եղիչէ վարդապետ եւ Ղազար փարպեցի որ ժամանակակիցք են պատերազմին այնորիկ .
 Չու՞մնէ էին բանք ձեր . Բանք մեր զարքայորդւոյն էին .
 Սոքա ամբաստան լինին զնմանէ թէ դադաւ ձեռնառաւ է ի թշնամիս անդր .
 Ձ՞մ ասէք զինէն թէ իցեմ . Լսեմք զձէնջ թէ մեծատուն էք յոյժ .
 Չոքան զլրոյ . Խնդրէին ինչ զի չարախօսեցեն զնմանէ .
 Ածին պարիսպ զքաղաքաւն . Թշնամիք պատեցան զինեւ .
 Սրկին զնովաւ քղամիդ կարմիր .
 Արկաւ զանձամբ զհանդերձ իւր . Կալեալ զձեռանէ նորա եմոյժ ի ներքս .
 Կալեալ զհերաց նորա քարչէին Ետեւ անօթ ինչ կախեալ զչորեցունց սամոցն .
 Խոյ մի կախեալ կայր զձառոյն Սարկեայ յեղջերացն .
 Կախեալ էր զմիոյ սոտանէն . Կախեցին զմանկուսան զզարանոցաց մարց իւրեանց .
 Ընդ ակամբ հայի ի քեզ ,

Թուի թէ ունի ինչ խէթ զքէն . Ծառայք նորա կային շուրջ զնովաւ . Կալաւ զհանդերձէ նորա . Արկեալ էր զիւրեւ կտաւ , զի մերկ էր . Ցայտեցաւ յարենէ նորա զորմովն . Ոմանք յազգաց կռապաշտից սովոր էին ածել զմանկունս իւրեանց զբոցով . Պատմի զթագաւորէն մերմէ Վարազդատայ եթէ վազեաց նա զԵփրատ գետով . Ի հնումն սովորութիւն էր քուրձ զեզնուլ եւ հող զգլխով արկանել ի նշան սգոյ եւ ապաշխարութեան . Կամիւմ լսել զմանկանէն . Ստոյգ ինչ ոչ պատմի զկուռոյն . Ընդէր չարախօսէք զինէն . Բազում ինչ լսեմք զնմանէ . Սուտ են բանքն որ ասեն զնոցանէ . Զիք իմ գրեալ բարի ինչ կամ չար զումեքէ կամ զիմեքէ . Իօսեսցուք զայլմէ իմեքէ , ոչ միշտ զնոցունց իրաց . Իռնեցաւ ամբոխն զնովաւ . Նստան շուրջ ըզքազաքաւն . Զմիջօրէիւ կամ զմէջ գիշերաւ ելանէին 'ի քաղաքէն . Հասին 'ի վերայ նորա զմիջոցաւ ճանապարհին . Էր յայնժամ պատերազմ 'ի մէջ ազգացն երկոցունց :

32. Հրահանգ (էջ 122)

Հայր քո զարթեալ եւ կոչի՞ զքեզ . Զարագործք երկրնչին յիշխանութենէ . Ցասեալ յանիրաւի . Հանգեայց ի տան իմում . Թռչունք հանդչին յոստա ծառոց . Երկիր յԱստուծոյ . Մի երդնուցուս սուտ . Զինուորք մեր մարտեան քաջութեամբ . Մատեալ առ նա եւ աղաչէր զնա . Իբրեւ լուաւ զձայն նորա , փախեալ . Երկեան ասել նմա զայս . Ընդէր երկնչիք ի նոցանէ . Փախելուք յանդգամաց . Երդուիր ինձ չմեղանչել նմա . Լեր հաւատարիմ ի բանս քո . Քաջ լերուք . Զիք աստ տեղի վասն իմ . Մի լինիր հեղք . Իբրեւ զարթեան , տեպին զնա առ իւրեանս . Քաղցեայ եւ ոչ ետուք ինձ ուտել . Մանկունք հնազանդ լիցին ծնողաց իւրեանց .

Պատրաստ լերուք առ վաղիւն . Եթէ իցէ անդ բարեկամ ոք . Զի ցամնուս . Զար ինչ որ գործեցի :

33. Հրահանգ (էջ 124)

Հայր իմ եկեաց զամս եօթնասունս . Խնդրեցին զնա զաւուրս երիս . Ամիսս հինգ տեւեաց պատերազմն . Իօսեցաւ ժամս եօթն . Ժամս տասն աշխատիմ յաւուրն , հանգչիմ ժամս երկուս , ուտեմ եւ զքօնում ժամս երիս , եւ զմնացեալ ժամուն ննջեմ . Բարձրութիւն սեանն էր կանգունս վեց . Հեռի է ի մէնջ քաղաքն աւուր միոյ ճանապարհ . Տարան զնոսս մղոնս երկուս . Ետուն նոցա ցորեան քոսս հինգ . Բարձրացուցին զորմն կանգունս եօթն . Զամս ութ աշխատ եղէ վասն սորա . Աշտարակն հեռի է ի մէնջ քարընկէցս երկուս . Եղբայր իմ եկեաց ամս երեսուն . Զամս տասն բնակեցաւ առ եղբօր իւրում . Գնացաք մղոնս ութ . Վաճառեցաք իւր լտերս հարիւր . Ուսուցանէր զնոսս զաւուրս երկուսասն . Տառապեցան աւուրս բազումս . Զօր մի սղջոյն ոչ եկեր եւ ոչ արբ . Գործեսջիր զաւուրս վեց կամ զվեց օր . Կացաք առ նոսս զաւուրս երկուս . Արարին հարսանիս զաւուրս եօթն . Արք երկու եկին առ մեզ . Յետ երկուց աւուրց մեռաւ որդի նորա . Դա հեցայ քանքարս երկուս . արք վեց աշխատեցան զաւուրս տասն . Սպասեցաք նոցա զաւուրս չորս . Երկուտասան ամիսք են ի տարւոջ . աւուրք երեսուն կամ երեսուն եւ մի՞ յամսեան . Ժամք քսան եւ չորք՝ յաւուր , եւ ըոպէք վաթսունք ի ժամու . Ամիսք երկու են յորմէ հետէ մեռաւ եղբայր իմ . Նստայ անդ ժամ մի . Զամենայն գիշերս աշխատ եղաք . Ընդէր կայք զսին ուղջոյն զատարկ . Զայն օր արարին օթեւանս առ նմա . Տուր ինձ բաժակ մի ջուր . Կացաք կամ եղաք անդ աւուրս բազումս . Յետ գնալոյ ընդ նոսս

զաւուրս երկուս՝ հասաք ի զիւզ մի . կացի նօթի ժամս
տամն . Միւնս եօթն կանգնեաց ի սրանի անդ . Բնա-
կէր ի տան միում առանձինն . Եկն արամբ միով . Ի
թղոյ միոջէ եղեւ մահ . Ոչինչ երկար տեւեաց իչխա-
նութիւն երից արանց . Ածաւ չորիւք զինուորօք . Էր
նա վարդապետ մանկանց աւելի քան զհարիւրոց . Խօ-
սեցաւ արանց իբրեւ երից հազարաց . Մեռաւ յետ ա-
ւուրց ութից . Եկն նորա որդիք երկոտասան . Տեսի
դնա յառաջ քան զամս վեց . Յետ ամսոց հնդից դա-
զարեաց սոյլ :

34. Հրահանգ (էջ 127)

Չողան գերից աւուրց ճանապարհ . Երթայք զճանա-
պարհ ձեր . Երթիցուք ճանապարհ հասարակայ . Չո-
գաւ զճանապարհ հեռի . Մի երթար ճանապարհ ընդ
նոսա . Ոչ կամէին երթալ զերկայն ճանապարհն . Պիղե-
ցան արքն զկնի նոցա զճանապարհ լերինն . Զոր ճա-
նապարհ երթիցուք . Երթիցուք զուղղորդն . Առաքեաց
զնոսա զերկայն ճանապարհն . Ինքն չօքաւ զկարծն .
Իբրեւ եկին զաւուր միոյ ճանապարհ . Հեռացար ի քա-
ղաքէն երկուց աւուրց ճանապարհ . Խօսեցաւ ընդ նո-
սա զայս օրինակ . Ամենեքին դոյն դոյն եւ դնոյն ձեւ
հանդերձս զգնտուն . Եկն այսր հանդերձ եղբարք իւ-
րով . Եկն ի Հայս կանամբ եւ մանկաւով հանդերձ .
Յոյր ձեռն շինեցաւ եկեղեցիս . Ի ձեռն ճարտարապե-
տաց Իտալացւոց . Մեծամեծս վճարէ Աստուած ի ձեռն
տկարաց եւ անաւագաց . Եինեաց իւր ապարանս զձեւ
ապարանիցն արքունի . Ետ շինել նաւս զօրինակ
նաւացն թշնամեաց , բայց ետ ներկել դնոսս այլ ազդ .
Յիմ ձեռն եհաս յայն պատիւ . Ի ձեռն բարեկամաց ի-
մացոյց նմա զգաւածանութիւնն . Յոյր ձեռն ստացար
զու զմեծութիւնդ . ոչ ապաքէն ի մեր ձեռն :

35. Հրահանգ (էջ 131)

Երջիմ . շրջեցայ . շրջեցոցանէմ . Դառնամ . դարձայ .
դարձոցանէմ . Մատչիմ . մատեայ . մատոցանէմ . Հա-
սանեմ . հասն . հասոցանէմ . Վերանամ . վերացայ . վե-
րացոցանէմ . Թոչիմ . թոեայ . թոոցանէմ . Ճանաչեմ .
ծանեայ . ծանոցանէմ . Զբօնուում . դբօսայ . զբօսոցա-
նէմ . Երջանիմ . շիջայ . շիջոցանէմ . Յառնեմ . յարեայ .
յարոցանէմ . Դնամ . դնացն . դնացոցանէմ . Կեամ . կե-
ցն . կեցոցանէմ . Կամ . կացն . կացոցանէմ . Լամ . լա-
ցն . լացոցանէմ : Խոնարհիմ . խոնարհեցայ . խոնարհեց-
ոցանէմ . Մանիմ . մնայ . մնոցանէմ . Մնանիմ . ծնայ .
ծնոցանէմ . Մեղանչեմ . մեղայ . մեղոցանէմ . Բուսա-
նիմ . բուսայ . բուսոցանէմ . Զօրանամ . զօրացայ . զօ-
րացոցանէմ . Դօսանամ . դօսացայ . դօսացոցանէմ .
Դառնանամ . դառնացայ . դառնացոցանէմ . Ուսանիմ .
ուսայ . ուսոցանէմ . Ամաչեմ . ամաչեցն . ամաչեցոցա-
նէմ . Լնում . լցն . լցոցանէմ . Զարմանամ . զարմացայ .
զարմացոցանէմ . Իմանամ . իմացայ . իմացոցանէմ .
Զգամ . զգացն . զգացոցանէմ . Վրիպիմ . վրիպեցայ .
վրիպեցոցանէմ . Հաւանիմ . հաւանեցայ . հաւանեց-
ոցանէմ . Հաճիմ . հաճեցայ . հաճեցոցանէմ . Յուսամ .
յուսացայ . յուսացոցանէմ . Մոռանամ . մոռացայ . մո-
ռացոցանէմ . Մոլորիմ . մոլորեցայ . մոլորեցոցանէմ .
Բարձրանամ . բարձրացայ . բարձրացոցանէմ . Թուլա-
նամ . թուլացայ . թուլացոցանէմ . Խստանամ . խստա-
ցայ . խստացոցանէմ . Սովորիմ . սովորեցայ . սովորե-
ցոցանէմ . Զովանամ . զովացայ . զովացոցանէմ . Յրտա-
նամ . ցրտացայ . ցրտացոցանէմ . Ուժանամ . ուժացայ .
ուժացոցանէմ . Զեռնում . ջեռայ . ջեռոցանէմ . Մե-
ծանամ . մեծացայ . մեծացոցանէմ . Զարթնում . զարթ-
եայ . զարթոցանէմ . Ազանիմ . ազայ . ազոցանէմ . Հնա-

զանդիմ . հնազանդեցոյ . հնազանդեցոյ-ցանէմ . Գաղա-
րիմ . դադարեցոյ . դադարեցոյ-ցանէմ . Ապրիմ . ապրե-
ցոյ . ապրեցոյ-ցանէմ . Տրտմիմ . տրտմեցոյ . տրտմեցոյ-
ցանէմ :

36. Հրահանգ (էջ 131)

Եղբայր քո ոչ հատուցանէ զպարտս իւր . Իբրեւ հա-
տուցաւ մանուկն ի ստենէ . Կալեալ զձեռանէ նորա
յարոյց . Աշակերտք նորա զարթուցին զնա . Ազուցի
նմա զհանդերձս իւր . Ննջեցոյց զմանուկն ի վերայ
ծնգաց իւրոց . Զարմացուցանէր զբազումս . Իարձո
զմանուկդ առ մայր իւր . Մատուցաւ առ նա պար-
տապան մի . Շիջուցին զհուրն . Ո՞ շիջոյց զճրագն .
Նրջեցոյց զնա ընդ ամենայն քաղաքն . Հնազանդեցոյց
զամենայն ազգս . Գաղարեցուցաք զնոսա անդէն զա-
ւուրս երկուս . Ապրեցո զիս ի վտանգէս . Մի տրամե-
ցուցաներ զնա . Աշխատեցոյց զնոսա չարաչար . Նախ
զնոսա անցոյց ըստ դետն , ապա անց եւ ինքն . Զտամ
նմա խօսել . Ոչ տան մեզ ողի առնուլ . Զետ նմա խօ-
սել հակառակ մեզ . Ինքն ոչ գիտէ զպրութիւն , այ-
լոց տայ գրել . Ետուն նմա ըմպել գինի . Տաց պատու-
հասել զձեզ . Ետ աքսորել զնա ի կղզի մի . Ոչ տամք
ձեզ անցանել ընդ երկիր մեր . Ետ զենուլ ոչխարս եր-
կուս . Եթէ տացես ինձ տեսանել զորդիս իմ . Զտայ
նոցա ճիչ հանել . Ետ տանել զնա ի տուն իւր . Հատո
ինձ զպարտս քո . Զօրացո զիս զայս նուազ եւս .
Գուստրն ֆարաւոնի սնոյց զՄովսէս . Մեծացոյց Աստ-
ուած զԱբրահամ :

37. Հրահանգ (էջ 135)

Տգիտութիւն քոյր է ամբարտաւանութեան . Գատար-
կութիւն մայր է ամենայն չարեաց . Ստէպ ընթերց-

ուածք անդեղայ են ձանձրութեան . Գինի կաթն է ծե-
րոց . Ասիւծ արձակ է այր բռնաւոր . Նշան անմեղու-
թեան է շուշան . Ահազին է ցասումն առիւծու . Ո՞ւր
իցէ հայր քո . Հայր իմ ի տան է . Եղեւ անդ աւուրս
բազումս . Կին մի էր ի քաղաքին . Գաղանք գոն յան-
տառի անդ . Ի պարտիզի անդ են եղբարք ձեր . Ի լի-
նել իմում համ մինչ էի ի բանտին . Զէր նա ընդ մեզ .
Մահ է ի կաթսայի անդ . Ամբոխ բազում էր ի սրա-
հին . Մայր իմ ի սենեկի իւրում է . Ամենեքին աստ են .
Էին երկօքին ի միասին . Են աստ ուստերք երկու . Որ-
զի նորա երէց էր յազարակին . Էր անդ այր մի . Սպա-
սաւորք բազումք են ի տան հօր իմոյ . Գուք ի ծովու
էք , մեք ի ցամաքի . Ի սրահի աստ են օտարականքն .
Առ մեզ է հիւրն . Հարսանիք են ի տան աստ . Զիք
պտուղ ի թզենուջն . Արծաթ քո յարկեղ իմում է . Գե-
րեզման նորա էր ի գաւթի եկեղեցւոյն . Երկիրն ի խա-
ղաղութեան էր . Ծառն կենաց էր ի մէջ դրախտին .
Սպասաւորք մեր ի դաշտի անդ են . Ի շինի անդ են
քորք ձեր . Ո՞ւր իցէ մայր քո . Մայր իմ էր յեկեղեցւոյ .
Էր անդ երամակ մի խոզից . Երկուք ի սպասաւորաց
նորա են ի քաղաքի , երեքն ի շինի . Աստ է մին ի
նոցանէ :

38. Հրահանգ (էջ 137)

Են իմ եղբարք երկու . Էին նորա ոչխարք եւ ար-
ջառք . Գուստր մի միամօր էր նորա . Է իմ մատեան
մի . Պարտէզ մի փոքրիկ է եղբօր իմոյ . Է մեր տուն
մի գեղեցիկ . Ապարանք մեծամեծք են նոցա . Զինու-
որք բազումք են թագաւորին այնորիկ . Զիք պաշար
զօրաց նորա . Ուստր մի եւ դուստր մի են եղբօր ի-
մոյ . Իցէ քոյ արծաթ բազում . Զիք իմ արծաթ բա-
զում , Բարեկամ բազումք են իմ . Իցեն նոցա ծառայք

ևւ ազախնայք . Տուն մի մեծ է հօր իմոյ . էր նորա շուն մի փոքրիկ . Չիք իմ տեղի . Ոչ գոն նոցա ծառայք եւ ազախնայք . Եղև նորա պատերազմ ընդ Եգիպտացիս . Աչք են նոցա եւ ոչ տեսնեն . ականջք են եւ ոչ լսեն . Բարեկամի իմոյ է շուն մի փոքր որ հաւատարիմ է յոյժ . Են մեր մատենաք բազումք . է իմ այլ կ՛մ միւս եւս տուն որ գեղեցիկ է յոյժ . Բարեկամք բազումք են մեր , երջանիկ եմք յոյժ . Ոչ գոն բարեկամք չարաց , եւ թշուառ են նոքա . Եղև նորա որդի մի . Սասցուած բազում է հօր իմոյ . Գութ մեծ էր կնոջն առ որդեակս իւր :

39. Հրահանգ (էջ 140)

Եղբայր իմ մեծատուն է իբրեւ դհայր քո . այլ չէ մեծատուն քան զիս . Տուն հօրեղբօր ձերոյ ընդարձակ է իբրեւ զմերն . Մեծ է պարտեզս , այլ չէ գեղեցիկ քան զիմն . Առիւծ ոչ է անագորոյն քան զվագր . Կամիմ քակել զտուն իմ , եւ եւս գեղեցիկ շինել . Մանուկս այս զգօն եւ հանդարտ է քան զղուտոր քո . Ծովք խորագոյն եւ ընդարձակագոյն են քան զծովակս . Արդար էք դուք քան զիս . Անիրաւ եմ ես , դու անիրաւ ես քան զիս , եղբայր քո ամենեւին իսկ անիրաւ է . Մեծ ես դու քան զեղբայր իմ . այլ չես զգօնագոյն քան զիս . Ծառայք մեր երջանիկ են քան զձերան . Բժիշկ իմ ձարտար է քան զքոյն . Այրս այս մեծատուն է յոյժ . Ունի տունս աւելի քան զերեսուն . Դու զբազում իւրք զբաղեալ ես , այլ եղբայր իմ զբաղեալ է քան զքեզ . Դու զքօնուս սակաւ , ես սակաւ քան զքեզ . իսկ քոյր մեր սակաւ եւս քան զմեզ . Օդ թեթեւ է քան զջուր . Որդի իմ իմաստուն է քան զքեզ . Լեռանս այս բարձր է քան զամենայն լեռինս . Լաւ իցէ մեռանել յաշխարհի քան լինել վատմունն .

Լաւ է շուն կենդանի քան զառիւծ մեռեալ . Հղօր են թաղաւորք , այլ Աստուած հզօրագոյն է քան զիսսա . Զգօն է եղբայր քո , այլ եղբայր իմ զգօնագոյն եւս է քան զիս . Պարկեշտ է քոյր ձեր , այլ աղջկունք դպրոցի մերոյ պարկեշտագոյն են քան զիսսա . Զգօն է եղբայր քո , այլ եղբայր իմ զգօնագոյն եւս է քան զիս . Պարկեշտ է քոյր ձեր , այլ աղջկունք դպրոցի մերոյ պարկեշտագոյն են քան զիսսա . Մանկունքս այսոքիկ հանձարեղ են քան զհայր իւրեանդ : Հոգմ եւ ջուր բունն եւ ուժգին են քան զամենայն ինչ . Չիք զազան անագին քան զառիւծ . Լոյս արեգական պայծառ է քան զլոյս լուսնի . Հոգի առաւել է քան զմարմին . Փոքր է լուսին քան զայլ աստեղս . Են աստեղք որ մեծ են քան զարեգակն . Գինի հին պատուական է քան զնորն . Լեռան սպաս չէ ինչ բարձր քան զԱրարատ . Սեաւ ծով ամբոխի յաճախ քան զմի երկրական . Այրս այս ճանապարհօրդ է ստեպ քան զմեզ . Լերինքս այսոքիկ բարձր են յոյժ . Սաստիկ է յոյժ բունս թիւն ջրոյ . Դժուարին է յոյժ յաղթել նմա . Կարի հեռի էր ի մէնջ ցամաքն . Անհարին բանիրուն է այրն :

40. Հրահանգ (էջ 143)

Ի՞մ իմիք կարօտ իցես . Կարօտ եմ օգնութեան ձերում . Հաճոյ եղև նոյ Աստուծոյ . Կամիս հաճոյ լինել ինձ . Լեր հաճոյ Տեառն քում . Լի էին քուրձք նոցա ցորենով . Բերին կողովս երիս լի պտղովք . Շտեմարանք մեր ունայն են յարդեանց . Բարեկամ , գո՞ն եմ զքէն . Տեարք նոցա գո՞ն էին զնոյալէ . Աշխատու թիւն օգտակար է մարմնոյ . Վնասակար է դատարկութիւն եւ հոգոյ եւ մարմնոյ . Գիտութիւն պիտոյ է ամենայն մարդոյ . Հոգի առաւել է քան զմարմին .

Առաւել եւ դու իմաստութեամբ քան զեղբարս քո .
 Զեմք ինչ թերի 'ի քաջութենէ . Թախուր էր երկիրն
 'ի բնակչաց . Ազատ էք 'ի ցաւոց . Զերժ են նոք . յախ-
 ափց . Տուն նորա կից էր յեկեղեցին . Արքն հ'ուտ է-
 ին որոց . Եղես տեղեակ ճանապարհին . Զեմք ինչ ան-
 տեղեակ խորհրդոց նոցա . Մի լինիք հազորդք գործոց
 նոցա . Կիրն գիւրիւն որ յնթիւնուլ . Գծուարին առ
 իմանալ էին բանքն . Սուրբ եմ յարենէ նոցա . Մերկ
 էին յառաք'նութենէ եւ 'ի գործոց բարեաց . Վարժ
 էր նա յարուեստ գրչութեան . Զի եւ շուն ընտանի
 են յոյժ մարդոց . Պատուէր Աստուծոյ է հնա յանդ լինիլ
 աւագաց . Մի լինիք օտար ի մէնջ . Պարտ է մեզ հպա-
 տակ լինիլ կամացն Աստուծոյ :

41. Հրամանաց (Էջ 144)

Երկուք ի նոցանէ երթային ի գիւղ մի . Բազուէք ի
 մէնջ անդ էին . Հինգն ի նոցանէ իմաստունք էին . եւ
 հինգն՝ յիմարք . Ոմանք ի բազմութենէ անտի մտտեան
 յառաջ . Ոմն յեղբարց ձերոց առ մեզ է . Մի ոմն յիշ-
 խանաց անտի ասէ ցնա . Սակադ ի ձէնջ կարեն ասել
 զայս . Կէսք ի նոցանէ սպանան , այլ վարեցան ի գի-
 տութիւն . Յոմանս յաւաղակաց անտի սպանին . զ'ը-
 նացեալսն ընկեցին ի ծով . Ոչ սակաւք ի նոցանէ պըր-
 ծան . Ոչ զ'մի ոք ի նոցանէ թողոյր ապրեալ . Փոքրի-
 կըն ի ձէնջ մեծ է քան զ'սա . Հոգար մի ի նոցանէ
 կորեան . Իւրաքանչիւր ի նոցանէ առ մէն մի յուս .
 Ո՞ ոք ի ձէնջ կ'սիրյի գալ ընդ իս . Զորս յանցաւորաց
 անտի կալան . Զերկուս եւեթ ի նոցանէ կալաք , այլքն
 փախուցեալ ի լերինս սպրեցան .

42. Հրամանաց (Էջ 145)

Մահկանացու են մարդիկ . Բարեկամ իմ ես դու .

Որդիք են նոքա առն մեծատան . Որդիք Աստուծոյ
 կոչեալին . Գտնն նոքա անարատք . Արարից զ'սա ինձ
 բարեկամ . Արարին զ'մեզ դաստիարակս որդւոց իւր-
 եանց . Եղ հո՞հ կ'ացոյց զնոսա մատակարարս ի վերայ
 տան իւրոյ . Եգիտ զղրունս բանալին փակեալս . Ո՞չ
 ապաքէն տեսուչ կարգեաց զձեզ թագաւորն . Գտի
 զնոսա արդարս . Զինչ կոչեցից զձեզ . Եղ նոցա ան-
 ուանս որդիս որոտման . Դատարկանձունս ուսուցէք
 զմանկալից . Ուսուցէք զկանայս ձեր ս'արարս , զգըս-
 տերս ձեր ժիրս եւ յգաստս . Լերինք եղիցին ի դաշտս .
 Լիջիր ինձ յորդի եւ ես եղէց քեզ ի հոյր . Երկ'որք
 չէն մի լիյի յանապատ . Ընտրեցի զնոսա ինձ խորհրդա-
 կանս եւ խրատ ուս . Ազգք մեծամեծք քակտեցան եւ
 եղեն յոչինչ . Միրդքս եղիցին ձեզ ի կերակուր :

43. Հրամանաց (Էջ 148)

Տիրան մեծ , արքայ Հայոց , ստէպ կուռեցաւ ընդ
 Հոռվայեցիս եւ յաղթեաց նոցա . Դաւիթ երկող զթա-
 գաւորութիւն իւր որդւոց իւրում Սողոմոնի . Դաւիթ
 ետ սպանանել զՈւրիա , զի աօցէ զկին նորա , զ'Եր-
 սարէ . Յաւուրս Ռորովմայ , որդւոց Սողոմոնի , թա-
 գաւորութիւնն Խս այիլի բաժանեցաւ յերկուս . Անց
 ընդ գետն մեծ , ընդ Եփրատ . Սէ Անդրէաս ցեղբայր
 իւր , ցՊետրոս . Զինչ ինդրես յինէն , յառնէ տառա-
 պելոց Եին ի հայրենիս իւր , ի Հայս . Աղքսանդր մեծ ,
 արքայ Մակեդոնացւոց , նուաճեաց զտէրութիւնն Պար-
 սից . Այս եղեւ առ Դարեհիւ Կողովմանոսիւ , արքայիւ
 Պարսից . Յիսուս խաչեցաւ հրամանաւ Պիղատոսի Պոն-
 տայոց , զատաւ որի Հոռվայեցւոց . Աստուած հրա-
 մայեաց Արրահա հու զոնել զորդի իւր զ'միա՛ծոր , զԻսա-
 հակ . Դարձն Հայոց ի բրիտաննութիւն եղեւ ի ձեռն
 սրբոյն Գրիգորի , Լուսաւորչի . Հոռվայեանք , կու-

տանք Հոռոխայեցիք, հրամանաւ Տրդատայ սպանան ի մայրաքաղաքին Հայոց, ի Վաղարշապատ . Աբրահամ ասող ցծառայ իւր, ցեղիազար . Յակոբ եկն յեզդիպտոս առ որյի իւր, Յովսէփ . Կայէն նախանձեցաւ ընդ եղբայր իւր, ընդ Աբէլ, եւ սպան զնա . Քաղաքք նշանաւորք Հայոց էին առ եզերք գետոյն Երասխայ կամ Երասխ գետոյ . Երանելիքն Սահակ եւ Մեսրոպ թարգմանեցին զգիրս հանդերձ աշակերտօք իւրեանց, Եզնկաւ, Արձանլու, Յովսեփու, Յովնանու եւ Կորեամբ :

44. Հրանանկ (էջ 149)

Հուր, որդեակ, խրատու հօր քո . Զո՞ խնդրես, կին դու . Ծառայք, հնազանդ լերուք տերանց ձերոց . Զի տանես զիս, այր դու . Ո՞ ամ զքեզ այսր, գեղեցիկդ Արիօղիէ . Առ զղէն քո, քաջդ Վահան . Արի, կազ, մանուկ դու . Քեզ ասե՛մ, ալջլի դու . Զի ննջես, զարթիր, ով վատ . Տեարք, զինչ կա՞իք զի արարից . Գիտե՛մ զքեզ, Սուրբդ Աստուծոյ . Շնորհակալ եմ զքէն, քաջդ փելքս . Թագաւորդ Խորայլի, էջ ի խաչէդ . Ի բայ կայէք յինէն, մշակիք անիրաւութեան . Յա՛օթ լեր, թշա՛միդ խաղաղս թեան . Մեծ են վարձք քո, հայրդ աղքատաց :

45. Հրանանկ (էջ 152)

Աշակերան որ ուսանի, որ ուսանէր, որ ուսաւ, որ ուսյի . որ ուսանիցի, որ ուսանելոց է կամ իցէ :

Զինուորն որ մարանչի, որ մարանչէր, որ մարտեաւ, որ մարտիցէ, որ մարտ չիցի, որ մարանչելոց է կամ իցէ :

Արքն որ գան, որ գայ ն, որ եկին, որ եկեացեն, որ գայցեն, որ գալոց են կամ իցեն :

Անասունքն որ արածին, որ արածէին, որ արածեցան, որ արածեցին, որ արածիցին, որ արածելոց են կամ իցեն :

Թշնամին որ փախչի, որ փախչէր, որ փախեաւ, որ փախիցէ, որ փախիցի, որ փախչելոց է կամ իցէ :

Մատեանն զոր տեսանեմ, զոր տեսանէի, զոր տեսի, զոր տեսից, զոր տեսանիցեմ, զոր տեսանելոց եմ կամ իցեմ :

Արծաթն զոր առնուս, զոր առնուիր, զոր առեր, զոր առցես, զոր առնուցուս, զոր առնլոց ես կամ իցես :

Պարգեւքն զոր տամք, զոր տայաք, զոր տուաք, զոր տացուք, զոր տայցեմք, զոր տալոց եմք կամ իցեմք :

Տունն զոր շինէ, զոր շինէր, զոր շինեաց, զոր շինեացէ, զոր շինիցէ, զոր շինելոց է կամ իցէ հայր քո :

Զո՞նքն զոր մատուցանեն, զոր մատուցանէին, զոր մատուցին, զոր մատուցեն, զոր մատուցանիցեն, զոր մատուցանելոց են կամ իցեն նոքա :

Որ խօսին, որ խօսէին, որ խօսեցաւ, որ խօսեցին, որ խօսիցին, որ խօսելոցն է կամ իցէ :

Որ տեսանէն, որ տեսանէրն, որ ետեսն, որ տեսցէն, որ տեսանիցէն, որ տեսանելոցն է կամ իցէ :

Որ երգենն, որ երգէինն, որ երգեցինն, որ երգեսցենն, որ երգիցենն, որ երգելոցն են կամ իցեն :

Որ շրջինն, սր շրջէինն, որ շրջեցանն, որ շրջեսցինն, որ շրջիցինն, որ շրջելոցն են կամ իցեն :

Զոր տեսանեմս, զոր տեսանէիս, զոր տեսիս, զոր տեսիցն, զոր տեսանիցեմն, զոր տեսանելոցն եմ կամ իցեմ :

Զոր առնուսդ, զոր առնուիրդ, զոր առերդ, զոր առցեսդ, զոր առնուցուսդ, զոր առնելոցդ ես կամ իցես :

Ձոր ասէն , զոր ասէրն , զոր ասայն , զոր ասասցէն , զոր ասիցէն , զոր ասելոցն է կ՛հ իցէ :

Ձոր նայն գրէ , զոր նայն գրէր , զոր նայն գրեաց , զոր նայն գրեացէ , զոր նայն գրիցէ , զոր նայն գրեւոց է կ՛հ իցէ :

Ձոր մեքն ըմպե ՛ք , զոր մեքն ըմպէաք , զոր մեքն արբաք , զոր մեքն արբցուք , զոր մեքն ըմպիցեմք , զոր մեքն ըմպելոց եմք կ՛հ իցե ՛ք .

Ձոր դուքն ուսանիք , զոր դուքն ուսանէիք , զոր դուքն ուսայք կ՛հ ուսարուք , զոր դուքն ուսջիք , զոր դուքն ուսանիցիք , զոր դուքն ուսանելոց էք կ՛հ իցէք :

46. Հրահանգ (էջ 134)

Աստ է այրն որ սպան զեղբայր քո . Տեսի զիկինն որ խօսէր ընդ քեզ . Ոչ իմացան զբանն զոր նորա ասէին . Գիտիցէք զարան որ խօսվեն զբաղաքն . Ո՛ւր իցեն արքն որ եկին այսր . Ընթերցալք զմատենան զոր առաքեաց հայր իմ . Չեմ ինչ տեղեակ որոց դուդ պատմես . Գեղեցիկ են ծաղկիքդ զորս մատուցանես ինձ . Քաղցր են յոյժ պտուղքն զորս հասուցանեն ծառքդ . Ոչ եւս դառնայ ժամանակն որ անց . Չ՛ք որ գիտիցէ զխորհուրդս նորա . Բազում են որք ճանաչեն զքեզ . Բարեկամ մեր են արքն յորոց զընծայոջ ընկալարուք . Ուստի լուար զայդ ամենայն զոր գրեցեր . Ընթերցայ զբազումս ի գրոց անտի զոր դու յորինեցեր . Որդիք ազնուականաց էին մանկոյն որ հեղձան ի ծովու . Մի է ի սպասաւորաց թագաւորին պատանին որ եբեր զթո զթն . Նշան մեծ են յազթութեան դպինիքն որով պօսակեալ են զինուորքդ . Կատարեցի զհրամանսն զոր ետուր . Անպարտ էին արքն որ սպանան . Կէսք յաստեղաց որ երեւին ի գիշերի՝ անշարժք են , եւ այլքն՝ գնայունք . Աստ է այրն զոր տեսաք . Տեսի

զընծայոն զորս ընկալաք . Ընտիր է յոյժ մատենան զոր յորինեցեր . Եկն առ իս սպասաւորն զոր առաքեալ էր նա . Չիցես տեղեակ հրդեհին որ պատահեցաւ յայսմ գիշերի . Եթէ ճշարիտ է գոյժն զոր տաս , արդարեւ տրտմել պարտ է . Եթէ արդար են բանքս զոր ասեմ , ընդէր բարկանաս :

47. Հրահանգ (էջ 137)

Բարեկամ ձեր է որ արարն զայս . Որ զիսն ետես՝ աստ է . Որ մատենայն զքեզ՝ որդի քո է . Որ խօսեցանն ընդ մեզ՝ վկայեցին . Որ տեսինն եւ լուան՝ երանելիք են . Որ ոչն գործիցէ՝ կերիցէ մի . Որք կերանն էին արք հինգ . Որ ընթեռնուն՝ ի միտ ասցէ . Որ առաքեացն զիս՝ պատուէր ետ ինձ . Որ գրեցինն զմատենան՝ ճանաչեն զձեզ . Չարմացան որ անդն էին . Որք մտանկինն եւ ելանէին՝ տեսանէին . Պարտ է պատուհասել զորս ոչն գործեն . Կալաք զորս անգն գտան . Ընդ որում խօսիմս՝ քոյր ձեր է . Չոր տեսաւ նեսդ՝ եղբայր իմ է . Որում ինդդէ ի քէն տուր . Տեսի զոր արարն զայս . Չորս միանգամ կալանն՝ ընդ սուր հանին . Տաց քեզ զոր ետուրն ցիս . Չոր լուաքն՝ պատմեսցուք քեզ . Ընթերցայ զոր գրեալն էր . Չոր առաքեալն էիր՝ ընկալայ . Ճշմարիտ է զոր ասեաք . Ոչինչ գիտեմ յորոց ասէքդ . Սուտ է ընդ որ պարծիսդ . Չոր առնելոյն իցես՝ արա վաղվազակի . Տուր ինձ զոր ինդրեմս . Ընկալայ զոր յղեցերդ . Ոչինչ կորուսի յորոց ետուրն ցիս . Գիտեմ յորմէ կասկածեսդ . Ոչինչ պատահեցաւ յորոց երկնչեաքս . Իմ է զոր առերդ . Չինչ էին զորս կորոյսն :

48. Հրահանգ (էջ 160)

Հասեալ զինուորացն ի վերայ կապեցին զնա . Երեալ

նորա ի լեռանն՝ նստաւ . Պատեալ նոցա զբանս իմ պատ-
գամաւորին՝ եկին անդրէն առ իս . Ածեալ զնա յար-
տեւան լերինն՝ կառնին արկանել ի վայր . Մուծեալ ի
ներքս զայն օտարական՝ փակեցին դուռնն . Իջեալ
յեղուզակացն ի լեռնէ անտի՝ բանակեցան ի դաշտին .
Իջեալ յերկնից հրեշտակ Աստուծոյ՝ նստէր ի վերայ գե-
րեզմանին . Ելեալ կանանցն վաղվաղալի ի պարտիզէ
անտի՝ փութային անկանել ի չէնն . Մատուցեալ եղբայր
քո խօսեցաւ ընդ նոսա . Տեսեալ զայս մատնչին զՂա-
ցաւ . Առեալ նոցա զարծաթն՝ հտուռն սպասաւորացն .
Մատուցեալ ծառայքն երկիր պագանէին նմա . Զայս
ասացեալ նորա՝ ննջանց . Խոնարհեցուցեալ զգլուխ իւր
աւանդեաց զհոգին . Կալեալ զձեռանէ նորա հան ար-
տաքս . Մտեալ ոտիկանացն ի ներքս՝ խնդրէին զնա .
Զարթուցեալ Մերոփայ ի քնոյ՝ ստեղծ զնշանագիրս
մեր . Ելեալ նորա ի քաղաքէ անտի եկն առ մեզ . Տես-
եալ Յովսեփայ գեղբարս իւր՝ ծանեաւ զնոսա . Հառ-
եալ զգլուխ նորա բերին առ թագաւորն . Կալեալ զձե-
ռանէ իմմէ տարաւ ի ներքս . Լուեալ Ադամայ զձայն
զնալոյ նորա՝ թաքեաւ . Լուեալ մօրն զբօթ մահուան
որդւոյն՝ սկսաւ լալ . Մտեալ ի մահիճս իւր ննջէր .
Կոչեալ գեղբարս ձեր առաքեցի զնոսա . Եկեալ զին . Լո-
բացն կամէին ունել զմեզ . Ելեալ Սողոմոնի յաթոռ թա-
գաւորութեան հօր իւրոյ՝ հնազանդեցոյց իւր զամենայն
ազգս . Մատուցեալ առ նա ծառայք նորա՝ աղաչէին .
Առեալ զնա մեկուսի՝ խօսէր ընդ նմա . Թողեալ զմեզ
չօքան ի տունս իւրեանց . Նստեալ յաթոռ՝ դատէր
զժողովորդն . Կացեալ մեր անդ զաւուրս բազումս՝
սպասէաք զալստեան նորա . Անցեալ ընդ պատուհանն
եմուտ ի ներքս տեսանել զնա . Կացեալ առաջի տաճա-
րին՝ խօսէր ընդ եղբօր ձերում . Խարոյկ արկեալ նստան
եւ Չուսուրն .

49. Հրահանգ (Էջ 162)

Լուեալ է ձեր վասն նոցա . Բազում անգամ տեսեալ
է իմ զնա . Ընթերցեալ էր նոցա զթուղթս մեր . Զիցէ
ընթերցեալ ձեր . Զիք մեր ընթերցեալ այնպիսի ինչ .
Բազում ինչ լուեալ է իմ զնմանէ . Բազում չարիս գոր-
ծեալ էր նորա . Զայս առեալ է մեր պարգեւ ի թագա-
ւորէն . Եթէ հաւատարիմ լեալ էր ձեր առ թագաւորն .
Լուեալ է ձեր զառաջին գնացս իմ . Տեղեկացեալ էր
նորա ճանապարհին . Ոչ ճաշակեալ է մեր եւ ոչ արք-
եալ . Եթէ պահեալ էր մեր զպատուիրանս նորա . Այն
ինչ դարձեալ էր նոցա ի գերութենէ . Զգեցեալ էր նո-
ցա մոյզս . Զտամ թոյլ անցանել քեզ աստի . Այս է
հրաման թագաւորին , մեկնել ձեզ վաղվաղալի ի քա-
ղաքէ աստի . Պատմի հասանել նոցա ի դաշտ մի եւ
չինել անդ քաղաք . Պատուէր հառու սպասաւորացն
գալ այսր . Աղաչէին զնա մր մտանել անձա՛ր ի կոիւն .
Ասեն լինել քեզ թշնամի կայսեր . Ըղձանան լինել քեզ
նոցա զօրավար :

50. Հրահանգ (Էջ 167)

Առաքեալ դահիճ՝ ետ զլխատել զնա . Եկեալ ի տուն
պատեաց մեզ գեղեպսն . Թողեալ զմեզ անդ՝ մեկնե-
ցան . Ընկալեալ զնոսա ի տուն իւր ետ նոցա կերա-
կուր . Վաճառեալ զամենայն ինչս իւր չօքաւ ի տար
աչխարհ . Հարցեալ մեր զնոսա , ոչ կամեցան տալ մեզ
պատասխանի . Գտեալ ձեր զնա , ազդ արաւջիք մեզ .
Հասեալ մեր անդր , ոչ գտաք զնա անդէն . Ի դառնալ
ձերում յերկիր ձեր , տարայք եւ զիս ընդ ձեզ . Ի տե-
ղալ անձրեւաց՝ յորդէ գետն . Լուեալ մեր գոյս՝ զար-
մացաք . Ի չրջել մերում ընդ քաղաքն՝ չէր ընդ մեզ
այրն որ առաջնորդէր մեզ . Ի լինել մերում ի ներքս՝

պահապանք կային առաջի դրանն . Ի խօսել նորա այս-
պէս սաստիւ՝ պատգամաւորն զարմացեալ հայէր ի նա .
Նորա վազվազակի յառաջ մատուցեալ՝ ձգէ զձեռն իւր
առ իս . Ի ջանալ մերում հեռանալ անտի՛ հողմ ուժգին
մղեաց զնաւ մեր ի նաւահանդիստ անդր . Յասել նորա
զբանս զայսոսիկ՝ բացան աչք մեր յանկարծ . Հրաման
տամ ձեզ մեկնել աստի . Ետու նմա խորհուրդ չկալ
անդէն . Ընտրէին մանաւանդ մեռանել քան մտանել ի
քաղաքն . Ըղձանայք առաւօտուն կամ այգուն լինելոյ .
Ասէին որոտումն լինել . Ոչ կամին բնակել նմա ընդ
նոսա . Ասա ցեղքայր քո հատուցանել զպարտս իւր .
Էր մէք թանձր մինչեւ ոչ տեսանել զմիմեանս . Հեռա-
ցան յոյժ մինչեւ ըստ ակն անկանել նոցա . Եարժումն
մեծ եղեւ ի ծովուն մինչեւ ծածկել նաւին յալեաց .
Գան հարին զնա անխնայ մինչեւ չմտալոյ ի նմա շունչ .
Բազումք զային առ նոսա մինչեւ ոչ ժամանել նոցա ու-
տել հաց . Հիւանդացեալ կոչեաց բժիշկ . Յանձն ա-
րարեալ զմեզ առնն՝ մեկնեցաւ . Առեալ նորա կերա-
կուր , զորացեալ կաղզուրեցաւ . Տեսեալ զի ոչ կարեն
նուաճել զնա , խորհեցան ունել զնա նենգաւ . Ի կըռ-
ուել նոցա ընդ միմեանս , այլ ոք առ զձին եւ գնաց .
Հատն մանանխոյ աճեցեալ լինի ծառ , մինչեւ գալ
թռչնոց երկնից եւ հանգչել յոսոս նորա :

Յ1. Հրասնակ (էջ 171)

Ազնուական , բարոյական , եկեղեցական , երիցական ,
իգական , լեռնական , խժական , ծովական , կայսերա-
կան , հովուական , ձմերական , մարմնական , յալթա-
կան , շինական , պատժական , սեպհական , տրտմա-
կան , քրմական , օրինական :

Ատեան , արքունի , բնութիւն (բուն), ընտանի , լու-
սին , խորհուրդ , կոյս , կորուստ , յոյն , նուէր , շուն ,
պատիւ , պատմութիւն (պատում) , սուրբ , վանք ,
տուն , քննութիւն (քնին) :

Աստեղային կամ աստղային , անտառային , գաղանա-
յին , դաշտային , երկնային , լեռնային , ծովային , հո-
ղային , հրային , մաղձային , մարդկային , նաւային ,
ջրային , տղային , տոնմային , տնկային , ցամաքային ,
քաղաքային , օրային :

Յ2. Հրասնակ (էջ 172)

Ալեւոր , ահաւոր , աղեղնաւոր , բոնաւոր , գիւսաւոր ,
գունաւոր , գոյաւոր , գօտեւոր , զինուոր կամ զինա-
ւոր , զօրաւոր , թունաւոր , լուսաւոր , խորհրդաւոր ,
կամաւոր , հոգեւոր , հովանաւոր , մարմնաւոր , նշա-
նաւոր , շահաւոր , չափաւոր , պատուաւոր , սուսերա-
ւոր , վտանգաւոր , տանաւոր , փառաւոր :

Գիր , դաշն , եղջիւր , թագ , թեւ , ճիղն , մանեակ ,
միտք , պարխոյ , պարտք , սուգ , վէր , տէգ :

Այգաւէտ . գինեւէտ . երանաւէտ . ընչաւէտ . խաչ-
նաւէտ , խոտաւէտ , ծաղկաւէտ , մրգաւէտ , շահա-
ւէտ , պտղաւէտ , քրքմաւէտ .

Ազգատ , ականջատ , գունատ , լեզուատ , ծայրատ ,
կառավնատ , ձեռնատ , միջատ , շրթնատ , ընչատ ,
պնչատ :

53. Հրահանգ (էջ 173)

Ապակեղէն , ասուեղէն , արծաթեղէն , բոցեղէն , գարեղէն , լուսեղէն , խոտեղէն , հողեղէն , հրեղէն , ձիւնեղէն , մազեղէն , մսեղէն , նիւթեղէն , ոգեղէն , ոսկեղէն , պղնձեղէն , ջրեղէն , վիմեղէն , տարբեղէն , փշեղէն , քարեղէն :

Աղամանդեայ , աղիւսեայ , ասեղնեայ , բեհեղեայ , գմբեթեայ , եղեգնեայ , ծաղկեայ , կաշեայ , կճեայ , ճախարակեայ , մագաղաթեայ , մաշկեայ , յախճապակեայ , ներդեայ , պրտուեայ , փղոսկրեայ , փշեայ :

Ահեղ , ասուեղ , գունեղ , զօրեղ , թիկնեղ , ընչեղ , համեղ , հիւթեղ , մազեղ , մարմնեղ , շքեղ , ուժեղ , ուշեղ :

Աղուէսենի , այծենի , առիւծենի , գայլենի , գառնենի , կզենի , ոչխարենի , սամուրենի : Գեղձենի կամ գեղձի , ընկուզի , թթենի , թզենի , խնձորենի կամ խնձորի , ծիրան . կաղնի , ձիթենի , մրտենի , նշենի , նոնենի , վարդենի , տանձենի կամ տաձի : Խոզենի :

Այրի , ասուի , արծաթի , բոնի , դալարի , երկաթի , լեղուանի , լրբենի , ծարաի , կորովի , հայրենի , ձարի , մայրենի , մսեղի , մօրուանի , յայտնի , նախնի , նմանի , նօթի , պիտանի , պղնձի , ջրի , վայրի կամ վայրենի :

Անասնիկ , գետակ , գնդակ , դռնակ , զգեստիկ , լեղուակ , լճակ , խղիկ , խցիկ , ծովակ , հայրիկ , հացիկ , ձկնիկ , ձորձիկ , մանկիկ , մասնիկ , նաւակ , շնիկ , որդեակ , պատանեակ , պատանեկիկ , վայրիկ , տնակ , քաղաքիկ :

54. Հրահանգ (էջ 174)

Արթուն , գնայուն , եռանդուն , երերուն , զգայուն , զեղուն , զեռուն , թռչուն , իմաստուն , կայուն , կանգուն , հասուն , հաստատուն , շարժուն , սահուն , սիրուն , սողուն , տոկուն , ցածուն , փայլուն :

Ապառաժուտ , աւաղուտ , աւաղակուտ , թաւուտ , ծարաւուտ , մացաւուտ , յորձանուտ , շամբուտ , ոսկրուտ , ջղուտ , վիմուտ , տղմուտ , քարուտ , օձուտ :

Արիւնտ , բորտ , դանդաղկոտ , դեղոտ , եռանդնոտ , երկչոտ , ժանդոտ , լուանոտ , խնամոտ , ծակոտ , կասկածոտ , հիւանդոտ , մոռացկոտ , մրտ , յաչաղկոտ , նախանձոտ , նենդոտ , որքիւնոտ , վաղվաղկոտ , ցասկոտ , ցաւոտ , ցեխոտ , քոսոտ :

Այգորդ , անցորդ , յաջորդ , բաժանորդ , ժառանգորդ , լծորդ , լողորդ , կյորդ , ճանապարհորդ , միջնորդ , յետնորդ , նախորդ , նախանձորդ , նաւորդ , որսորդ , պահանորդ , պարսպորդ , սայլորդ , սեղանորդ , ցանցորդ , փոխանորդ :

Աղքատանոց , ամարանոց , ամրոց , այլենոց , արգելանոց , արուեստանոց , գլխանոց , գործանոց , դպրոց , ծաղկոց , կանանոց , կրակարան , հալոց , հանգստոց , հիւանդանոց , հիւրանոց , հովանոց , ձմերոց , մարտիոց , մեղուանոց , մթերանոց , մրջինոց , որբանոց , ուսանոց , վաճառանոց , վարոց , վարդապետանոց , վարժոց , օտարանոց :

55. Հրահանգ (էջ 175)

Անամօթ , անառակ , անբան , անբարբառ , տղեղ , տգէտ , անգործ , անգին , դժգոհ , չգոյ , դժգոյն , ապերախտ , ապերասան , անլուր , տկար , չհամալգի , ապահարկ , տմարդի , անմարդի , անյայտ , անյոյս , ապաշնորհ , անչնորհ , ապուշ , անսուրբ , անտոհմ , ապատոհմ , անքուն , արուն (արնել) , անօրէն , ապօրինաւոր :

56. Հրահանգ (էջ 176)

Զօրագլուխ , Դոնախակ , Գազանամարտ . Գանձապետ , Գետեզր կ՛մ գետալին , Ծովեզր կ՛մ ծովալին , Մատենադարան , Դայեկորդի , Դիւանապետ , Դիւանադպիր , Բանակետղ , Եղեւնախայտ , Աղբերակն , Լուսամուտ , Խաչախայտ , Խնկաման , Ծերակոյտ , Հարանկրայր , Հողարլուր , Հողակոյտ , Ոսնակապ . Ձիւնածաղիկ , Ձորադաւան , Ճաշածամ , Մաղձաղեղ , Մարդաման , Մարդապատկեր , Մաքսատուն , Մեհնեատեղի , Մոխրակոյտ , Նաւախուրք , Նաւատորիկ , Քաղաքամէջ , Սանդղոտն , Վաներէց , Վարազաջիղ , Ութատունկ , Քաղաքօրմ :

57. Հրահանգ (էջ 177)

Մեծատուն . Մեծազօր . Մեծածայն . Երկայնաբազուկ . Լայնաչորիքն . Կարճօտն . Կարճահանգերձ . Կարճագգեաս . Խորաջուր . Բարձրալիզ . Բարձրապարանոց . Բարձրածայն . Մարդաչատ . Բարեբարոյ . Լաւաբարոյ . Ժանտահատ . Չորահատ . Քաղցրահամ . Գեղեցկադէմ . Չքնադաղեղ . Սրագոտն . Երկիրտ . Թանձրալեզու . Ծանրաբեռն . Թեթեւագնաց . Թերահաւատ . Թուլամորթ . Վատասիրտ . Լիւրերան . Խտապարա-

նոց . Խօթասիրտ . Լաւախորհուրդ . Կարմրայտ . Կորագլուխ . Ոսկեթել . Կրկնապարիսպ . Հաւասարապատիւ . Զուգապատիւ . Հաստաբազուկ . հաստամորթ . հաստակաչի . Հսկայազօր . Շատաջուր . Մաշկահանդերձ . Նեղասիրտ . Նորափետուր . Նրբածայն . Արապարիսպ . Ողջանդամ . Պակասասիրտ . Սակաւանիստ . Սրակն . սրունկն . Վատանուն . Քաղցրածայն . Քաջասիրտ . Ոսկեսանձ . Ունայնածեռն . Թեթեւափա . Ողջահաւատ . Չարակն . Թեթեւաբեռն . Մեծամեղ . Սակաւամեղ . Մեծանուն . Մեծամիտ . Բարձրահասակ . Երկայնականջ . Մաշկաթեւ . Թանձրամիտ . Խտասիրտ . Երկդիմի . Երկբերան . Լերկամորթ . Երկոյնափա . Յորդաջուր . Թանձրամարմին . Խոնարհամիտ . Ծանրալեզու . Խորաջուր :

58. Հրահանգ (էջ 179)

Ածու , աղաց , աւաց , աւոք , այրեաց , ապաստան , ապուր , առաք , առու , ասաց , ատեաց , արած , արգել , արկու :

Գնածու , պատժածու . Խնկաղաց . մղաղաց . Ծովամաց . Խահառք . Անձկայրեաց . Կիսայրեաց . Յանձնապատան . անձնապուր . Երկնառաք . Փոխ , աւանդ , կաշառ , պարգեւ , համար , վրէժ , երախտառու . Բարեասաց , չարասաց . Տիրատեաց . Ընչատեաց . Խաչաւրած . Բանտ , որմ , վիւմարգել . Ան , խնկարկու :

Բարձ , բերձ , բեկ , բեր , բուխ , բնակ , բուտ , գէտ , գնաց , գին , գով , գործ , գիւտ , գիր :

Բեռնա , կականաբարձ . Երկնաբերձ . Անա , ծանրա , զաշանաբեկ . Պողա , մրգա , փշա , անձրեւա , բքաբեր . Երկրա , հրա , ջրաբուղիս . Գազանա , անտառաբնակ . Խոտա , ընդաբուտ . Ծածկա , իրա , սրտա ,

ձեռագէտ . Ուղե , ծովա , նաւադնաց . Արծաթա , մարդազին . Անձնագով . Այգե , երկրա , հողա , նաւա , հացա ; Իւղա , պղնձա , չարա . բարե , ժանտա , զազրա , եղեոնա , ոճրա , մազա , ձեռագործ . Հնարագիւտ . Մատենա , պատմա , ձեռագիր :

59. Հրասնակ (էջ 180)

Դորման , դաւ , դիւաց , դրուծ , Եփեաց , եփ , Չանց , զարդ , զգած , զգեաց , զգեստ , Ընկէց , Ընտիր , Թափ , Իմաց :

Խաչնադարման , Մարդադաւ . Ստնդիոց . Ուխտա , տիրադրուծ . Իւղ , հայեփեաց . Երդմնա , ուխտա , պատտ իրանա , օրինազանց . Աստեղա , ծաղկազորդ . Սեւա , մթա , քրձազգած . Իրազգաց . Խարաղնա , ծիրանազգեստ . Տերեւ , նետ , շանթ , քար , հր , զէն , լծ , գետննկէց . Իրաւընտիր . Տերեւա , մարդա , ուշա , ռխա , նետաթափ . Հնար , չարիմաց :

Լլուկ , լից . Խանձ , խառն , խար , խիլ , խնդիր ; խողխող , խորհ , խոհ , խօս . Մախ , ծեծ , ծին , ծուփ : Սովալուկ Մաղկա , հացա , պողա , որդնա , խնդա , գան . լից . Արիւնա , գիշտխանձ . Մծմբա , ծխախառն . Եղեմնախար . Արմատախիլ . Վրէժ , քինա , նախանձախնդիր . Սրախողխող . Մտա , իրաւախոհ . Բարե , չարա , առակա , որովայնա , առենա , հնախօս . Մարդաձախ . Բրա , ողորածեծ , Անձրեւա , երկրա , ծովա , ջրա , հողածին . Մովածուփ :

60. Հրասնակ (էջ 181)

Կամ , կապ . կապուտ , կատար , կար , կեաց , կերտ , կէզ , կուլ , կի , կոխ , կոծ , կոր , կորոյս , կոփ , կուռ , կոխ , կաուր , կիր , կուրծ :

Բարե , չարակամ , կամարա , ականակապ . Կիա , տաճարա , սեղանակապուտ . կամա , հրամանակատար . կօշկա , խորանակար . կամակար . Լեոնա , շինա , վշտակեաց . կաւա , փայտա , քարա , կրկտա , հրաշա , ձեռա , նկարակերտ . Տօթա , ցրտակէզ . Մովակուլ . Ջերմակիծ . Ոսնակոխ . Ալէ , հողմակոծ . Ակնկոր , Պողա , յուսակորոյս . Քարակոփ . կոանա , քարակուռ . Բանակուր . Մայրա , կիսա , միջա , մօտա , քարակտուր . Բեոնա , ջր , վշտակիր . կաշառակուրծ :

Ամբեր . Հայեաց , հան , հանու , հաս , հատ , հատոյց , հար , հեղձ , հեղ , հոս , հոտ . Ձիգ , ձոյլ . ձարակ . Խօտ , վշտամբեր . Մովա , երկնահայեաց , Ձինա , ջր , մաս , պատկերահան . Խաչահանու . Հարկա , քինա , երազահան . ձեոնհաս . Քարա , երկաթա , փայտա , յուսա , քնա , թաթա , երակա , մասնատ . Վարձա , երախտա , քինահատոյց . Սրնդա , քնարա , փողա , դիւա , նետա , շանթա , սուսերա , ցրտա , խորշակահար . Մովահեղձ . Արիւնահեղ . Հրա , ջրոս . Ժանտա , չարահոտ . Նետա , քարա , ախօսածից . Արծաթա , պղնձա , ոսկեծոյլ . Խոտաձարակ :

61. Հրասնակ (էջ 182)

Մած , մահ , ման , մեծար , մուխ , մոռաց , մուտ . Յարդար , յուշ , յոյզ , յօդ . Նենդ , ներկ , նիւթ : Տախտակամած . Սրա , սովա , թուպա , խեղդա , հեղձամահ . Ոսկեման . Հիւրամեծար . Խորա , միջա , ձեռնամուխ . Երախտամոռաց . Որջա , ծակա , խորա , միջամուտ . Տաճարա , սեղանայարդար . Չարայուշ . Խորա , ջրա , խոռվա , անձրեւա , նախանձայոյզ . Ստա . յօդ . Ուխտա , տիրանենդ . Միրանաներկ . Չարանիւթ :

Շարժ , շէն , շունչ . Կեր . Ուրաց . Չափ , չու . Պահ , պաշտ , պատ , պատճառ , պատուում , պարար , պարտ , պիշ :

Հողմաշարժ . Որմնա , խորանա , տնա , աշխարհա , մարդաշէն . Ծխա , բոցա , հրա , մահա , աստուածա , հողեշունչ . Խոտա , ցեցակեր . Աստուածուրաց . Երկրաչափ . Երկնաչու . Ոգե , ուխտա , պատուիրանա , սխապահ . Աստուածա , կու , դիցապաշտ . Արծաթա , սառնա , մթապատ , Խօթապատճառ . Ստա , դիւրա , դժուարապատում . Որովայնապարար . Մահա , պատժա , դատապարտ . Երկնա , մարմնա , երկրապիշ :

Սէր , սուն , սոյղ , սպան . Վաճառ , վար , վարժ , վէժ , վիրայ . Տարած , տես . Յնոր , ցոյց . Փոր . Քաղ , քաղց , քարշ , քնին . Օծ :

Հայրենասէր . Ջրա , կաթնա , տնա , ձեռնա , հովասուն . Ջրա , խորասոյղ . Տիրա , եղբայրասպան . Գինե , ցորենա , մարդա , ժամավաճառ . Կառա , նաւա , գերե , մարդավար . Ջիա , մանկա , մտավարժ . Գահա , քարա , գետավէժ . Վարսա , ոահվիրայ . Քաղկա , գետնատարած . Երազատես . Խելացնոր . Ուղե , երազա , ժամա , տծնացոյց . Գետնա , վիմափոր . Ծաղկա , պողա , հասկա , կրկտա , ծայրաքաղ . Ընչաքաղց . Գետնաքարշ . Խորաքնին . Ոսկե , արծաթաղօծ :

62. Հրահանգ (էջ 185)

Աբարձ , ասաց , աւեր . Բերձ , բեկ , բուղիս , բոյս . Գան , գէտ , գուշակ , գիւտ . Դատ , գէմ . Եփ . Արթուն . Զէն . Ընծայ , ընթաց . Թռիչ . Լուկ . Թամուր , խօս . Ծագ , ծաւալ . Կազմ , կայ , կաց , կացու , կարգ , կեաց , կէզ , կշիռ , կորով . Հայեաց , հաս , հաւան ,

հաւատ , հեղոյս , հիմն . Մահ , մաղ , մարտ , մեռ , մուտ . Յած , յարոյց . Նուազ . Շարժ , շունչ . Պահ , պարժ . Ջան , ջինջ . Սուն , ստեղծ . Վէր . Տարած . Յասունն , ցնոր . Փուլ , փուտ :

Վերամարձ . Կանխասաց . Վաղաւեր , վաղափուլ , վաղափուտ . Ուղղաբերձ . Դիւրաբեկ . Յանկարծա , առատա , յորդաբուխ . Դիւրա , ինքնաբոյս . Չարադան . Կանխագէտ , կանխադուշակ . Չքնաղա , դիւրա , դժուարա , յանկարծա , յառաջագիւտ . Արդարա , ուղղարատ . Յառաջա , տարադէմ . Կիսեփ . Ծանրարթուն . Սպառազէն . Նորընծայ . Արագ , թեթեւ , խուռն , զուգընթաց . Բարձրաթռիչ . Չարալլուկ . Արագտխամուր . Ունայնա , արդարա , ուղղախօս . Յանկարծածագ . Լայնածաւալ . Պնդակազմ . Առնթերակաց , շրջակայ , առաջակայ , ինքնակաց , վերակացու . Յառաջակարգ . Երկայնա , միայնակեաց . Ողջակէզ . Արդարակշիռ , արդարակորով . Քաղցրա , յառաջահայեաց . Երագա , վաղահաս . Դիւրահաւան . Թերա , ուղղա , նորահաւատ . Հաստահեղոյս . Հաստահիմն . Խայտառակամահ . Մանրամաղ . Հակառակա , ընդդիմամարտ . Կիսա , վաղամեռ . Կանխամուտ . Ընդվայրայած . Վաղայարոյց . Քաղցրանուազ . Ծանրա , արագա , մշտաչարժ . Դառնա , քաղցրա , սաստկաշունչ . Գիշերապահ . Ունայնա , սնապարծ . Ջրա , ժրաջան . Համաջինջ . Դատարկա , ընդա , ընդվայրա , ընդարձակա , փափկասուն . Նախա , նորաստեղծ . Կարեվէր . Լայնա , համատարած . Ծանրացասունն . Ցայգացնոր . Վաղափուլ , վաղափուտ :

4. Հրահանգ

Նոր է տունն . Հին էր եկեղեցին . Թեթեւ է փայտքան զերկաթ . Բարկ է քացախ . Կծու է աղ , այլ

պահէ ի նեխութենէ . Ազնուագոյն է ոսկի քան զամենայն մետաղս . Պատուական է յոյժ աղամանդ , այլ չէ ինչ օգտակար քան զերկաթ . Անօսր է կտաւ քան զկերպաս . Անապակ է գինիս . Զբարբի է հովիտըդ , եւ վասն այնորիկ յուռթի է . Ծանր են անձրեւ եւ կարկուտ . Թեթեւ է շոգի . Գնայուն եւ շարժուն են մարդիկ եւ անասունք . Զգայուն , իմաստուն եւ խօսուն է մարդ . Զերմ է ձի . Երկչոտ է եղբայր քո . Խիստ ես դու . Վկայ են նոքա . Ականատես եմք մեք . Ականջալուր են նոքա . Եղբայր ձեր գործէ ի տան . Մանկունքս այտքիկ պատառեցին զհանդերձս իւրեանց . Ընկզմեցին զնաւն ի ծով անդր . Ծովալուր եղեն արքն . Գետամոյն եղիւ կառավարն :

2. Հրահանգ

Բարեկամ իմ ետես զհայր ձեր . Զինուորքն կոչեցին զզօրավար իւրեանց . Կին մի էր ի քաղաքի անդ . Կինըս այս ոչ սիրէ զդուստր իւր . Հայրս այս անիծանէ զորդիս իւր . Ատեղք են յերկինս . Օձք գոն ի Զրհորըս . Են վիշապք ի լերինս . Կէտք մեծամեծք են ի ծովու . Լերինք բարձունք են ի վերայ երկրի . Անտառք մեծամեծք են ի լերինս . Ի քաղաքի անդ է զերեզման նորա . Բարեկամք մեր են ի տան աստ . Ի գերեզմանի աստ են ոսկերք նոցա . Յապարանս անդ են սպասաւորքն . Հիւրք են ի սրահին . Ժանտահոտութիւն է ի սենեկին . Գոյ հուր ի կրակարանի աստ . Յորեան բազում է ի շտեմարանի ձերում . Վարժ է կոռավարըն . Հմուտ եւ փորձ է վարդապետն . Կիրթ են աշակերտքն . Արագընթաց են եղջերու եւ նապաստակ . Խակ է մանուկն . Հասուն է պատանին . Զկունք են ի ծովու . Քիճք գոն յարեզական . Մարդիկ բազում են յաշխարհի . Էր անդ ամբօխ բազում . Կապեալք

բազումք էին ի բանտի անդ . Կամիմ տեսանել զեղբայր քո . Նիստ ի տան քում . Մեր է տունս . Միրեւիք մեր էք դուք . Բարեկամք մեր են եղբարք ձեր :

3. Հրահանգ

Ծանօթք մեր են ծառայք նոցա . Վարդապետ իմ է այրն . Խրատեցին զնա յոյժ . Գրեցէք զբանս զայսոսիկ ի մատեանս ձեր . Փակեցին զդուռնն . Պատժեցաք զոմանս ի նոցանէ . Ոչ ոք կարէ անցանել ընդ այս . Ամենեքին բնակեն աստ . Եղբայր էք դուք կընոջ մեծատան . Իջանէին ի լեռնէ անտի . Ոչ ետես զերեսս մեր . Հանէք զմանուկդ արտաքս . Գեղեցիկ է յոյժ գիւղ ձեր . Աշխատութեամբ մեծաւ արարաք զպարտէզս . Յոյժ աշխատ արարի զձեզ . Ներեաջիր ինձ . Պատգամաւորք պատմեցին նոցա զբանս իմ . Հան նոցա ի վեր զբանն . Ես հանդուցից զձեզ . Ձէր անդ հայր նոցա . Բարեկամ մեր են ընկերք նոցա . Ի փողոցի անդ են քարինքն . Ի հրապարակի անդ են զլինուորքն . Ի նաւահանդատի անդ են նաւքն . Ի նաւի անդ են նաւաստիքն . Ի քրձի անդ էին ամանք նոցա . Արժաթ նորա ի ծոցի իւրում է . Ի ձեռին նորա է սուր մեր . Ոմանք ի նոցա է են ի նաւի անդ . Այլք ի բարեկամաց ձերոց են ի քաղաքի անդ . Ամենեքին են ի սրահի անդ . Ի շտեմարանի անդ է ցորեան մեր . Իւրաքանչիւր ոք ի տան իւրում է . Ձիք ոք ի տան . Բազումք ի ձէնջ աղքատք են . Սակաւք ի նոցանէ են աստ . Հինգն ի նոցանէ իմաստունք են . Մին ի ձէնջ սատանայ է . Անդ էր մի ոմն ի բարեկամաց ձերոց . Մի ոմն ի մէնջ չէր անդ . Ոչ ոք էր անդ ի մէնջ . Եղբայր մի է իմ . Որդի մի է նորա . Պարտէզ մի է եղբօր իմոյ . Բարեկամք բազումք են ձեր . Եղբարք եօթըն են մեր . Էր նորա պարտէզ մի գեղեցիկ . Մաս-

եանք բազումք են ձեր . Արծաթ բազում է հօր իմոյ .
 Են նորա արջառք եւ ոչխարք բազումք . Չրճոր մի
 էր Իսահակայ . է իմ որդի մի . Տուն մի մեծ է նո-
 րա . Քաղաք մի փոքր է իմ . Են մեր տունք մեծա-
 մեծք . Ունին ստացուածս բազումս . Լուարուք զբա-
 նըս իմ . Իջանէր ի լեռնէ անտի . Քնակեցաւ ի քաղա-
 քի աստ . Երթիցուք ի տուն անդր . Ի պարտիզի անդ
 էր գերեզման նոր . Ծառն կենաց էր ի մէջ զբախտին .
 Եկեաց ամս տասն . Սպասեցաք ձեզ ժամս ութ . Նո-
 քա յաշխարհէ աստի են . Գուք չէք յաշխարհէ աստի .
 Իրրեւ լուան զայս ի թագաւորէն . Լուաւ զձայն գնա-
 լոյ նորա . Մուծէք զայրդ ի տուն այօր . Տարան զնա
 յերկիր օտար . Կերայք ի հացէ անտի :

4. Հրահանգ

Տեսեալ զեղբայր ձեր՝ ասացի ցնա . Լուեալ զձայն
 նորա կոչեցի զնա . Առեալ զգոյժ մահուան նորա սկսաւ
 լալ . Տարան զնա մղոնս երկուս . Ետուն նոցա ցորեան
 քոռս հինգ . Բարձրացուցին զորմն կանգունս երկուս .
 Առ զզէնս զինուորացն . Քակեցին զյարկ տանն . Անդ
 էին եղբարք նորա . Սպան զզուսոր ծառայի իւրոյ .
 Բացին զզրունս սենեկին . Յեղաւ վարագոյր տաճարին .
 Լուայ զձայն եղբօր իմոյ . Քո են ամենայն ինչք մեր .
 Իմ է աշտանակդ . Քեզեցիկ է պարտէզն . Լի են ա-
 մանք նոցա . Բարձր են տունք մեր . Հանի զնա ի
 զլուխ լերինն . Ունէր զինի բազում ի մարանի իւրում .
 Զամս ութ աշխատ եղէ ուսանել զայս . Երկայնութիւն
 զաշտին էր մղոնս երկոտասան . Եին առիւծք ի գբի
 անդ . Հզօր է թագաւորն . Բանսարկու է այրն . Ի
 խօսել իւրում ասէր . Տեղայր ոսկի ի փեսայութեան
 Արտաշիսի , տեղայր մարգարիտ ի հարսնութեան Սա-

թինկան . Քո Շարայի որկորն է , մեր Շիրակայ համ-
 բարքն չեն . Ո՛ւր իցին մատեանք իմ . Ո՛ւր եղիք զնոսա :

5. Հրահանգ

Ետու զնոսա եղբօր ձերում . Ո՞ յօրինեաց զմատ-
 եանսդ . Ան ուրումն զիանոյ յօրինեալ է զնոսա . Ա-
 ուք այսր ջուր սափորս հինգ . Բազում ինչ ունիմ ա-
 սել ձեզ . Են իմ որդիք երկու . Դասերք երեք էին
 նորա . Եր նոցա մեծութիւն բազում . Չիք իմ զօրու-
 թիւն համբերելոյ . Մտեալ ի ներքս բազմեցաւ . Առ-
 եալ զնա ի գիրկս իւր՝ օրհնեաց . Գնացաք զձանապարհ
 երկուց աւուրց . Երթայաք զտիւ եւ զգիշեր . Առեալ
 տարայք զարսդ ի տունս իւրեանց . Անցեալ բարեկա-
 մաց նորա ընդ դուռնս ընդ այս՝ եկին առ մեզ . Լու-
 եալ զպատմութիւնս զայս՝ զարմանայր . Ետուն մեզ
 համբաւ ծոռայք ձեր յառաջ քան զաւուրս երկուս .
 Բարեկամք մեր են ընկերք նոցա . Որդի իմ ես դու .
 Բարեկամք ձեր եմք մեք . Եղբարք մեր պատմեցին
 զձէնջ . Եկաք առ ձեզ նոքօք հանդերձ . Զոքան նոքա ընդ
 եղբօր ձերում ի տուն մեր . Զաւուրս երիտ ճանապար-
 հորդեալ հասաք անդր . Առ սէր ձեր յանձն առնում
 զաշխատութիւնս զայս . Զցայդ եւ զցերեկ աշխատեալք
 վասն ձեր :

6. Հրահանգ

Տուր ինձ հրաման երթալ տեսանել զձայր իմ . Պատ-
 ուէր տուր նմա չնեղել զիս . Առ հի նորա լոցեցաք .
 ձանաչեմ զորդի առնն այնորիկ , այլ զձեզ ոչ ճանա-
 չեմ . Մուծէք զնոսա ի խորան անդր . Ընդէր կայք
 զօրն ողջոյն դատարկ . Զխարդ մտէք այսր , պատմե-
 ցէք մեզ . Ոչ սք կարէ անցանել ընդ այս ճանապարհ .
 Որդի է նա առն բարւոյ . Գուսար էր սա կնոջ մեծա-

տան . Մտառայք եւ՛ք արքայից արքայի . Տարայք զգե-
րիսդ ի դղեակդ , մի անձք զնոսա ի քաղաքս . Չամս
չորս բնակեցաւ առ եղբօր իւրում , եւ ոչ ետես զե-
րեսս մեր . Տարագիր եղեւ ի հայրենեաց իւրոց . Եկի
ի գիւղ ձեր , գեղեցիկ է նա յոյժ . Չանձրացեալ յերկայ-
նութենէ բանիցն՝ նիրհեաց . Ի բանից անտի նորա զի-
տացի եթէ եղբայր նորա ես . Գիւմէր բազմութիւնն
յեկեղեցին . Տեսին զնա ի տաճարի անդ ընդ բարեկամս
իւր . Մեծ է երկիր . Խոր է ծով . Բարձր են երկինք .
Լուսնի չիք լոյս առանձինն . Չամս վաթսուն եկեաց
նա , եւ թաղաւորեաց զաւուրս քառասուն . Մտէք ի
տուն իմ . Նստէր ընդ հովանեաւ կնձնւոյն . Ընդ ձե-
ռամբ իմով է . Ունիք բազումս ընդ իշխանութեամբ
ձերով . Որդիք երկու են եղբօր իմոյ . Եին նորա սպա-
սաւորք տասն . Է նոցա արծաթ բազում . Չիք իմ ար-
ծաթ , այլ զոր ունիմն տաց :

7. Հրահանգ

Եկն Մարիամ ի գերեզման անդր . Երթայք , ասացէք
ցբարեկամս ձեր զի երթիցեն ի հրապարակ անդր . Ժո-
ղովեցան նոքա անդր , եւ սպասէին դալստեան նորա .
Դարձոյց զարծաթն ի սեղանաւոր անդր . Առեալ նորա
զարծաթն՝ ասէ . Առեալ ջուր լուաց զձեռս իւր . Եկին
ի տեղին որ աւերակն կոչէր . Որդի իմ ես գու սիրելի .
Հայր քո եմ ես . Անդ էր թագաւորն ի տօնին . Ի հար-
սանիս անդ էին աչակերտքն . Եղեւ խաւար զինն ժա-
մաւ . Գնացաք մղոնս ութ . Էր սով զայնու ժամանա-
կաւ . Չհասարակ գիշերաւ յարձակեցան ի վերայ նոցա .
Յարուցեալ գիշերայն երթային . Բերին իւր լտերս հա-
րիւր . Կարեմ քակել զտաճարս , եւ զերիս աւուրս շինել
զնա . Գամբ յերկրէ անտի . Եկին ի քաղաքս . Աղքատ
ոմն էր ի քաղաքին . Տեսեալ զնա կոչեաց , եւ նստոյց

առ իւր . Կալեալ զմեզ լկէր . Բացեալ զպատուհանն
հայէր . Արձակեաց զնա ի բանտէն . Եղ զնոսա ի դի-
պահոջ . Մուծին զեղբարս ձեր յեկեղեցի անդր . Քա-
րողէր յեկեղեցուջ անդ :

8. Հրահանգ

Կապեալք բազումք էին ի բանտին . Ընկէց զնա ի
ջուրն . Լուեալ զձայն նորա ուրախ լինէր . Յակոր
զամս ինն ծառայեաց Լարանու վասն Ռաքելայ . Չո-
քաք ժամս չորս հետի . Եղեւ սով զամս եօթն . Չամս
քառասուն շինեցաւ տաճարն Երուսաղեմի . Ես ինձ
արծաթ քանքարս հինգ . Բերին ջուր սափորս եօթն .
Քաղեցաք ծաղիկս փունջս տասն . Մեր է տունս այս .
Սիրելիք մեր էք դուք . Չաւուրս եօթն աշխատ լեալ
հանին զնա արտաքս . Յետ գնալոյ մղոնս ութ՝ հա-
սաք ի քաղաք մի մեծ . Ի մտանել մեր ի ներքս ընդ
դուռն քաղաքին՝ տեսաք արս հինգ . Չիք մեր ըն-
թերցեալ զգիրն . Է իմ քաղաք մի փոքր . եկ եւ
բնակեաց անդ . Հեղեղք բազումք իջանեն ի լեռնէ
աստի . Անցեալ ընդ պատուհանն՝ եմուտ ի ներքս .
Եկին տեսանել զմեզ , ինքն եւ որդիք նորս . Եթէ իմ
չէր եկեալ . Փորձեցի զձեզ զաւուրս բազումս . Պատ-
մեցաք ձեզ զգործս մեր , այլ դուք ոչ հաւատացէք
մեզ . Որդի էր նա առն մեծատան :

9. Հրահանգ

Տարան զնա առ թագաւորն . Եկաց առ եղբօր իւ-
րում զաւուրս բազումս . Մասնեաց զնոսա դահճաց .
Ճաշեցին ընդ վրանաւ նորա . Չոքաք զճանապարհ
երկուց աւուրց . Լուարուք զբանս իմ . Ուստերք նո-
բա եւ դստերք եկին առ մեզ . Յետ սակաւ միոյ
տեսի զնոսա . Աղաչանք մեր չեղեն նոցա ընդունե-

լի . Պարտ է թագուցանել զխորհուրդս թագաւորի . Պատմեցից ձեզ զոր արարն Աստուած . Հաւատամ յԱստուած եւ ի զօրութիւն նորա . Այն ինչ եղեալ էր նորա զոտս ի ցամաքի . Արարեալ է Աստուծոյ զաշխարհս . Մի հոգայք վասն վաղուին . Պատմեցին մեզ զնոցանէ . Խնդրէին ինչ զի չարախօսեացեն զմանէ . Հանի զնա արտաքոյ քաղաքին . Ածին զնոսա յատեան . Բազումք ելին ի քաղաքէ աստի . Տարայք զմանկտիղ ի տուն անդր . Բնակէր ի քաղաքի անդ . Լուարուք բանից արանց իմաստնոց . Աբքս այսոքիկ զինուորք են թագաւորի քաջի . Լցէք զտեղիս արամբք չարագործօք . Ելեալ արտաքս ինդրեցէք զնոսա . Ժողովեցին զցորեանն յամանս իւրեանց . Տեսեալ զամբոխն նստաւ . Յելանել նորա արտաքս ամբոխն մտանէր ի ներքս . Մուծէք զնոսա յեկեղեցի այդր :

40. Հրահանգ

Օդ է չուրջ զերկրաւ . Խոնեցաւ ժողովուրդն զնովաւ . Շինեցին պատնէչս չուրջ զքաղաքաւն . Ասացից ձեզ ինչ զնմանէ . Ամբաստան եղեն զեղբօրէ ձերմէ . Բարեկամք ձեր արտնջեն զինէն . Զինուորքն մտին ընդ դուռն պարտիզին . Միտեցաւ ամբոխն ընդ երեսս դաշտին . Ժամս տան եկաց անսուաղ . Յետ գնալոյ մղոնս երկոտասան հասաք ի քաղաքն . Տեսեալ զմեզ վախեան . Փախուցեալ անկան ի բերդն . Առեալ զնա մեկուսի խօսէր ընդ նմա . Ոչ գիտէի թէ զինչ իցէ . Ոչ կարացին իմանալ զբանս մեր . Թողեալ զմեզ զնացին ի տունս իւրեանց . Երկոտասան եղբարք եմք . Ծառայք Աստուծոյ են արքդ . Են իմ եղբարք բազումք . Տունք երկու են ձեր . Են նորա ծառայք քսան . Են մեր մատեանք . Մի մտանէք ի տուն անդր . Ծնաք ի քաղաքի աստ . Հեռի է ի տեղուջէ աստի . Մուծաք զնոսա ընդ տաճարս . Երթիցուք առ բարեկամ իմ :

41. Հրահանգ

Եմուտ ի տուն եղբօր իւրոյ . Բարեկամք նորա եկին առ նա . Ի գրել նորա զթուղթն կոչեցին զնա ծառայք նորա . Նստեալ յաթոս դատէր զժողովուրդն . Եբրեւ բժշկեաց զհիւանդն , առաքեաց զնա ի տուն իւր . Ասենցնա բարեկամք նորա . Կամէ՞ր զալ ընդ մեզ . Կացեալ անդ զաւուրս բազումս սպասէաք զպատեան նորա . Եր նա ի բանտին , եւ աղաչէր զեղբարն ազատել զնա . Յետ հանելոյ զնա ի լեառնն՝ պատմեցին նմա զեղեալն . Առաքեցի առ քեզ զայրն տալ ձեզ համբաւ զինէն . Եթէ սիրէք զարտդ , մի չարչարէք զնոսա . Եբրեւ տարան զնա մղոնս երկուս , վաստակեցան յոյժ . Անցեալ ընդ պատուհանն եմուտ ի ներքս տեսանել զնա . Տարածեցան համբաւ նորա ընդ ամենայն երկիրն . Յետ գնալոյ ընդ նոսա զաւուրս երկուս հասաք ի գիւղ մի . Կացեալ առաջի տաճարին խօսէի ընդ եղբօր ձերում . Բարեկամք ձեր են որդիք իմ . Չեմ ես օտար :

42. Հրահանգ

Տեսեալ է իմ զնոսա . Ընթերցեալ է քօ զգիրան . Արարեալ է Աստուծոյ զաշխարհս . Եթէ եկեալ էր նոցա այսր . Լուեալ է քօ զինէն . Ընկալեալ է մեր թուղթս երկուս ի նոցանէ . Չիք իմ տեսեալ զայրն . Չիք նորա ասացեալ այսպիսի ինչ . Չիք մեր սպանեալ զոք . Եթէ չէր նորա եկեալ . Ելեալ ի քաղաքէ անտի եկն առ մեզ . Եղբայր քօ եւ քոյր եկին առ մեզ . Եկայք ի հարսանիս իմ . Առաքեաց մշակս յայդի իւր . Ուսուցանէր զնոսա զաւուրս երկոտասան . Նոյ եւ որդիք նորա մտին ի տապանն . Կարող է զհօգի եւ զմարմին կորուսանել ի գեհենի . Սպանին զձերս եւ զերիտասարդս . Եղեն նորա ուստերք եւ դստերք . Որդիք մեր են նոքա . Իմ են ման-

կունքս. Իբրև տեսին զնա, ժողովեցան առ նմա. Հա ժողովէ զձագս իւր ընդ թեւովք իւրովք. Մտին նորա ի սրահ քահանայապետին. Բազումք իբրև լուան, հաւատացին նմա. Աժ այսր զորդի քո. Ոչ ոք էր անդ. Ոչինչ լուաք. Հեռացան ի տեղւոջէ անտի. Մատեան առ մեզ. Եղբարքն Յովսեփու իջին յեգիպտոս զնել ցորեան. Տեսեալ Յովսեփայ զեղբարս իւր՝ ծանեալ զնոսա. Եղև առատութիւն յեգիպտոս զամս եօթն. Որդի նորա երէց սպանաւ. Կրտսերն ասէ ցհայր իւր. Չեմ արժանի լինել որդի քո :

13. Հրահանգ

Եղբարք իմ երկնչին ի քէն. Ո՛չ երկնչիս դու յԱստուծոյ. Աղաչէին զնա երթալ ընդ նոսա. Արասցուք երիս տաղաւարս. Հատեալ զգլուխ նորա բերին աթագաւորն. Իբրև ետես թագաւորն, զարմացաւ յոյժ. Ոչ անայր բանից նորա. Յակոբ թաղեցաւ ի գերեզմանի հարց իւրոց. Լսելոց էք համբաւս պատերազմի. Առանձնացեալ յանկեան ուրեք՝ նստէր. Օգնական իմ է Տէր. Ունիմ զինուորս ընդ ձեռամբ իմով. Տառապեցան աւուրս բազումս. Չիք մեր երկիւղ ի նոցանէ. Վարժեցաւ նա յամենայն ուսմունս Յունաց. Արծաթ բազում պիտոյ է մեզ. Եկին ընդ մեզ յապարանս նորա. Աղաչէին զնա երթալ ի սանձանաց իւրեանց. Չիք մեր ուսեալ զգիրս. Չիք իմ տեսեալ զայրն. Եթէ իմ չէր ասացեալ զբանս զայստսիկ. Հեռացաւ ի նոցանէ քարընկէց մի. Չաւուրս քառասուն ոչ եկեր եւ ոչ արբ. Չամս տասն անկեալ զնէր յանկողնի կամ ի մահիւս. Անկան ի բերդն. Ելեալ յերկինս նստաւ ընդ աջմէ Աստուծոյ. Ետ նմա դահեկանս տասն. Որդի հնազանդ ուրախ առնէ զհայր իւր. Խրատէր զնա անսալ բանից իւրոց. Տրուեցաւ ամբոխն ընդ դաշտն. Անցաք ընդ լերինս եւ ընդ ձորս :

14. Հրահանգ

Եկաց ի բանտին աւուրս եօթն. Ոգիք իբրև ութ սպրեցան ի ջրհեղեղէն. Ապրեցո զիս, Տէր, ի մահուանէ. Մանեան զնա արք տեղւոյն. Եմուտ ի բնակութիւնս ազգաց վայրենեաց. Երթայր առ գետոյն. Առ սէր քո արարի զայս. Ետ սպանանել զնա առ տելութեան. Հիւանդացաւ առ տրտմութեանն. Չբարեկամս իւրեանց կամին մատնել ի ձեռս թշնամեաց. Ումանք ի նոցանէ եկին առ մեզ. Բազումք խնդասցեն ի ծննդեան նորա, Ի մտանել նորա ի ներքս՝ ամենեքին յոտն կացին. Անկեալ առ ոտս նորա աղաչէր. Ի հասանել նորա ի քաղաքն՝ բարեկալք նորա ելին ընդ առաջ նորա. Իբրև զայս սասց, լռեցին ամենեքեան. Օգնեա մեզ զի կորնչիւք ահաւասիկ. Ամենայն ինչ քո է. Այս ամենայն իմ է. Երկինք արեո իմ են. Որդիք իմ էք դուք. Բարեկալք բազումք են մեր. Առ խնդութեանն երթեալ վաճառեաց զամենայն ինչս իւր Գու ես զորութիւն իմ. Պարծանք մեր էք դուք. Աստ են եղբարք իմ եւ քոք. Մի գործեսցին ծառայք քո եւ աղախնայք, եւ մի անասուն քո. Տեսցեն զգործս ձեր բարիս. Խօսեցաւ բանս քաղցունս. Որդի էր կնոջ բարեբարոյի. Հանդիպեցաք առն անդգամի եւ լեղուանուոյ. Մի ուտեր հաց ընդ արս նենդաւորս. Ուրախ լեր ընդ բարեկամս քո. Չկնորսքն ձգէին զուռկանն. Բազում ինչ պատմեն զմէնջ. Իմ չէր երբէք երթեալ ի տուն նորա, այլ նա դայր յաճախ ի տուն իմ. Անցեալ զօրուն ըստ գետն՝ առ զքաղաքն. Շինեալ քաղաքս բնակեցան ի նոսա. Աբրահամ եղև մեծատուն յոյժ ի ձերութեան իւրում. Եղև նորա որդի մի Իսահակ անուն, որոյ վատեցին աչք ի ձերութեան իւ-

բում . Առեալ Հայկայ զորդիս եւ զԹոռունս իւր եկն
ի Հայս , կռուեցաւ ընդ Բելայ եւ յաղթեաց նմա :

15. Հրահանգ

Հիւանդ է այրս . Աղքատ է բարեկամ քո . Որդի իմ
է մանուկս . Թագաւոր ձեր է այրս . Բարեկամք մեր
են սոքա . Արքս այսոքիկ ոչ են ազգականք ձեր .
Ծերունիս այս դատաւոր է քաղաքիս այսորիկ . Ձի-
նուորք թագաւորի մերոյ են դոքա . Գուտոր քո է
աղջիկս . Չեմք թշնամիք ձեր . Հայր իմ իշխան էր քա-
ղաքին այնորիկ . Արքս այսոքիկ երկոքին են զօրա-
վարք Յունաց . Կալաք զորս անդն էին . Արգելուին
զորս միանգամ մտանէինն . Կոչեցաք զորս տեսինն եւ
լուան . Տեսի զոր արարն զայս . Սպանին զոր մատ-
նեացն զձեզ . Ճանաչես զոր խօսէրն ընդ մեզ . Փոքր
է քաղաքս , բայց գեղեցիկ է յոյժ . Չէ ինչ մեծ պար-
տէզդ , բայց ծառք բազումք են ի նմա . Հին է հան-
դերձ մեր , բայց օղք ոտից մերոց չեն հինք . Բարձր են
լերինքս , բայց առողջ է օդ երկրին . Յտակ են ջուրք
գետոյն . Իցէ խոր գետն . Եղեւ կախ ի քաղաքին , եւ
վիրաւորք բազումք եղեն . Եղէ ի տան նորա զաւուրս
բազումս , բայց եղբայր քո չէր ընդ իս . Մեք գոհ եմք
զձէնջ , իցէք եւ դուք գոհ զմէնջ . Այրն զոր տեսեր՝
չէ արժանի գովութեան . Կինն այն այրի էր աղքատ
եւ կարօտ աւուրն պարենի . Եղբայր իմ է մանուկդ .
Գուտոր միամօր է աղջիկդ մօր աղքատի . Որդիք իմ
են մանկունքդ . Քաջ լերուք , ո՞ արք . Որդեակ , ու-
բախ լեր ընդ իս . Ո՞ղջ իցես , եղբայր . Ուլ մի ոչ ե-
տուր ինձ զի ուրախ լինէի ընդ բարեկամս իմ . Սուրբ
եղիցի անուն քո . Եղիցուք ձեզ ի ծառայս . Եղիցին
տունք ձեր աւերակ . Ուրախ լինէր հանապաղ . Ար-
ծաթ քո եղիցի քեզ , Լինիցի ինձ որդի . Եմ ես ի միջի

ձերում իբրեւ սպասաւոր . Մեծն ի ձէնջ եղիցի իբրեւ
զկրտսերն . Ոչ իմ կամք , այլ քոյդ լիցին . Մի լինիր
ամբարտաւան . Լուս լերուք :

16. Հրահանգ

Հայր իմ գնեաց պարտէզ . Գնեցաք մատեանս . Քոյր
քո գնեաց զմատեանն փոքր . Մատեանն զոր գնեցեր՝
ընտիր է . Տունն զոր գնելոց է եղբայր քո՝ գեղեցիկ ,
սակայն փոքր է . Գնեցի եւ ես տուն որ մեծ է յոյժ .
Գրեցե՞ր զթուղթն . Վաճառեցի զձին զոր հօր քո պար-
գեւեալ էր ինձ . Վաճառեցեր եւ դու զքոյն . Իշխանն
վաճառէ գիտոս եւ զերիվարս իւր . Հօրեղբայր իմ գնեաց
խոյր մի գեղեցիկ վասն որդւոյ իւրոյ կրտսերոյ . Մանուկս
այս գրեաց թուղթ երկայն առ մայր իւր . Հայր մեր
գնեաց զպարտէզս եւ զայգիս ի հօրաքեռէ քումմէ .
Հարսանիք էին առն ուրումն . Կոչեաց զամենայն բարե-
կամս իւր . Կոչէ կինն զգրացիս իւր . Հովիւք արածեն
զոչխարս . Այր խիստ ես դու . Հնձես զոր ոչ սերմանե-
ցեր . Արձակեցէք զդոսա զի գնեցեն իւրեանց կերա-
կուրս . Շիջանին լապտերք մեր . Վաճառեցէք մեզ յիւ-
ղոյդ ձերմէ . Երթայք առ վաճառականս եւ գնեսջիք
ձեզ . Ձի՞նչ կամիք տալ ինձ . Ես ամից զնա առ ձեզ .
Մի մխէր զձեռն քո ի սկաւառակն . Ժողովեցին զընտիր
ընտիրսն յամանս . Օտար էի եւ ժողովեցէք զիս . Պատառ-
եաց քահանայապետն զհանդերձս իւր . Կինս սիրէ զման-
կունս իւր . Սիրեմ գեղբարս իմ եւ զքորս . Սիրեմ իւ ըզ
բարեկամս իմ եւ զվարդապետս . Ոռոգեցե՞ր զծաղիկս
քո . Ոռոգեցի դիմն եւ զքոյս . Եւ քոյր իմ ոռոգեաց
զիւրսն . Եղբարք քո գնեցին շունս երկուս որ գեղեցիկ
են յոյժ . Են կերակուրք եւ ըմպելիք որ եթէ շատ ու-
տիցին եւ ըմպիցին՝ ցաւս գործեն . Արատոյն ազգ ինչ
է վիմի յորում ոչ գործէ երկաթ . Մշակ նոքա են որ

գործեն զերկիր . Վարդապետք պատժեն զմանկունս ծոյս , եւ գովեն զժիրսն :

17. Հրահանգ .

Տեսե՞ր զայրն առ որ առաքեցի զքեզ . Ոչ տեսի զայրն , բայց վաղիւ տեսից զնա . Գտեր արդեօք զոր խնդրէիրն . Ոչ գտի զոր խնդրէիր , գտի զոր ոչն խնդրէի . Գտեալ զնա եհարց զնա . Մի մտանիցես ի ներքս . Եմուտ ի պարտէզն . Ամենեքին նիրհեցին եւ ի քուն մտին . Եկն փեսայն , եւ պատրաստքն մտին ընդ նմա ի հարսամիսն . Որ առն զարծաթն՝ չոքաւ , փորեաց զերկիր եւ թագոյց զարծաթն . Մուտ ի տուն այդր եւ տես . Հանէք զծառայդ անպիտան արտաքս . Կալան զնա զի սպանցեն . Իբրեւ կատարեաց զբանս իւր , ել ի լեռանն . Միւսանգամ եկեալ եգիտ զնոսա ի քուն . Մի ոմն յայնցանէ որ ընդ նմա էին՝ ձգեալ զձեռն իւր հան զսուրն , եւ եհար զծառայն . Յայնժամ թքին ընդ երեսս նորա . Ո՞վ իցէ որ եհարն զքեզ . Իբրեւ ել արտաքս , այլ կին ետես զնա . Տեսե՞ր զեղբարս իմ եւ զքորս . — Տեսաք զսպասաւորս ձեր եւ զաղախնայս որ չըլէին ի պարտիզին ընդ հովանեաւ ծառոց . Ճանապարհորդք մեր հասին . Բանս այս եհաս յունկ թագաւորին . Եթէ տօթ ոչ ջեռուցանէ զանդաստանս , պտուղք ոչ հասանեն . Սպասաւորն հան ի վեր զբանս . Կարէք ի զլուխ հանել զգործդ . Ածին զնա առաջի թագաւորին . Իբրեւ ոչ կարաց ածել զնա ՚ի հաւան , անէծ զնա . Եղբայր քո զի՞նչ ածէ ըզմտաւ . Ածէ զմտաւ երթալ ի Յոնս . Գտաք զմատենադ ի վերայ սեղանոյն . Արկեալ էր ուռկանս ի ծով . Արկին ջուր ի թակոյկս . Արկին զնովաւ քղամիդ կարմիր . Արկ զձործս իւր . Ած զսուր քո ընդ մէջ . Բազում ինչ ի կարասեաց նաւին ընկեցին ի ծով . Զոր ունէրն արկ ի կիր

18. Հրահանգ

Ահա երկուս քանքարս շահեցայ . Բազում ինչ շահեցաւ . Կամիս լսել զոր ասելոցն եմ . Ոչ կամեցաւ երթալ յազարակ նորա . Խօսեսցի զոր արարն դա . Տրտմեալ յոյժ լուռ եղեն . Խօսեցարուք ի հրապարակս . Մի խօսիր ընդ իս ի ծածուկ . Եթէ ամենեքին գայթակղեցին , ես ոչ գայթակղեցայց . Ո՞ւր իցեն քորք ձեր . Գորք մեր ի Հոռոմ են . Ո՞ւր են եղբարք ձեր . Մեկնեցան նոքա երթալ յԱթէնս . Ստէպ խորհեալ ոչինչ կարաց վճարել . Եկեալ ի Պարսից բնակեցաւ ի Հայս . Այսպիսի ինչ ոչ երեւեցաւ ի Հնդկիս . Ընդէր տառապիս . Ո՞վ է որ լլկէն զքեզ . Վարդապետն պարտաւէ զՏիրրան , ասէ եթէ ոչ աշխատի նա , հանապազկազի ընդ ընկերս իւր . Որպիսի թուի քեզ զինիդ . Թուի ինձ եթէ ընտիր է յոյժ . Լացցեն մանկունքս , իբրեւ մեկնեցի մայր նոցա . Եթէ ոչ կատարեցես , ամբաստան եղէց զքէն առ հայր քո . Եթէ ոչ հնազանդեալիք Աստուծոյ , լինիցիք թշուառք . Հնազանդէաք ծնողաց մերոց , եւ անսայաք վարդապետաց մերոց . Մանկունք մտալարժք հնազանդին միշտ աւագաց իւրեանց . Հայեցաւ յարսն որ նստէին . Հան նախ զգերանն յականէ քումմէ , եւ ապա հայեալիւ հանել զչիւզն յականէ եղբոր քո . Արմատք խոտոց ցամաքին ի տօթոյ . Գօսացաւ բազուկ նորա . Զորացաւ լեզու իմ . Պապակիմ ծարաւոյ . Պասքեալ էաք առ ի չգոյէ ջրոյ . Պարս է ողորմել աղքատաց . Ողորմեցաւ նմա Աստուած . Որ ողորմին՝ գտցէ ողորմութիւն . Ո՞վ մերձեցաւ ի հանդերձս իմ . Բարկացեալ ոչ կամէր մտանել ի ներքս . Համարին զնոսա իւրեանց բարեկամս . Համարեցաւ թէ մեռեալ իցէ . Նստեալ համարէր զարծաթն զոր շահեցաւ . Ոչ մեկնեցայց ի քէն , թէպէտ մեռանել հասանիցէ ինձ :

19. Հրահանգ

Եթէ ոչ վաստակեսցիս , եթէ ցանդ խաղայցես , հանապազ աղքատ լինիցիս . Գորք իմ անսային միշտ վարդապետաց իւրեանց , բազումս աշխատ լինէին , եւ խաղային սակաւ . Եթէ ոչ անսայցես Աստուծոյ , ծնողաց քոց եւ վարդապետաց , ոչ լինիցիս երբէք երջանիկ . Լայ մանուկս . չէք նորա հաց . Երաց Նոյ զպատուհան տապանին . Կացաք առ նմա աւուրս եօթն . Լուացի զձորձս իմ . Փութայր երթալ յԵրուսաղէմ . Ձի հեղգաս , արի . Փութա , ել յԵրուսաղէմ . Որ եկեալն էին հարկանել զնա՝ ի բաց կացին ի նմանէ . Իբրեւ լուան զայս , ուրախ եղեն յոյժ . Արտասուօք իւրովք թանայր զոտս նորա . Իբրեւ սթափեցաւ ի գինւոյն , յայնժամ զգաց . Տակաւին ո՞չ իմանայք . Ելաց դառնապէս . Լուա զերեսս քո . Լուացին զձորձս իւրեանց :

20. Հրահանգ

Մոռացան առնուլ հաց . Խոտանայք եւ ոչ կատարէք . Իմացանք զայս ամենայն . Նոքա ոչ իմացան . Ընթացաւ ի գերեզման անդր . Վազեաց ըստ խրամն . Յոտն եկաց եւ վազվազէր . Իբրեւ լուաւ զգանէն , գիմեաց արտաքս . Մերկացաւ զպատմուծանն զոր զգեցեալ էր . Հիւանդացեալ առնն մերձ էր ի մեռանել . Մերկացարուք զհանդերձս ձեր , եւ զգեցարուք քուրձս . Զօրացաւ յանկողնի իւրում . Ողբացարուք եւ սգացէք . Հրամայեա զգուշանալ գերեզմանին մինչեւ ցաւուրս երիս . Գուցէ եկեալ աշակերտաց նորա , գիւշերի գողանայցեն զնա . Վերացաւ ի նոցանէ ամպն . Որ միանգամ լսէինն՝ զարմանային ընդ բանս նորա . Գթացեալ ձգեաց զձեռն իւր եւ մերձեցաւ ի նա . Մի մերձենար յիս . Ոչ ուրուք ի ձէնջ արծաթոյ կամ հան-

դերձի ցանկացայ . Եւ նոքա դարձան ի տեղիս իւրեանց . Ստացաւ ագարակ . Բազում գնոց ստացայ զգինուրութիւնս . Երուանդ , Երբ լուացիս . Լուացայ ընդ հուպ . Եթէ վշտանայցէ մի անդամն , վշտանան ամենայն անդամքն ընդ նմա . Գայցեն Հոռովք եւ բառնայցեն զաղգ մեր . Բացան աչք նորա եւ տեսանէր . Եթէ իմացեալ էր մեր վաղ , առնէաք դարմանս . Լուաց զձեռս իւր . Որ ոչն ջանայցէ՝ չառնի երբէք մեծատուն . Մինչչեւ արարեալ էր Աստուծոյ զաշխարհս . Չեւ էր ծագեալ արեգական . Մինչչեւ տեսեալ նոցա զսիմեանս :

21. Հրահանգ

Ո՞ւր իցէ եղբայր քո . Երկու ամիսք են յորմէհեռէ մեռաւ եղբայր իմ . Մեռանիմ առ անձուկ տեսանելոյ զքեզ . Առ անին աղաղակեցին . Գիտէր զի առ նախանձու մասնեցին զնա . Առ ցաւոյն սասակութեան պատուէր զհանդերձս իւր . Առ փութոյ ապրեցուցանելոյ զանձինս՝ թողին զաւարն . Առ տապանս մեր մեռանիմք . Մեռցին մանկունքդ ի սովոյ . Նուազեալ էաք ի ծարաւոյ . Թալանայր ի ծաղուէն . Հայր իմ մեռաւ երէկ ի մէջ բազկաց իմոց . Իցէ մեռեալ հայր քո . Մայր իմ մեռանելոց է ընդ հուպ . Յանկամ տեսանել զորդեակն իմ , մինչչեւ մեռեալ իցեմ . Մինչչեւ մեռեալ քո՝ մեռայց ես . Յո՞ ընթանաս այդպէս արագ . Երթամ ածել բժիշկ . Հայր իմ մերձ է ի մեռանել . Երբ ծնեալ իցէ քո . Մնայ յամին հազարերորդի ութհարիւրորդի տասներորդի . Եթէ ծնեալ էր իմ ամաւ միով յառաջ , լինէի ի տիս քո . Հօրեղբայր իմ ծնաւ յեա մեռանելոյ հօր իւրոյ . Գոյր իմ կրտսեր ծնաւ յամսեանն Մարտի . Յաւուրս յայտսիկ ծնցի նմա որդի . Իբրեւ առ նա սկիզբն խօսելոյ , լռեցին ամենեքեան . Սկսայց պատմել քեզ զոր արարն նա ինձ . Նիստ , եթէ հա-

ճոյ իցէ քեզ . Նստայց , ուր եւ գտից տեղի . Նստայ անդ ժամ մի . Ասա ցնա զի նստցի . Նստարուք աստէն մինչեւ ես դամ . Նստցուք առ քեզ . Եթէ նստիցի , ոչ եւս յանկիցէ . Ընդէր ոչ նստիս . Զիք տեղի նստելոյ . Տուր տեղի զի նստցի Տէրդ . Ո՞ւր նստեալ էր քո յեկեղեցւոջն . Էի նստեալ առ մօրաքեռ քում . Տեարք , զի կայք յոտս , նստարուք արդ :

22. Հրահանգ

Անկեալ առ ոտս նորա աղաչէր . Անկեալ զպարանոցաւ նորա համբուրէր զնա . Անկեալ ի ծով հեղձան . Անկեալ ի վերայ նոցա կոտորեցին զնոսա . Զգոյշ լիբ չանկանել . Եթէ անկայց , յարեաց միւսանդամ . Մովսէս մնաւ ի տան Փարաւոնի . Մնեալ էր ի վայրս հովասունս Հայոց աշխարհին . Բերեալ մարմին նորա թաղեցաւ ի գերեզմանի հօր իւրոյ . Կբրեւ ածաք առաջի թագաւորին , եհարց զմեզ . Կամէր երթալ , այլ արգելաք զնա . Թողեալ զնա փախեան . Ընդէր չտայք թոյլ երթալ առնդ ի տեղի իւր . Կալայ զքեզ եւ ոչ թողից . Մի հեղուր արիւն անպարտ . Թափեաց նաւն զբեռինս իւր . Թողեալ զնա մեկնեցաւ . Զենում ոչխարս եւ արջառս . Փչեալ մորթեցին զնոսա կենդանւոյն . Ընկեցին ի ծով զամենայն գործիս եւ զկարասի նաւին . Ընկեցեալ զհանդերձս իւր փախչէր . Լցէք զբաժակսդ զինւով . Մի ուրեք երթայցէք , մինչեւ լցին ամանք ձեր . Ունիմ ինչ ասել ցքեզ . Զինչ կամիցիս ասել ցիս . Զասեմ ինչ . Ասա միայն . Ապա ասացից քեզ . Մի ինչ ասիցես հօր իմում յորոց քեզն պատմեցի . Մի ասեր նմա եթէ անկեալ զնիմ յանկողնի . Զինչ ասաց նա առ քեզ . Ո՞չ ասացի ձեզ . Տակաւին ոչ ասացեր ինձ . Կամիս զի ասացից քեզ . Զէ պարտ մարդոյ ասել զամենայն ինչ զոր լսէ . Ասաց նա զայս ինձ յունկանէ .

Զինչ իցէ զոր ասացն քեզ . Զճշմարիտն եւեթ ասացի ցնա . Թող զոր կամինն՝ ասացէ . Զղջամ զի ասացի զայս . Մտադիւր ասէի , եթէ գիտացեալ էր իմ . Եթէ այլազգ ինչ ասէի , խօսէի սուտ . Երէկ ասացի ցեղբայր քո գալ տեսանել զիս . Բազում անգամ ասէր եթէ ցաւ էր նմա ընդ մահ բարեկամի իւրոյ :

23. Հրահանգ

Զինչ է զոր ընթեռնուող . Ընթեռնում մատեան նոր . Զնոյն եւ մեք ընթեռնումք . Հայր իմ երբեմն ընթեռնոյր զմատենագիրս Յունաց . այժմ ոչ եւս ընթեռնու զնոսա . Ընթերցայ այսօր զպատմութիւն Հերոդոտեայ . Հայր իմ երէկ ընթեռնոյր զԹուղիտիդեայն . Ընթերցայց արդ մատեան մի գեղեցիկ զոր ուրումն փոխ տուեալ է ինձ . Յաճախագոյն եւս ընթեռնուաք , եւ թէ էր մեր աւելի ժամ պարապոյ . Ապա ուրեմն սիրէք զընթերցուածս . Կամիս զի ընթերցայց քեզ զթուղթս զայս . Ոչ ընթեռնուս բարուք . Զիմրդ պարտ իցէ ընթեռնուլ զայս բան . Յանկայ գիտել ընթեռնուլ իբրեւ զքեզ . Յուշ լիցին քեզ զոր ընթերցարդ . Մանկունք իմ գրեթէ ոչ ընթեռնուն բնաւ . չախորժեն յընթերցուածոյ . Բազում անգամ յեղյեղում առ նոսա եթէ չէ պարտ ծուլալ յընթերցուածոյ , որ զսիրտ եւ զմիտս միանդամայն յարդարէ :

Դիբ զաթոռդ ի տեղի իւր . Ո՞ւր եղիր զխոյր իմ . Եղի զնա ի վերայ սեղանոյն . Զհանդերձ իմ եղի այգուն յարկեղ . Եթէ զնէի զնա այլուրեք , չէր մարթ գտանել զնա յերեկոյն . Ո՞ւր կամիս զի եղից զձորձս քո . Դիբ ուր եւ հաճոյ իցէ քեզ . Համարեցիս եթէ եղի ի վերայ անկողնոյն . Եղ ի մտի երթալ . Դիբ զխոյր քո ի դուռն քո . Դիցուք եթէ անդ իցէ . Դիցէ զնա ի սնարից իւրոց ի վերայ բարձի . Եղին զնա ի

բանտի . Եղաւ ի նոր գերեզմանի , որ էր փորեալ ի վիմի :

24. Հրահանգ

Ասից զդա վասն իմ . Ո՞րչափ ինչ կամիցիս առնուլ . Ասից զկէսն . Եղբարք իմ առցեն զմնացորդն . Կամիցիս զտեղի առնուլ . Առ զոր միանգամ կամիս . Զինչ կամիս զի առից . Առցէ աղախինն զմանուկն ի գիրկս իւր . Առնուաք ի զիպակէ այտի , եթէ չէր եղբօր իմոյ առեալ զամենայն . Առեր ի միտ զայս ամենայն . Թուի ինձ եթէ ամենայն աշակերտք իմ չառին ի միտ զպատուէրս զայս . Առի զնա ի ձեռաց նոցա . Առեալ ըզնաւան գնացին . Առէք ինձ այսր ձի . Վառէին մոմք երկու , մին ի սնարից եւ միւսն յանտից նորա . Զինչ առնես . Առնեմ զոր պատուիրեցերն ինձ . Առնեմք զոր առնեն պարտիմք . Չառնեն ինչ մանկունքդ . Ընդէր չառնեն ինչ . Քանզի եւ դուք եւս չառնէք ինչ . Զինչ առնէիր ի մտանել իմում ի ներքս . Լուցանէի կրակ . Զինչ առնէք յերեկոյին . Զոր դուդ այգուն առնես՝ արարից ես զայն յերեկոյին . Արա զոր կամիսդ . Արասցուք միշտ զոր առնեն պարտիմք . Չառնէ ումք չար . Եթէ էի մեծատուն իբրեւ զքեզ , բազում ինչ առնէի . Ոչ այլ ինչ առնեն արքս բայց ուտել եւ ըմպել . Արարի զնա ինձ բարեկամ . Գատաւորքն չարարին նմա իւրաւունս . Մանուկս այս առնէ զկամս հօր իւրոյ :

25. Հրահանգ

Ճանաչեմ զքեզ արդ . Եւ դու զիս ճանաչես . Ոչ զոք ճանաչեմ աստ . Եղբայր քո ճանաչէ զիս քաջ . Զբազումս ճանաչեմ աստէն . Մանօթք բազումք են մեր աստ . Ոչ ճանաչէի զքոյր քո . Հօրեղբայր քո ծանօթ է ինձ յոյժ . Ոչ եւս ծանիցէ զձեզ . Հարցէք

ցնա եթէ ճանաչիցէ զիս տակաւին . Կամին ճանաչել ինձ զայրն . Մինչչեւ ծանուցեալ իմ զնա՝ եկն առիս . Ես նմա՝ ծանօթս . Տեսի զքեզ ընդ միում ի ծանօթից քոց , ընդ որում չէի ես ծանօթ . Մանեա զնա ի բարբառոյն , Ծանիր զյանցանս քո .

Յ՞մ երթաս . Երթամ ի տուն . Եղբայր իմ երթայ ի դպրոց . Յ՞մ երթայիր ընդ առաւօտն , իբրեւ մտի ես ի ներքս . Երթայի ի պարտէզ մեր . Երթայք անդր ընդ առաւօտս . Երթայի մտադիւր ձեմել , եթէ աստ էր եղբայր իմ . Եթէ հաճոյ իցէ քեզ , եկից եւ ես ընդ քեզ . Երթիցուք ի միասին . Մի գնար այնպէս արագ , երթիջիր մեղմով . Յ՞մ երթան մանկտիզ . Երթան ըզճանապարհն ընդ որ մեքս . Ո՞ւր իցէ քոյր քո . Զօքաւ տեսնել զձայր իւր , վաղիւ դարձցի այսրէն . Ելցուք ընդ առաջ նորա . Կամիցիս երթալ վաղիւ ի կոչունս . Հայր իմ չտայ թոյլ երթալ ինձ անդր . Ընդ հուպ երթայց անդր . Կաց վայր մի զի երթիցուք ի միասին . Պարտ է ինձ երթալ . Ոչ կամին երթալ . Զիմէ իմեքէ երթան արքդ . Երթան զջրոյ :

4. Հրահանգ

Յ՞մ տանիք զմանուկդ . Տանիմք զնա ի դպրոց , Կամիցիք տանել զնա ի տուն , Տանիմք զքորս մեր ի թէաարոն . Յ՞մ կամիս զի տարայց զքեզ . Տար զիս ի պարտէզ ձեր . Մտադիւր տարայց զքեզ անդր . Տանէի ըզքեզ , եթէ էր իմ ժամ պարագոյ . Կարի իմն յամեսցուք , եթէ տարցուք զձեզ անդր . Ե՞րբ գայցես տանել զեղբայր քո անդր . Յ՞մ տարայք զմատեան իմ . Ոչ գիտեմ յո տարայս . Ոչ տեսաք զտանել նորա . Տար զպատանիդ առ հազարապետն . Պատուէր ետ սպասաւորացն տանել զնա ի ներքս ի սրահն . Կերիցուք սակաւ ինչ ի մրգոց աստի . Ոչ ուտեմ այժմ , զի չեմ նօ .

թի . Եր երբեմն զի ուտէաք բազում ինչ , այժմ սա-
կաւ ինչ ուտեմք . Իբրեւ կերաւ ի հացէ անտի , եւ
արբ ի գինւոյն , ոգի առեալ կամ կազդուրեալ սկսաւ
խօսել . Ընդէր ոչ ուտէք , տեարք , եւ ոչ ըմպէք .
Կերայք եւ արբէք . Ոչ կերան ինչ եւ ոչ արբին . Ո՞վ
է որոյ իցէ ոչխար եւ ոչ ըմպիցէ ի կաթանէ նորա ,
եւ ոչ ի մտոյ նորա կերիցէ . Են անասունք որոց ոչ ու-
տի միսն , այլ եթէ սիրտ ուրուք առնոյր եւ ուտէր ի
մտոյ նոցա , չառնէր ինչ նմա շլաս . Յամենայն ծառոց
որ են ի դրախտիդ՝ կերայք , բայց ի ծառոյ աստի մի
ուտիցէք . Չիցէ ինչ աստ ըմպել . Ահաւասիկ գինի ,
արբէք , եթէ հաճոյ ից է ձեզ . Բնաւ ոչ ըմպեմ գինի .
Ձուր եւեթ ըմպեմք . Արբցուք յարեւ թագաւորին .
Երէկ արբի բաժակ մի գինի , բայց ոչ արբից այսօր .
Արբցուք ի միասին . Գու կերար շատ , եւ նա կարի
արբ . Դատ է զոր կերաքս . Գինին զոր երէկ արբաք՝
այնպէս ազնիւ էր մինչեւ իւրաքանչիւր ումեք ի մէջ
ըմպել մէն մի շիշ .

Ուստի գայցես այդպէս անադան . Գամ ի ձեռնւոյ .
Ուստի գայիր այդուն , յորժամ հանդիպեցայ քեզ . Գա-
յի յամարանոցէ անտի . Երէկ կարի անադան եկի , այլ
զայս առաւօտ եկի վաղ յոյժ . Եկեսցուք վաղ , եթէ
լիցի ժամանակ , Կամի զի եկեսցուք յութերորդ ժա-
մու . Եկայք ի դիպող ժամու : ունիմ ինչ ասել ձեզ .
Գայցէ ինչ ընդ հուպ . Եկայք , տեարք . Որդի քո եկն
եւ խնդրէր զքեզ . Բարեկամ , եկ այսր :

27. Հրահանկ

Ձինչ ունիս ի ձեռին . Ունիմ մատեան ի ձեռին .
Կարծէի եթէ ունիցի զմատանին զոր կորոյս եղբայր
իմ . Առ աւասիկ դահեկան մի վասն աղքատին որ կայ
առ դրան . Կալ բարւօք ի մտի զոր ուսարդ . Ո՞ ու-

նիցի ի վարձու դառունդ . Հօրեղբայր իմ կալաւ զնա
ի վարձու . Կալ ի վարձու մշակս երիս որ գործեսցեն
յայգւոջ իմում . Կալարուք զարսդ , եւ մի թողուք
զնոսա . Ձինչ է զոր ընկալարդ . Ընկալայ պարգեւ ի
թագաւորէն . Համարիցին եթէ եւ մեք առնուցումք .
Առջիք , եթէ իցէք արժանի . Ոչ ոք ընկալցի զձեզ ի
տուն իւր . Մեծաւ պատուով ընկալան զմեզ արքն .
Տամ քեզ զմատեանս . Տուր զարծաթիդ կնոջդ աղքա-
տի . Տուք սակաւ ինչ գինի հիւանդիս . Ետ նմա մայր
նորա միրգս . Խնձոր եւ տանձ եւ նուռն . Ասա ցպան-
դովապետն տալ սմա պատառ մի միս , բաժակ մի գի-
նի եւ մանանեխ եւ հաց . Տուաք դրացւոյ քում գը-
րիչս վեց , քարտէս եւ մելան . Չայս ամենայն տաց
քեզ , եթէ զոր ասելոցն եմ առնիցես . Ո՞ւմ տացուք
զգիրդ . Տուք հօր ձերում . Եթէ տացես ողորմութիւն
աղքատի , տուր ի ծածուկ . Ո՞ւր են հանդերձք քո .
Ետու որում եան զնոսա ինձ . Գիտիցես երբ գայցէ
հայր իմ . Ոչ գիտեմ . Ասա զի գիտացից . Գիտասջիր
զի ոչ երկնչիմք մեք ի սպառնալեաց քոց . Կարո՞ղ ես
առնել մեզ զայդ . Այո , կարող եմ . Յո՞ երթաս . Ի
հրապարակ , Կարիցեմք եւ մեք գալ . Գուք ոչ կարէք
գալ անդր . Ասաց եթէ կարող եմ առնել , եւ ոչ կա-
րաց առնել . Երէկ եւ ետանդ ոչ կարացի ելանել յան-
կողնոյ . վաղիւ թերեւս կարացից ելանել :

ՊԱՏՄՈՒՓԻՒՆ

ՅՈՎՍԵՓԱՅ ԳԵՂԵՅԿԻ

Ի.

ՅՈՎՍԵՓ ՎԱՏՈՍԱԿՈՒՐ ԼԻՆՆ ԵՆՂՐԱՐՅ ԻՐՈՑ

Յակոբ սիրէր զՅովսէփ առաւել քան զայլ որդիս իւր, զի ստացաւ զնա ի Տերութեան իւրում: Արարեալ Յակոբայ պատմուծան ծաղկեաց նկարէն, ազոյց նմաբայց եղբարքն Յովսեփու ատէին զնա վասն առաւելն սիրելոյ զնա հօր նոցա, եւ վասն երկուց երազոցն զոր պատմեաց նոցա Յովսէփ: « Թուէր ինձ », ասէր Յովսէփ յաւուր միում ցեղբարս իւր, « թուէր ինձ կապել որայ ընդ ձեզ յանդի. եւ անա որայն իմ կանգնէր, եւ որայք ձեր յարուցեալ երկիր պաղանէին որային իմում: Թուէր ինձ դարձեալ տեսանել զարեգակն եւ զլուսին եւ մեաասան աստեղս զի երկիր պաղանէին ինձ »:

Որդիքն Յակոբայ երթեալ էին ի տեղի մի որ կոչէր Սիւքեմ արածել զխաշինա իւրեանց: Յովսէփ չէր ընդ նոսա, եւ հայր նորա առաքեաց զնա բերել համբաւ զնոցանէ: Իբրեւ տեսին զնա եղբարքն ի հեռաստանէ, ասեն ցմիմեանս. « Ահա երազատեսն մեր, եկայք սոզանցուք զնա, եւ ասացուք եթէ դադանաբեկ լեալ կորեաւ: Այլ մին յեղբարց անտի Ռուբէն որ կամէր ապրեցուցանել զնա, խրատ ետ նոցա չսպանանել զպատանեակն. եւ նոցա անսացեալ նմա արկին զՅովսէփ ի գուր մի անձրդի: Ապա զհետ երթեալ խրա-

տուն Յուդայի եղբօր իւրեանց, հանին զնա ի գրոյն եւ վաճառեցին քսան դահեկանի վաճառականաց Իսմայելացոց որ ատնէին ուղտիւք խունկս անուշուհս յԵդիպտոս: Յետ այնորիկ տուեալ զպատմուծանն Յովսեփայ զծաղկեաց, եւ թաթաւեալ զնա յարին ուլու՝ առաքեցին առ հայր իւրեանց որ ասէ. « Պատմուծանս այս որդւոյ իմոյ Յովսեփայ է. դադան չար եկեր զՅովսէփ »: Հայրն ողորմելի մերկացեալ զհանդերձս իւր զլեցաւ քուրձ, եւ առ սուգ ի վերայ որդւոյ իւրոյ ծամանակս բազումս:

2.

ՅՈՎՍԵՓ Ի ՏԱՆ ՊԵՏԱՓՐԵԱՅ

Վաճառականացն Իսմայելացոց ածեալ զՅովսէփ յԵդիպտոս, վաճառեցին զնա Պետափրեայ, իշխանի գօրաց արքային Փարաւոնի: Եւ եգիտ Յովսէփ շնորհս առաջի տեսուն իւրոյ, որ կացոյց զնա հազարապետ ի վերայ տան իւրոյ եւ ի վերայ ամենայն ընչից իւրոց: Եւ զի էր այրն զիւրահաւան, անսացեալ բանից կնոջ իւրոյ որ զրպարտէր զՅովսէփ՝ արկ զծառայն իւր հաւատարիմ ի բանտ:

3.

ԵՐԱՅԻ ԲԱՏՈՒՄԱՆԵՆ ԵՒ ՄԵՏԵԿԱՐԱՐԻ ՔԱՂՈՎՈՐԵՆ

Պաշտօնեայք երկու Փարաւոնի, մատուակ նորա եւ մատակարարն, էին ի բանտի անդ ուր Յովսէփն էր: Տեսեալ նոցա երկոցունց երազ ի միում զիչերի՝ աղաչեցին զՅովսէփ մեկնել նոցա զերազն: « Տեսանէի », ասէր առաջինն, « որթ որ ունէր բարունակս երիս ծանրացեալս ողկուղիւք խաղողոյ, զոր առեալ իմ՝

ճմլէի ի բաժանն փարաւոնի եւ մատուցանէի նմա » : « Յետ երից աւուրց » , ասէ ցնա Յովսէփ , « հաստա- տեսցիս ի պաշտաման քում , եւ յայնժամ յիշեա զիս , եւ աղաչեա զարքայ հանել զիս աստի , զի յանիրաւի կամ ի բանտիս » : Պատմեալ եւ մատակարարն զերազ իւր ասէ . « Տանէի կողովս երիս ի գլուխ իմ , եւ ի կողովին որ ի վերոյ քան զայլսն էր՝ էին որպէք չորս զորս ուտէին թռչունք երկնից » : Ասէ ցնա Յովսէփ , « Յետ երից աւուրց փարաւոն տացէ հատանել զգլուխ քո եւ կախեսցէ զմարմին քո զփայտէ , եւ եղիցիս դու անդ կեր թռչնոց երկնից » : Եւ որպէս գուշակ- եացն Յովսէփ՝ այնպէս եղեւ . բայց մատուակն հաս- տատեալ ի պաշտաման իւրում մոռացաւ զոր խոստա- ցաւն :

4.

ԵՐԱՅՆ ՓԱՐԱՒՈՆԻ . ԲԱՐՁՐԱՆԱԼՆ ՅՈՎՍԵՓԱՅ

Յետ երկուց ամաց ինքն փարաւոն տեսանէ երկուս երազս : Թուէր նմա կալ առ եզերք Նեղոսի , ուստի ելանէին երինջք եօթն գէրք որ սկսանէին արածել ի խաղս անդ . ապա ելանէին ի գետոյ անտի այլ եւս երինջք եօթն վտիտք յոյժ որ կլանէին զառաջինսն : Յերկրորդում երազին տեսանէր թագաւորն եօթն հասկս ատոքս , ելեալս ի միջէ ցողնոյ . եւ այլ եւս եօթն հասկս ոսինս ելեալս նոյնպէս ի միջէ ցողնոյ որ կլանէին զհասկան ատոքս : Զահի հարեալ թագաւո- րին ի զարթնուլն՝ հարցանէր զամենայն իղձս Նգիպ- տացւոց , այլ ի զուր : Յայնժամ յիշեալ մատուակին զՅովսէփ՝ խօսեցաւ վասն նորա առ փարաւոն , որ ան- դէն տայր ածել զնա առաջի իւր , զի մեկնեսցէ զե- րազսն , Լուեալ Յովսեփայ զերազսն փարաւոնի՝ ասէ

ցնա , « Եղիցին եօթն ամք առատութեան , եւ ապա եղիցի նուազութիւն ամս եօթն , որ իբրեւ թէ կլա- նիցեն զամեն զառաջինս առատութեան : Թող , ասէ , կացուցէ արքայ ի վերայ ամենայն երկրին Նգիպտաց- ւոց զայր մի իմաստուն որ զհնգերիւր մասն հնձոց ա- մացն սռատութեան դիցէ ի պահեստի վասն ժամա- նակի սովոյն » : Հաճոյ թուեցաւ խրատն փարաւոնի եւ ամենայն աւագաց նորա : « Ուր գտից » , ասէ փարա- ւոն , « այր իմաստուն եւ հանճարեղ քան զնա » . եւ ապա զարձեալ առ Յովսէփ ասէ , « Ահա կացուցի զքեզ այսօր ի վրայ ամենայն երկրիս Նգիպտացւոց » : Ապա հանեալ զմատանին իւր արկ զնա ի մասն Յովսե- փայ , ազոյց նմա պատմուճան բեհեզեայ , արկ ման- եակ ոսկի զպարանոցաւ նորա , եւ հանեալ զնա ի մին ի կառաց իւրոց , ետ կարդալ քարոզ եթէ , Ամենայն ժո- ղովուրդն կրկնեսցէ ծունր առաջի Յովսեփայ , եւ զի- տասցէ եթէ կարգեցաւ նա իշխան ի վրայ ամենայն Ն- գիպտոսի : Յետ այնորիկ ետ փարաւոն Յովսեփայ որ էր ամաց երեսնից՝ կին զղուստր Պետափրեայ քրմի Արեգ քաղաքի զԱսանէթ , յորմէ եղեն նմա որդիք երկու , Մանասէ եւ Նփրեմ :

5.

ՅԱԿՈՅ ԱՌԱՔԻ ԶՈՐԻՍ ԻԻՐ ՅԵԳԻՊՏՍ

Որպէս ասացն Յովսէփ , եօթն ամքն առատութեան եկին , եւ յետ այնորիկ այլ եւս եօթն ամք նուազու- թեան : Յայնժամ եղեւ սով յամենայն երկրին Նգիպ- տացւոց եւ ընդ ամենայն աշխարհ . եւ յամենայն կող- մանց զային յՆգիպտոս գնել ցորեան . զոր Յովսէփ համբարեալ պահէր ի շտեմարանս : Իմացեալ Յակոբայ եթէ գոյ ցորեան յՆգիպտոս՝ առաքեաց անդր զորդիս

իւր որ էին թուով տան , զի ունէր առ իւր զկրտսե-
րըն Բենիամին : Ծանեաւ Յովսէփի գեղբարս իւր առանց
ծանօթա տարոյ նոցա . եւ պատճառեալ եթէ իցեն լըր-
տեաք՝ ասէ ցնոսա . « Եկեալ էք զուք զիտեղ զեղ եւ
գմուա Եգիպտոսի » : « Ոչ , տէր » , ասեն եղբարքն ,
« այլ եկաք մեք գնել ցորեան : Երկոտասան եղբարք
եմք . որքիք առն միով որ բնակեալ է յերկրին Քա-
նանացւոց : Կրտսերն ի մէնջ առ հօր մերում է , եւ
մին չէ ի միջի » : Ասէ ցնոսա Յովսէփի , « Ոչ թողից
զձեզ աստի մինչեւ եկեսցէ եղբայրն ձեր կրտսեր . ա-
ռաքեցէք զմին ի ձէնջ ամեղ զնա այսր » . Զայս ասաց-
եալ եղ զնոսա ի բանտի . ապա հանեալ զնոսա անտի
յաւուրն երրորդի՝ ասէ , « Մին ի ձէնջ կացցէ աստ առ
իս պատանդ , այլքն երթիցեն հանդերձ ցորենով , եւ
ի դառնալ ձերում ամէք զեղբայրն ձեր զկրտսեր , զի
գիտացից եթէ ճշմարիտ են բանք ձեր » : Նոքա ասէ-
ին ցմիմեանս . « Յիրաւի կրեմք զվիշտս զայս , զի մե-
ղաք նմա , եւ ոչ ողորմեցաք նմա յորժամ աղաչէրն
զմեզ » . եւ ոչ գիտէին եթէ Յովսէփի իմանայր զբանս
նոցա , զի խօսէր ընդ նոսա թարգմանաւ : Բայց Յով-
սէփի առանձնացեալ վայր մի ելաց : Ապա եկեալ միւ-
սանգամ հրամայէր ծառայից իւրոց ունել զՇամառն ,
եւ լցեալ զքուրծս նոցա ցորենով , զնել զարծաթ իւ-
րաքանչիւր ուրուք ի բերան քրձի իւրոյ , եւ ապա
արձակեաց զնոսա : Հասեալ նոցա յերկիրն Քանանու ,
պատմեցին հօր իւրեանց զամենայն որ գիպեցաւ նո-
ցա . եւ ասէ ցնոսա Յակոբ . « Անորդի արարէք զիս .
Շամառն գերի է . Յովսէփի չէ ի միջի . կամիք եւ զԲե-
նիամին առնուլ յինէն . ոչ այդպէս . չառնում յանձն
թողուլ երթալ նմա ընդ ձեզ :

Ե.

ՈՐԴԻՔՆ ՅԱԿՈՎՐԱՅ ԴԱՌՆԱՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍ

Ի սաստկանալ սովոյն ի վրայ ամենայն երկրի՝ ասէ
Յակոբ ցորդիս իւր . « Երթայք անդրէն յԵգիպտոս » .
Յուդայ ասէ ցհայր իւր . « Եթէ կամիս երթալ մեզ ,
առաքեա ընդ մեզ զԲենիամին , ես եղէց երաշխաւոր
մանկանն , յինէն խնդրես լիր զնա » : « Եթէ այնպէս
իցէ » , ասէ Յակոբ , « արարէք որպէս հաճոյն է ձեզ .
այլ առէք զընտիր ընտիրս ի պտղոց երկրիս տալ ըն-
ծայս առն որ տիրէ . առէք եւ արծաթ կրկին քան
զառաջինն , տարայք եւ զայն որ գտաւ ի քուրծս ձեր ,
գուցէ դաւ ինչ իցէ » . Եւ եթող զնոսա երթալ , յան-
ձըն արարեալ զնոսա խնամոցն Աստուծոյ : Լու եղեւ
Յովսէփիայ եթէ եկին եղբարք իւր , եւ եթէ Բենիամին
եւս է ընդ նոսա , հրաման ետ հազարապետին իւրում
պատրաստել ճաշ : Իբրեւ յանդիման եղեն եղբարք իւր ,
մատուցին նմա զընծայս իւրեանց , եւ ետուն նմա ող-
ջոյն խոնարհեալ մինչեւ ի գետին : Յովսէփի եւս ետ
նոցա ողջոյն մեծաւ քաղցրութեամբ , եւ հարցանէր
ցնոսա : « Հայր ձեր ծերունի զորմէ ասէիք թէ յերկ-
րին Քանանացւոց է՝ ողջ իցէ » : Ապա հայեցեալ ի Բե-
նիամին որ էր նորա եղբայր համամայր , ասէ . « Իս
իցէ եղբայր ձեր կրտսեր , Աստուած ողորմեցի քեզ ,
որդեակ , եւ պահեսցէ զքեզ » , եւ ամապարեալ էլ
արտաքս , զի փղձկէր սիրտ նորա , եւ ոչ եւս հան-
դուրժէր ունել զարտասուս իւր : Յետ լուանալոյ զե-
րեսս իւր , եկն միւսանգամ՝ բուռն արարեալ անձին ,
եւ ի պատրաստ լինել ճաշոյն , նստաւ ընդ եղբարս
իւր ի սեղան :

ՅՈՎՍԷՓ ՏԱՅ ԵՄՆՕԹՍ ԵՂԵՍՈՅ ԻՒՐՈՅ

Յետ ճաշոյն , պատուէր ետ Յովսէփի հաղարպետին իւրում ընուլ զքօւրձս հիւրոցն ցորենով , դնել անդր եւ զարծաթն զոր բերեալ էր նոցա , եւ զբաժակ իւր եւս ի քրձին Բենիամինի : Այն ինչ ելեալ էր նոցա ըստ քաղաքն , եւ անս հասեալ ի վրայ նոցա հաղարպետին , արգելոյր զնոսս եւ խնդրէր ի նոցանէ զբաժակ տեսուն իւրոյ : Բացան քօւրձքն , եւ բաժակն գտաւ ի քրձին Բենիամինի : Յայնժամ զարմացեալ նոցա եւ զահի հարեալ , պատուեցին զհանդերձս իւրեանց եւ դարձան ի քաղաքն : Ասէ ցնոսս Յովսէփ . « Զի է զի գողացարուք զբաժակ իմ . ոչ գիտէք զի չիք ոք որ գիտիցէ հմայել իբրեւ զիս : Արդ նա որ գողացաւն զբաժակն՝ եղիցի ինձ ծառայ , եւ դուք երթայք խաղաղութեամբ առ հայր ձեր » : Յայնժամ պատասխանի տուեալ Յուդայի՝ ասէ . « Ծառայ քո հայր մեր մեռանիցի , եթէ ոչ դարձուցից առ նա զպատանեակդ , զի իմ երաշխաւոր լեալ է կենօք չափ վասն դորս . ես եղէց ծառայ տեսունդ իմում , եւ երթիցէ պատանեակդ ընդ եղբարս իւր » : Յովսէփ ոչ կարացեալ այլ եւս ժոյժ ունել՝ ետ հանել արտաքս զամենայն Եգիպտացիսն , եւ յարտասուս հարեալ մեծաձայն՝ ասէ ցեղբարս իւր . « Ես եմ Յովսէփի , տակաւին ողջ իցէ հայր իմ » : Եւ զի պախեալ ընդարմացեալ էին նոքա յերկիւղէ , յաւել ասել ցնոսս քաղցրութեամբ , « Ծառայութեանք առ իս , ես եմ Յովսէփի , եղբայր ձեր , զոր դուք վաճառեցէք , այլ մի երկնչիք . Աստուած առաքեաց զիս յեգիպտոս կերակրել զձեզ , երթայք առ հայր իմ , եւ պատմեցէք նմա զոր տեսէքդ , եւ փութասցիք դալ

առ իս : Բնակեսցիք դուք ի Գեսեմ՝ եւ ես կերակրեցից զձեզ , զի հինգ ամ եւս տեսեցէ սովք : Եւ անկեալ զպարանոցաւ Բենիամինի եղբօր իւրոյ համբուրեաց զնա լալով , համբուրեաց եւ զայս եւս յեղբարց իւրոց մեծաւ խանդաղատանօք , եւ նոքա հաւատացին նմա :

ՅԱԿՈԲ ԳՈՅ ԲՆԱԿԵԼ ՅԵԳԻՊՏՈՍ

Յովսէփի հրամանս ետ առնել հանդերձս երկուս վասն միոյ միոյ յեղբարց իւրոց . իսկ վասն Բենիամինի տայր յորինել հանդերձս հինգ , գեղեցիկս յոյժ , եւ ետ նմա զահեկանս արծաթոյ երեքհարիւր : Նոյնչափ զահեկանս եւ այլ եւս բազում ինչ առաքեաց առ հայր իւր : Թագաւորն զլիսովին ետ տանել կառս բերել զՅակոբ հանդերձ իւրովքն եւ ամենայն աղխիւն : Կուեալ Յակոբայ ի բերանոյ որդւոց իւրոց զամենայն անցս որ անցին , տեսեալ եւ զկառս թագաւորին եւ զընծայսն Յովսէփայ՝ գոչեաց . « Ոչ իմիք ցանկամ այսուհետեւ , զի որդի իմ Յովսէփի կենդանի է . երթայց տեսանել զնա մինչչեւ մեռեալ իցեմ » : Եւ ել Յակոբ ի ճանապարհ հանդերձ ընտանեօք իւրովք եւ ամենայն կահիւ եւ կարասեօք երթալ յեգիպտոս : Յովսէփ ել ընդ առաջ հօր իւրոյ , եւ անկեալ զպարանոցաւ նորա , թանայր զնա արտասուօք իւրովք . Ապա եհան զնա առաջի Փարաւոնի , որ եհարց ցՅակոբ թէ քանի՞ ամաց էր . եւ նորա տուեալ պատասխանի ասէ . « Թիւք ամաց պանդխտութեան իմոյ ի վերայ երկրի՝ ես հարիւր եւ երեսուն , սակաւ քան զթիւ ամաց հարց իւմաց , եւ լի ցաւովք եւ հեծութեամբ » : Յովսէփի հրամանաւ Փարաւոնի ետ ի ժառանգութիւն հօր իւրոյ եւ

եղբարց իւրոց զերկիրն Գեսեմ, պտղաբեր յոյժ յամե-
նայն երկրին եգիպտացւոց :

9.

ՅԱՊՈՐ ՕՐՀՆԷ ԶՈՐԿԻՍ ԻՒՐ ԵՒ ՄԵՌԱՆՆ

Յակոբ եկեաց այլեւս ամս եօթնեւտանս յեգիպտոս :
Յայնժամ տեսեալ նորա թէ մեռանելոց է՝ երգմնեցոյց
զՅովսէփ թաղել զնա ի գերեզմանս հարց իւրոց . յետ
այնորիկ օրհնեաց զերկոսին որդիսն Յովսեփայ , զԵփ-
րեմ եւ զՄանասէ : Ապա կոչեալ զամենայն որդիս իւր
զմահճօք իւրովք խօսեցաւ առ մի մի ի նոցանէ եւ
օրհնեաց զնոսա : ԶՌուբէն զորդի իւր յանդիմանեաց
վասն ոճրոյն մեծի զոր նորա գործեալ էր . զՇմաւոն
եւ զՂեւի վասն անօրէն վրիժուն զոր խնդրեալ էր նո-
ցա ի Սիւքեմացւոց անտի : Իբրեւ եկն առ Յուդա , ա-
սէ ցնա . Գովեալ լիցիս դու յեղբարց քոց , եւ ձեռն
քո արկցէ ընդ լծով զթշնամիս քո : Կաղարեալ Յակո-
բայ ի խօսելոյ , տարածեաց զոտս իւր ի մահիճս իւր
եւ մեռաւ : Տեսեալ Յովսեփայ եթէ վախճանեցաւ հայր
իւր , անկաւ ի վերայ նորա եւ համբուրեաց զնա ար-
տասուօք : Ապա հրաման տուեալ դիապաակաց եգիպ-
տացւոց պատել զմարմին նորա ըստ սովորութեան երկ-
րին՝ տարաւ զնա անձամբ եղբարքք իւրովք հանդերձ
յերկիրն Քանանու , եւ եղ զնա մեծաւ չքով ի չիւրմին
որ կոչէր այր Մակփեւայ , մօտ ի Քեբթօն :

10.

ՄԱՀ ՅՈՎՍԵՓԱՅ

Յետ մահուանն Յակոբայ երկուցեալ եղբարցն Յով-
սեփու թէ գուցէ յուշ լիցին նմա չարիքն զոր արար-
եալ էր նոցա նմա , աղաչեցին զնա ներել նոցա , եւ

նա հանդարտեցոյց զնոսա քաղցրութեամբ եւ սիրով :
էր նա յայնժամ ամաց իբրեւ յիսուն եւ վեցից , եւ
եկեաց այլ եւս ամս յիսուն եւ չորս՝ սիրելի եւ մեծա-
րոյ լեալ միշտ յաչս եգիպտացւոց որոց լեալ էր նա
փրկիչ : Յառաջ քան զմեռանել իւր ասէ Յովսէփ ցեղ-
բարս իւր . « Այց արարեալ ձեզ Աստուծոյ յաւուր մի-
ուս՝ հանցէ զձեզ աստի տանել յերկիրն զոր ետ նա
հարց մերոց : Երգուարուք ինձ տանել յայնժամ զոս-
կերս իմ ընդ ձեզ » , եւ նոքա երգուան նմա : Վախ-
ճանեալ Յովսեփայ հարիւր եւ տանամենի՝ պատեցաւ
մարմին նորա եւ եղաւ ի դադաղս մինչեւ ցելս որդ-
ւոցն Իսրայելի յեգիպտոսէ երթալ յերկիրն Քանանացւոց :

ԱՅԼԵՒԱՅԼ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՔ

X.

ՄԵԿՆ

Մանուկ մի գնայր յաւուր միում չըջել առ եզերբ
առուի միով , եւ հանդիպէր անդ մանկանց ոմանց չա-
րաց որ հեղձուցանել կամէին շուն մի փօքրիկ ի Չուրս
անդ առուին : Գթայր մանուկն յանասնիկն հէք , գնէր
զնա եւ ածէր ընդ իւր յիւր տուն : Վաղվաղակի ըն-
դելանէր չնիկն ընդ իւրում բարերարին այնպէս , մին-
չեւ չըջել զկնի նորա յո եւ երթայր նա , խաղալ ընդ
նմա եւ անկանել ընդ անձն : Ի գիշերի միում իբրեւ
մանուկն կամէր մտանել յանկողին , շունն սկիզբն առ-
նոյր հաչել , եւ չտայր նմա ի քուն լինել : Կամեցեալ
գիտել պատանւոյն թէ զինչ էր վասն որոյ հաչէրն
շունն , առ ճրագ , եւ իբրեւ յածէր այսր անդր տե-

սանել ինչ, յանկարծ ետես ընդ մահճոյն այր մի ի կերպարանս անաւորս, եւ զիտաց եթէ գող էր նա: Ի բառնալ պատանւոյն ճիչ առ անին, ամենեքին որ ի տանն էին՝ գային խոնէին զնովաւ. եւ կալեալ զգողն մտանէին դատաւորին: Ի լինել հարցափորձի, խոստովան լինէր այրն եթէ ի մտի եղեալ էր սպանանել մի ըստ միովջ զամենեօին որ ի տանն էին, սկիզբն արարեալ ի պատանւոյն, եւ ապա յաւարի առնուլ զտունն:

Յայնժամ գոհացաւ մանուկն զԱստուծոյ զի այնպէս յաջողութեամբ փրկեաց զնա, եւ ասէ. Ո՞ երբէք ածէր զմտաւ եթէ կորիւն մի շան զորոյ ես զկեանսն փրկեցի, փրկելոց էր զիմ կեանս:

2.

ԴՐԱՅԻՔ ԱԶՆՈՒՍՅՈՅՆՔ

Մլաղացի ուրումն էր մանուկ մի փոքր, որ ի խաղալ իւրում մօտ յափունս առուի, անկանէր ի ջուրան: Ատաղձագործ ոմն որ յայնկոյս առուին բնակէր՝ ետես զոր ինչ եղեւն, եւ խկեւիտի արկեալ զանձն ի ջուր անդր, հան ողջ զմանուկն եւ ամ կացոյց առաջի հօրն:

Իբրեւ ամ մի ի վերայ անցանէր, յանկարծ ի մէջ գիչերի պատահէր հրդեհ ի տան ատաղձագործին: Ճարակէր բոցն զտունն, եւ ապա ուրեմն իմացեալ ատաղձագործին, հազիւ զերծուցանէր զանձն եւ զկին իւր եւ զորդիս: Սակայն առ փութի զերծանելոյ, մոռանային առնուլ զկրտսերագոյնն ի մանկանց որ էր գուտար իբրեւ ամաց երկուց:

Ազաղակ մանկանն լսելի լինէր ի միջոյ հրոյն բորբոքելոյ, հայր եւ մայր նորա լային դառնապէս, այլ չէր ոք որ իշխէր մտանել եւ փրկել զմանուկն: Յայնժամ

աճապարեալ գայ մլաղացն, եւ սրացեալ ի հրդեհ անդր, առնու ածէ զմանուկն անապական, եւ տուեալ զնա ցհայրն ասէ. Օրհնեալ եղիցի տէր որ ետ ինձ ժամ դիպող առ հատուցանել զերախախտն զոր ինձ արարեր. դու զիմ ուտար հաներ ի ջրոյ, եւ ես, օգնականութեամբն Աստուծոյ, զերծուցի զքո գուտար ի հրոյ: Իբրեւ հասանէին մանկունքն երկուքին յարբունս, որ հանաւն ի ջրոյ՝ առնէր կին զնա որ ի հրոյն հանեալ էր:

3.

ՊԱՐԿԵՆԻ

Կնոջ ուրումն աղքատի էր գուտար մի որ անկեաց տունկ մի մատաղ վարդենւոյ յանօթ խեցեղէն եւ եղ առաջի պատուհանի խցկանն յորում բնակէր: Էին աւուրք գարնայնոյ, եւ տունկն լի էր բոլորիւք վարդից. Ի ջեր ժամանակս թողոյր աղջիկն զվարդենին արտաքոյ պատուհանին, եւ ընդ երեկս, իբրեւ արեւն ի մուտս լինէր, առնոյր ի ներքս:

Դէպ եղեւ զի յերեկոյի միում չարար ինչ փոյթ զնել զտունկն ի պահեստի, որպէս եւ սովորն էր. քանդի ասէր եթէ Չէ ինչ պիտոյ, զի օգն էր ջերմ եւ քաղցր: Այլ իբրեւ ել ընդ առաւօտն, ետես զվարդենին ցամաքեալ ի սառամանեաց: Լայր, իբրեւ հայր ի տունկն եւ ասէր առ տրտմութեանն. « Մի միայն անմտութիւն անա եղծ զարդիւնս այնչափ վաստակոց իմոց »: Յայնժամ ետ պատասխանի մայրն եւ ասէ. « Պատահարդ այդ փոքր որ քեզ այնչափ վիշտս գործէ՝ մարթի քեզ մեծի իրիք երանութեան պատճառք լինել: Ուսիր աստոտին զի զոր ինչ սառնամանիքն արարին վարդենւոյդ որ ի ծաղկի էր, ապականութիւն բարոյից զնոյն արասցէ անմեղութեան. եւ

զի առ ի պահել զանձն սուրբ յախտից , յաճախ իմն
փութոց պէտք են եւ հանապազորդ զգուշութեան :

4.

ՊԱՏԵՍԵՒՔ ԸՆԿՈՒԶՈՅ

Ծեր կոմսն Ա. սիրէր յոյժ զճշմարտութիւն եւ զար-
դարութիւն : Արք ոմանք չարք զայրացեալ էին ընդ
նա վասն այտորիկ , մինչեւ երզնու ի միասին եւ ի
խնդիր լինել կորուսանել զնա : Արդարեւ իսկ ետուն
արծաթ բազում առն ումեմն չարագործի որ խոստա-
ցաւ սպանանել զնա ի վաղիւ անգր դիչերայն :

Կոմսն ազնուական չունէր բնաւ ակն վտանգին որ ի
վերայ կայր : Քեռորդիք նորա , մանկունք սիրունք ,
եկին առ նա ընդ երեկս : Ուրախ լեալ կոմսին ընդ
զարուստ նոցա , հանէր միրգս՝ խնձոր եւ տանձ եւ
ընկոյզ : Իբրեւ մեկնեցան մանկունքն , կամեցաւ կոմսն
ի քուն լինել , եւ յանձն լեալ ի պաշտպանութիւնն
Աստուծոյ , անկասկած ի քուն լինէր :

Սակայն զհատարակ դիչերաւ չարագործն որ գաղտ
մտեալ էր յապարանս անգր՝ սպրդէր մեղմով ի սենեակ
կոմսին , մինչ սա քաջ ի քուն էր , եւ լսպտեր մի
փոքր վառէր առ անկոզնոյն : Մերկացեալ չարագոր-
ծին զգաշոյնն , եւ ամբարձեալ զբազուկն մերձենայր
առ նա : Այլ յանկարծ լսելի լինէր ի սենեկի անդ
գղրղիւն այնպէս սաստիկ , մինչեւ զարթնուլ կոմսին
ի քնոյ : Իբրեւ յարեաւ եւ ետես զայրն զաշոյն ի ձե-
ռին , աճապարեաց առ զղէնն որ կախեալ կային
զորմովն ի սնարից անկոզնոյն , եւ սղառնայր հարկա-
նել զայրն : Զանի հարեալ առնն՝ ընկենոյր զգաշոյնն եւ
խնդրէր չնորհս : Յետոյ ապա բռնադատեալ մտանել ի
բանս՝ ի վեր հանէր զորս թեղաղիրն լեալ էին նմա :

Զմտաւ ածէր կոմսն թէ զինչ էր որ զգղրղիւնն զայն
գործեաց , եւ զարթոյց զնա ի քնոյ : Իբրեւ յածէր զաչս
իւր չուրջանակի՝ ետես զի ընկեցեալ էր մանկանցն ի
գետին կեղեւ ընկուղոյ յորոյ վերայ կոխեալ էր չա-
րագործն : Զարմացաւ կոմսն եւ ասէ . Խնամովքն Աս-
տուծոյ կեղեւ մի ընկուղոյ սպրեցոյց զիս , եւ
զանզգամսն մասնեաց սրոյ արդարութեան :

5.

ԻՇՔ ՍՍՆՈՒՂՈՅ

Արք երեք յԱմադերտամ քաղաքէ յուղի անկեալ ի
միասին երթային ի գիւղ ուրեք վասն իրեք գործոյ :

Զճանապարհայն տեսանն շինական մի զի գայր առ
նոսա շտապաւ , եւ յերեսայն տեսլենէ թուէր իմն
ախմար եւ պանդոյր քան զամենայն մարդիկ : Ասեն
արքն երեքին ցմիմնանս , « Եկալք ծաղր արասցուք
զդովաւ » : Զայս ասեն , եւ հեռացեալ կան ի վերայ
ճանապարհին բացագոյն ի միմեանց իբրեւ քարրնկէց
մի : Իբրեւ մերձենայ շինական առ առաջինն՝ լսէ ի
նմանէ զայս բան . « Ողջ լեր , հայր Աբրահամ » : Առ
այս բան շինականն տայ նմա ողջոյն նշանացի գլխովն ,
եւ ասէ « Ողջ լեր » : Սակաւ ինչ հեռագոյն անտի տե-
սանէ զմիւս եւս ընկեր առաջնոյն , որ ասէ ցնա .
« Ողջ լեր , հայր Իսահակ » : Սմա եւս զնոյն պատաս-
խանի առնէ շինականն : Անտի ապա յառաջ մատուց-
եալ գտանէ զերրորդն որ ասէ ցնա . « Ողջոյն քեզ ,
հայր Յակոբ » : Յայնժամ ի վերայ հասեալ շինականին
խորհրդոյ արանցն ասէ ցնա . « Խաբիք , տեսարք , չեմ
ես Աբրահամ , ոչ Իսահակ եւ ոչ Յակոբ , այլ Սաւուղ
եմ որդի Ախեայ , եւ ելեալ եմ ի խնդրել զէշս հօր ի-
մոյ . այլ , բարէ , մերքն մատակք էին , զոր եսն գտա-
նեմ՝ արուք են :

6.

ՅՈՎԱԷՓ ԿՍՅՍՐ

Յովսէփ Բ. Կայոր Գերմանացւոց յառաջնում ճանապարհորդութեան զոր արար յանձանօթս՝ հասեալ ի կայան մի սուրհանդակաց չգտանէր ձի յասպաստանին ի փոխել զերիւարան : Սուրհանդակապետն ասէ ցայրն անձանօթ սպասել սակաւիկ մի՝ խոստովան լեալ եթէ յուղարկեաց զնժոյզան բերել զազգականս եւ զբարեկամս իւր հրաւիրեալս ի կնիք որդւոյն : Զբանիւք անկեալ Կայսեր ընդ առնն եւ գտեալ զնա ողջամիտ եւ հայրենասէր՝ յայտ արար նմա եթէ ցանկաց լինել կնքահայր մանկանն : Սուրհանդակապետն զարմանայր ընդ առաջարկութիւնն , բայց եւ այնպէս նախամեծար արարեալ զայրն անձանօթ քան զիւր հօրեղբօր ուսոր որ հողադործ էր՝ հաւանեալ առ յանձն : Յերթալ նոցա յեկեղեցին , սկիզբն լինէր պաշտամանն : Ասէ երէցն կնքատու ցկայսրն . « Զինչ անուն է քո » . եւ նա ասէ « Յովսէփ » : « Եւ զինչ աւելի անուն է քո » , կրկնէ երէցն : « Զինչ պիտոյ իցէ քեզ այդ . ինձ թուի թէ Յովսէփն անունն միայն շատ իցէ » : « Ոչ , Տէր » , ասէ երէցն . « Կամիմք գիտել եւ զանուն յորջորջանաց աղագատհմին քո » : Կթէ այնպէս իցէ , ասէ յայնժամ Կայսրն , « Անուն յորջորջանաց իմոց է Յովսէփ Բ. Կայսր Գերմանացւոց » :

Երէցն եւ որ անդն կային յապուչ հարան , եւ սուրհանդակապետն անկաւ առ ոտս Թագաւորին որ յարոյց զնա մարդասիրութեամբ , եւ մեծապարգև մեծարեալ զայրն , խոստացաւ չմոռանալ զյիշատակ իւրոյ սամունն :

7.

ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ ԱՆՅԵԱԼ

Տարագիր լեալ Դիոնի ի Սիրակուսացւոց ապաշնորհաց՝ ապաստան լինէր ի քաղաքն Մեդարացւոց ուր Պրոդոտոս անուն ոմն վարէր զիշխանութիւնն : Իբրեւ դէպ լինէր սմա յաւուր միում պահանջել իրաւունս վասն անիրաւութեան իրիք եղելոյ նմա յումեքէ , երթեալ յապարանս իշխանին ինդդէր յանդիման լինել նմա , այլ ոչ ումեք լինէր փոյթ դնել մեծարանս երեսաց առնն մեծի՝ ըստ արժանի առաջնոց նորա մեծութեանն : Յետ հարուստ մի տալոյ սպասել նմա՝ տուաւ պատասխանի եթէ զքաղեալ Պրոդոտոս ի գործս կարեւորս չկարէ առնել նմա ընդունելութիւն զայն օր : Բարեկամք Դիոնի որ ընդ նմա էին՝ զչարէին զի իբրեւ ընդ անարգի ումեք վարեցան ընդ առնն սքանչելոյ , որ մինչդեռ յիշխանութեանն էր՝ հանապազ մարդասիրութեամբ գնայր ընդ որս զիմէինն առ նա : Այլ Դիոն առանց տրտնջելոյ ասէր ցնոսա հանդարտութեամբ . Բարեկամք , թերեւս եւ իմ գնոյն արարեալ իցէ , մինչդեռ իշխանս էի ի Սիրակուսա : Յետ ժամանակաց այրս այս մեծ ազատէր զհայրենիսն ի Դիոնիսեաց բռնաւորէ որ հարստահարէր զերկիրն , եւ հաստատէր միւսանգամ զխաղաղութիւն եւ զարդարութիւն . այլ սպանաւ նա ի Կալլիպոսէ Աթենացւոց որ հիւր եւ բարեկամ նորա էր : Իսկ Դիոնեսիոս Բռնակալ , աքսորեալ ի Սիրակուսայ , եկն բնակեցաւ ի Կորնթոս ուր լեալ դաստիարակ՝ մեռանէր յաղքատութեան :

8.

ԳՈՂ, ԵՒ ԽՈԶ

Արք երկու որ չընեցուցանէին արջ մի՝ հասեալ յա-

ուր միում ընդ երեկս կարի անագան ի չէն ուրեմն ,
լուծան յիջեւանի ուրեք ուր կամէին ազանել զայն
գիշեր : Պանդոկապետն որոյ այն ինչ վաճառեալ էր
զիւր խող պարարակ փակեաց զարջն ի գոմ անդր ուր
զխոճկորն կապէր յառաջագոյն :

Զմէջ գիշերաւ գող մի , որ չէր տեղեակ որում
զիպուեցան զցերեկ , սպողեալ ի պանդոկի անդր կա-
մէր ասնել զխոզն պարարակ : Մեզմով իմն բացեալ
զգուռն գոմին մտանէ ի ներքս առ խարխափի մթան ,
եւ փոխանակ խոզին զոր գտանել կարծէր՝ բուռն
հարկանէր զարջոյն , որոյ յոտն կացեալ անագին իմն
աղաղակաւ արկանէ զերկոսին թաթուրն յայրն եւ
այնպէս խիղքս արկեալ վակժոյժ լինի գնմանէ , մին-
չեւ չկարել առնն շարժել :

Անն եւ տագնապ ետուն նմա բառնալ զաղաղակ
գուժի եւ լալոյ , մինչեւ յաղմկէ անտի նորա զարթ-
նուլ ընգոստ ամենեցուն որ ի պանդոկուոջն ննջէին .
եւ հազիւ ուրեմն հասանէր նոցա թափել ի ճիրամանց
զազանին զայրն յարիւն եւ յապժոյժ համակեալ :
Այլ այն ինչ գերծեալ նորա ի վտանգէ անտի , մատ-
նէր ի ձեռս արդարութեան :

9.

ՊԵՏՏՈՆԵԱՅ ԱՆԿԵԱԼ ՅԻՇԵԱՆՈՒԹԵՆԷ :

Ոմն ի թագաւորաց Պարսից ցասուցեալ ընդ զլիա-
ւորն ի պաշտօնէից իւրոց՝ բնկենոյր գնա յիշխանու-
թենէ եւ գայլ որ փոխանակ նորա կացուցանէր : Սա-
կայն շնորհս իմն առնելոյ վասն՝ թողոյր նմա ընտրել
վայրս ինչ ուր բնակիցէ լազաղութեամբ հանդերձ ըն-
տանեօքն , եւ զամենայն ստայուածան եւս շնորհէր

նմա : Այլ պաշտօնեայն ասէ ցթագաւորն . « Զի պի-
տոյ իցեն ինձ այսուհետեւ ինչքն զոր կամի արքայ
շնորհել . աղաչեմ տուր հրաման առնուլ զամենայն
յինէն . այլ հաճոյ թուեսցի տեսն խնում առնել զոր
խնդրեմն . ցուցցի ինձ յիշխանութեան արքայի զիւղ
մի կամ աւան անչէն եւ ամայի , զոր խնամեալ արա-
րից չէն մարդաշատ : Յայնժամ հրաման տայր թագա-
ւորն հանել խուզարկս ի խնդրել վայրս ինչ ըստ ցան-
կութեան պաշտօնէին . այլ որք առաքեցանն ի թա-
գաւորէն՝ եկեալ ետուն համբաւ թէ չլի յամենայն իշ-
խանութեան արքայի զիւղ կամ աւան եւ կամ վայր
ինչ բնակութեան որ իցէ ամայի կամ անմշակ : Յայն-
ժամ ասէ Պաշտօնեայն ցթագաւորն . « Բաջ իսկ զիտէի ,
արքայ , թէ չիք բնաւ վայր աւեր եւ ամայի յամենայն
երկրին զոր վարել յանձն լեալ էր ինձ . եւ ի խնդրել
իմում տեղի ինչ այնպիսի՝ իմ խորհուրդ այն էր , տալ
պատճառս զի անձամբ հասու լիցիս թէ զխարդ չէն եւ
ձողկաւէտ զարձուցանեմ այսրէն զերկիրս ի ձեռս քո ,
կցիւ գտանէր Տէրդ իմ այլ պաշտօնեայ որում մարթ
էր ապա տալ զանձնէ զնոյն վկայութիւն :

ԻԳ.

ՕՐԻՆԱԿ ՀԱՅՐԵՆԵԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

Յետ պարտութեանց կարողութի Ք.Բ. ի Պետրոսէ մեծէ
առ Բուլղաւայ , շինականք երեք Սուեռայցիք ետուն
զարմանալի ինչ օրինակ հայրենասիրութեան : Ընդ առ-
նուլ նոցա համբաւ եթէ պարտեցաւ արքայ Սուեռայց
եւ է ի մեծի կարօտութեան՝ ժողովեալ զամենայն ինչ
որ աւելորդ էր նոցա՝ կարասիս , հանդերձս , գարի ,
խար եւ անասունս , չորան վաճառել զնոսա ի միում
ի մօտաւոր քաղաքաց անտի , եւ մին ի նոցանէ առ-

եալ զգգինս վաճառին եւ հեծեալ ի ձի աճապարեալ հասանէր ի բանակ անդր Սուեռեաց . « Ո՞ր իցէ արքայ » , գոչէ նա ի հեռուստ առ պահակապանսն . « մուծէք զիս առ նա , ունիմ ինչ ասել ցնա » : Մի ոմն ի պաշտօնակալացն անսացեալ նմա , ածէ զնա առաջի Կարողոսի : Ի մտանել շինականին առ թագաւորն՝ անդէն ի գուճս անկեալ հանէ ի ծոցոյ իւրմէ քսակս երկուս ոսկւոյ , եւ մատուցանէ արքայի՝ յայտ արարեալ նմա թէ զիարդ ածեալ էր նորա ի մի վայր զայն գումար հանդերձ երկուքումք ընկերօքն : Ասի եթէ յարասուս հարաւ Կարողոս ընդ պատմութիւն առնն , եւ ասէ . « Ոչ ոք երբէք յաղնուականաց խոց եցոյց այսպիսի ինչ հանդէս հաւատարմութեան » . եւ խոստանայր շինականին ամբառնալ զնա յաղնուականութեան աստիճան իբրեւ ի հատուցումն հայրենասիրութեան նորա . այլ ի չառնուլ նորա յանձն , եւ յընտրելն մանաւանդ կալ յիւրում աստիճանին ընդ վաղնջուց բարեկամս իւր , տայր թագաւորն գրել առաջի իւր հրովարտակ որով ի սպառ ապահարկ առնէր զբարեկիր շինականն եւ զերկուսն ընկերս նորա , եւ ի հանդէս իւրոյ շնորհակալութեան խլեալ թելս ինչ ի մօրուացն դնէր ընդ մոմով կնքոյն որով կնքէր զհրովարտակն :

XX.

ՓԱՐՈՍՆ ԱՂԵՐՍԱՆԳՐԵԱՅ

Աշտարակն Փարոսի որ շինեցաւ հրամանաւ Պաղումեայ եղբայրասիրի՝ էր ի թիւ եօթանց հրաշակերտաց աշխարհի , եւ այլ եւս աշտարակք սմին նմանք որ յետոյ շինեցան յառաջնորդութիւն նաւաւարաց՝ կալան զնոյն անուն : Եր նա շինուած մեծ չորեքանկիւնի ի սպիտակ կճէ բաղմայարկ , եւ ունէր տանիս յորոյ վե-

րայ վառէր զամենայն զիշեր խարոյկ մեծ զոր մարթէր նաւաւարաց բացուստ ի բաց տեսանել : Ճարտարապետն որ արկ զձեւ շինուածոյն եւ հան ի գլուխ զգործն՝ կոչէր Սոսորատոս : Յանկայեալ սորա թողուլ զհամբաւ ճարտարութեան իւրոյ առջապա , եւ ոչ իշխեալ ընդ անուան թագաւորին կցել զիւրն՝ խորհեցաւ այսպիսի ինչ հնարս : Ծեփեալ բոով զճակատ շինուածոյն՝ գրէր ի վերայ բանս գովութեան առ թագաւորն , եւ ի ներքոյ ծեփածոյն զբոչմէր ի վիմի միւս եւս զիւր : Յետ իբր դարու միով ի թօթափել ծեփոյն՝ ջնջեալ անհետ լինէր որ ինչ զՊաղումեայն գրեալ էր , եւ երեւէր միայն որ ի ներքոյն էր զբոչմեալ մեծամեծ նշանագրօք այսպէս . « Սոսորատոս կնիդայի , առ զիսն կենարարս , յօգուտ նաւարկութեան » :

XXI.

ԳՐԾԵ

ԳԵՐԶԱԿ ոմն անկեալ յախտ մահացու , տեսանէ զարմանալի ինչ յանուրջս : Թուէր իմն նմա կալ ի վերջնում աստեխի , եւ հրեշտակն մահու կայր եւ պարզէր առաջի նորա զբօշ մի անագին , կազմեալ ի կոտորոց ազգի ազգի կերպասուց զոր նորա խորեալ էր ընդ ժամանակս ժամանակս յիւրոց յաճախորդաց : Ի նմին ժամու թուի նմա միւս ի դժոխս . ընդ այս տեսիլ զարհուրեալ առնն՝ յառնէ ընդոտտ ի քնոյն համակ ի քիրան ցուրտ :

Չայս երազ համարեալ նորա իբրեւ ազգ իմն նմա յաստուածակոյս կողմանէ անախ՝ դնէ ուխտ չգողանալ այլեւս , եթէ ապաքինեսցի ի հիւանդութենէն : Յետ սակաւ միոյ արդարեւ ողջանայ ի ցաւոցն , եւ զի չէր վստահ յիւր առաքինութիւն , պատուէր տայ միում ի

գործաւորաց իւրոց յուշ առնել նմա զգրօշն , յորժամ
 եւ դէպ լինի նմա հանդերձ ինչ հատանել : Առ ժամա-
 նակ մի կացեալ առնն հաւատարմութեամբ յուխտին ,
 յաւուր միում ի հատանել նորա հանդերձ մի ի կերպա-
 սէ իմեքէ մեծագնոյ՝ փորձեալ յոգւոյ անտի ագահու-
 թեան անդի տայ ժլատութեան , եւ գողանայ մասն
 ինչ ի կտաւէն : Ի զուր ազդ առնէ նմա այրն յուշա-
 րար , ածել զմտաւ զգրօշն : « Կարի իմն ձանձրացու-
 ցանես զլսելիս իմ գրօշիւդ , այր դու » , առէ ցնա գեր-
 ձակն . « ի գրօշին զոր տեսի յերազի՝ չգոյր կերպաս
 այս գունակ » :

XIII.

ՎԱՐՍԱՎԻՐԱՅԳ

Վարսավիրայ ոմն որոյ գործ էր վիրալ զմօրուս եւ
 հերս փոքրել՝ առ յինքն կորդել յաճախորդս բազումս ,
 ետ նկարել արտաքոյ խանթին իւրոյ ի վերայ որմոյն
 այր մի , որոյ անկեալ ի ծով մերձ էր ի հեղձնուլ . եւ
 այլ ոք գթացեալ ի նա՝ գայր ի լիւղ հանել զնա ի
 ջրոյն , այլ ի բուռն արկանել զհերացն որ չէին ճշմա-
 րիտ՝ գիտակն եւեթ մնայր ի ձեռին . իսկ այրն զոր
 փրկելն կամէր՝ ընկզմեալ լինէր ծովամոյն : Ի վերայ
 պատկերիս այսորիկ էր գրեալ մեծամեծ նշանագրօք
 այսպէս . « Վայ որոց պիտակ են հերք » : Սովին յայտ
 իմն առնել կամէր թէ սուտ վարսք շնասակարք են :

Այլ ոմն վարսաւիրայ որոյ արուեստ էր յօրինել վարսս
 պիտակս՝ իբրեւ տեսանէր զի բազումք հաւանեալ յօ-
 րինակէ անտի արուեստակցին իւրոյ ի բաց կային յար-
 կանելոյ վարսս պիտակս ի կիր , հնարեցաւ այսպիսի
 ինչ առ առնուլ զառաջս շնասուռն եղելոյ նմա : Տայր
 եւ սա նկարել նոյնպէս ի ճակատ խանթին իւրոյ զԱ-
 բիսողոմ կախեալ ի հերացն զծառոյ , եւ ի ներքոյ
 գրէր զայս օրինակ . « Եթէ պիտակ էին հերքն » :

Պատմութիւնն չասէ ինչ զելլից այսր նորանշան մրցու-
 թեան . այլ այժմու սովորութիւնս ցուցանէ թէ վարսք
 պիտակք խախանեցան . այլ ապաքէն յարիցեն միւսան-
 դամ : Պարտ է երկայնամիտ լինել . իբրեւ զսա բա-
 զում նշանս գործեաց նորաձեւութիւն :

XIV.

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԽՐԱՏ

Իշխան ոմն մանուկ մեծագոր՝ թագաւորէր ի հնդիկս ,
 եւ զի էր սէգ եւ ամբարտաւան յոյժ , բազում շնասս
 գործէր անձին իւրում եւ հպատակաց իւրոց : Ի զուր
 ազդ առնէին նմա բարեկիրք նորա թէ քան զամենայն
 զօրութիւն մեծ այն է թագաւորի՝ շահել զսիրտս հպա՞
 տակաց իւրոց : Բազումք որ զայս խրատ ետուն նմա՝
 յաչաց ելին եւ անկան ընդ պատժովք : Այր ոմն իմաս-
 տուն կամեցեալ հաւանեցուցանել զթագաւորն առանց
 զրգոելոյ զնա ի ցասումն՝ հնարեաց զխաղն ճատրակի ,
 ուր թագաւորն , թէպէտ քան զայլ անձինս նշանա-
 ւոր , չէ իմիք ձեռնհաս առանց օգնութեան հպատա-
 կաց եւ զօրականին : Մանուկ արքայն , հանձարեղ ի
 բնէ , ի միտ առեալ զզօրութիւն խրատուն փոխեաց
 զվարձն , եւ այնպէս առ զառաջս աղէտիցն որ մօտ
 առ զուրս հասեալ կային :

Կամեցեալ երախտահացոյց լինել առնն որ գտակն լեալ
 էր խաղուն , եհարց նմա զինչ խնդրիցէ ընդ այնր ի վարձ .
 եւ նա խնդրեաց տալ նմա այնչափ հատս ցորենոյ որ-
 չափ էին խորչք ի ճատրակին , պայմանս եղեալ զի բազ-
 մապատկեսցի միշտ թիւ ցորենահատիցն յառաջում
 խորչէ անտի մինչեւ ցվերջինն որ է վաթսներորդ եօթ-
 ներորդ : Թողաւորն շորհեաց նմա առժամայն զխնդիրն
 մինչչեւ քննեալ զնա . այլ ապա ի հաչիւ արկեալ գտա-

նէր զի համօրէն հունձք մեծի աշխարհին Հնդկաց չէին բաւական ի կատարել զոր խոստացան : Աստի պատճառս առեալ իմաստնոյն եցոյց մանուկ թագաւորին թէ որչափ կարեւոր է առն թագաւորի կալ զգոյշ յորոց շուրջն են դնովաւ , եւ չտալ նոցա զեղծանել բարերարութեամբն զոր առնէ նոցա :

Ի Ե .

ԵՐԿՈՐԻՆ ԲԱՐԵՎԱՍԲ

Ի մէջ երկուց դասուց աշակերտաց մեծի դպրոցին որ ի Ուեստմինսթէր վարագոյր մի էր անջրպետ : Մին յաշակերտաց անտի փոքունց յաւուր միում պատառեաց զվարագոյրն յանգէտս . եւ զի էր մանուկն ի բնէ հեզ եւ երկչոտ , դողայր թէ դուցէ ընկալցի պատուհաս ի վերակացուէն որ էր այր խիտս : Մին յաշակերտակցաց անտի մանկանն , երիցագոյն քան զնա տիօք , հանդարտեցոյց զնա խոստացեալ նմա յիւր վերայ առնուլ զյանցանսն , եւ անձամբ կրել զպատուհասն :

Յետ ոչ սակաւ ամաց յարեաւ պատերազմ ընտանի յԱնգղիա , եւ երկոքին մանկունքս , լեալ հուժկու , գտանէին կուսակիցք մէն միում կողման . մին էր ի կուսէ ընկերահաշտից , եւ միւսն յարքունի թերէ : Յետ յաղթելոյ մերթ միոյ կողման մերթ միւսոյն , յաջողեալ ընկերահաշտիցն՝ ձերբակալս առնէին զամենայն պաշտօնակալս զվերինս զօրացն արքունի : Կարգէին վասն նոցա դատաւորք , եւ աշակերտն երկչոտ որ զհետ երթեալ էր դատաւորութեան՝ լինէր մին ի դատաւորաց անտի : Լուեալ նորա ի մէջ անուանց այնոցիկ զորս ածէին՝ զանուն իւրոյ աշակերտակցին եւ բարեկամի զոր չէր նորա տեսեալ յորմէ հետէ ելեալ էր նոցա ի դպրոցէն , խանդաղատեցաւ ողի նորա . հայե-

ցաւ ի նա ուշի ուշով , թուեցաւ նմա թէ նա իցէ , եւ հարցեալ ցնա ինչ ինչ ստուգեաց թէ արդարեւ նա ինքն էր , եւ առանց ծանօթս տալոյ նմա՝ իսկ եւ իսկ անկանէր ի ճանապարհ երթալ ի Լոնտոն : Անդ ազդեցութեամբ եւ ջանիւք զոր արկ ի կիր առ որս անկն էր յաջողեցաւ նմա ապրեցուցանել զիւր բարերարն ի պատուհասէն յորմէ ոչ այլ ոք յընկերաց անտի նորա կարաց զերծանել :

Ի Ը .

ԲՆԵՆԻ

Շինական ոմն համեռեալ զգրաստ իւր երթալ ի քաղաքն , տեսանէր զի մին ի բեւեռաց անտի ոտից երիւ վարին պակասէր . եւ զի աճապարէր երթալ , ասէ ընդ միտս իւր . Ձինչ վնաս ինձ կամ շահ եթէ բեւեռ մի յոտս երիւարին իցէ աւելի կամ պակաս : Չայս ասացեալ անկաւ յուղի : Ձճանապարհայն երկաթ մի յոտից գրաստուն խախտեալ անկանէր . « Եթէ գոյր աստ ուրեք պայտատ , ասէ , մարթ էր տալ դնել ի տեղի իւր զերկաթն . այլ զի չիք ոք այնպիսի աստ , մարթ է ձիոյն միւս երիւքն հանել զճանապարհն ի գլուխ » : Այլ քարինքն որ ի վերայ ճանապարհին՝ եղին վերս անասնոյն որ սկսանէր խոշաւ ի գնալն : Երբեւ այնպէս երթային կաղս ի կաղս յամրագնաց , գողք երկու ելին յանկարծ ըստ թաւուսն տեռազերծ առնել զայրն որ , առ կաղալ երիւարին ոչ կարացեալ խոյս տալ արագ , անկանէր ի բուռն անազակացն , որոց հանեալ ի նմանէ զգրաստն հանդերձ պայուսակաւն . եւ որ ինչ էրն ի նմա՝ թողուին զնա երթալ : Ստիպեալ նորա՝ թափուր յամենայնէ , դառնալ ի տուն՝ ասէ ի միտս իւր

տրտմեալ » . Ձիարդ մարթէր ինձ ածե զմտաւ եթէ
առ ի չգոյէ բեւեռի միոջ . կորուսանելոց էի զգրաստ իս :

Ի 7 .

ԻՈՐ ԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մի ոմն յաւագաց անտի Բուսաց առեալ զիշխանու-
թիւն միոյ ի գաւառաց տէրութեանն , ի շրջել իւրում
այցելութեամբ ընդ գաւառն՝ հասեալ ի գիւղ մի տե-
սանէ այր մի ալեւոր որոյ նստեալ առ դրան խղկան
միոջ որ սակաւ ինչ հեռի էր ի շինէն՝ յարտասուս հար-
կանէր : « Ձի է քեզ այր դու » , առէ ցնա աւազն ,
« վասն էր տրտմեալ ես եւ յարտասուս հարեալ » :
« Տէր » , առէ ձերունին յողոց հանելով , « լամ զի
հայր իմ գան հարեալ հան զիս արտաքս » : Չարմացաւ
իշխանն ընդ այս բան եւ իջեալ վաղվաղակի ի ձիոյն
մտանէ ի ներքս : Այն ինչ եղեալ նորա զոտս ի գա-
ւիթ տանն , տեսանէ անդ միւս եւս ալեւոր հինա-
ւորոց քան զառաջինն , որ եւ թուէր սրամտեալ : « Ըն-
դէր խոռովեալ ես , ով դու » , առէ ցնա գաւառապետն .
« Մի հարցանէր , տէր » , առէ ձերն . « որդին իմ որ
կայ առ դրան , առ անհողութեան ընկէց զհայր իմ
ձերունի որոյ բեկեալ զոզն նստեալ կայ » : Ընդ խաղ
իմն համարեցաւ գաւառապետն զասացեալսն , այլ
վաղվաղակի ծանեալ թէ չէին ինչ ծաղու բանքն ,
քանզի մուծեալ ի սենեակ մի ետես անդ ի վերայ գա-
հոյից մերձ ի կրակարանն միւս եւս այր անցեալ յոյժ
զաւուրբք որոյ թիկունքն կորացեալ էին առ ձերու-
թեանն , այլ էր նա տակաւին առոյգ եւ յուժի : Ար-
դարեւ , առէ ի միտս իւր գաւառապետն , ի տոհմէ
նահապետաց է որեարս :

Ի 8 .

ՉՈՐԻ

Բժիշկ ոմն ելեալ ի ջորի իւր երթայր այց առնել
հիւանդի որոյ էր խաղաւարտ ի կոկորդին : Հասեալ նո-
րա ուր դէմն եղեալ էր , եւ իջեալ յերիւարէն , հան-
գիւղէր անդ առաջի դրանն միում ի ծանօթից իւրոց
ընդ որում սկիզբն առնոյր խօսել : Յերկարել բանիցն
թողոյր զսանձն , եւ ջորւոյն գտեալ բաց զդուռն տանն
դիմէ ի ներքս : Խուց հիւանդին էր , առէ պատմու-
թիւնն , ի վերայ գաւթին եւ թողեալ բաց կիսով չափ
առ ի տալ մուտ օդոյն ի ներքս : Հայեցեալ գրաստուն
այսր անդր , թերեւս ի գտանել ինչ ուտել , եւ տես-
եալ զդուռնն բաց , սանձաւ թամբաւ մտանէ ի սեն-
եակ անդր հիւանդին , որոյ լուեալ ոտնաձայն եւ հա-
մարեալ եթէ բժիշկն իցէ , առանց դառնալոյ յայսկոյս
ձգէ ի նա զբազուկ իւր ի զննել : Տեսեալ ջորւոյն բա-
զուկ մի կարկառեալ առաջի իւր առանց գիտելոյ
զպատճառն , առամամբքն ունի զդաստակէն : Չաճի
հարեալ հիւանդին դառնայ յայսկոյս , եւ տեսեալ զջո-
րին , իջանէ ընդոտս յանկողնոյն հանել զգրաստն ար-
տաքս . այլ ի սաստիկ ծաղուէն խաւարան որ ի կոկոր-
դին՝ պայթէր : Մինչ այս մինչ այն հասեալ ի վերայ
բժշկին կամէր խարազանաւ հարկանել զջորին . այլ
հիւանդին ձայն բարձեալ առէ . « Մի ինչ մեա առ-
նէր անամոյդ , տէր բժիշկ , զարմանալի իմն է պա-
տահարս . ջորիդ այդ բուժեաց զախտն որում թերեւս
չէր մարթ արուեստին առնել դարման : Այսուհետեւ
եթէ դէպ լիցի անկանել ինձ յայսպիսի ինչ ախտ , ա-
ռաքեա զջորիդ , եւ դու մի ինչ աշխատ լինիր գալ
անձամբ առ իս :

ԳԱՆՁ ԹԱՂԵԱՆ

Պատմի եթէ հողագործ ոմն որ յարգէր յոյժ գաշխատութիւն , կամեցեալ մերձ ի մահ իւր ցուցանել որդւոյ իւրում արդեամբք թէ քանիօն օգտակար է աշխատութիւն , կոչէ զնա առ իւր , եւ որպէս թէ գաղտնիս ինչ յայտնիցէ նմա , ասէ . « Որդեակ , յանդի մերում զոր մշակեմք՝ կայ գանձ թաղեալ , այլ թէ յորում վայրի իցէ՝ չգիտեմ » : Զայս ասացեալ խրատ տայր նմա առանց ումեք ի վեր հանելոյ , անձամբ անձին բրել զարան : « Այսպէս արարեալ » , ասէր , « ստուգիւ գտցես զգանձն » : Մեռանի պրն , եւ որդին յուսով գտանելոյ զգանձն թաղեալ , առնու բահ եւ բրիչ , եւ աշխատեալ աւուրս բազումս բրէ գանդն ծագէ ի ծագ , եւ ոչ հանդիպեալ գանձուն մեկնի սրտառուչ եւ յուսարեկ :

Այլ երկիրն այսպէս վարեալ եւ ցանեալ տայ ի ժամանակի հնձոց արդիւնս առատ , զոր քաղեալ մանուկ հողագործին եւ համբարեալ ի շտեմարանս՝ մեծանայր յոյժ : Յայնժամ ի միտ առնոյր եթէ գանձն զօրմէ ասէր հայրն աշխատութիւնն իսկ էր :

ՎԵՐՔ

20132513

Այբեկարան ի լուսնուց շեղանի ըն- թեցարան	5
Աշխարհադր թիւն ընտանի և յաղարա- կան Ա. Մ. Գարադաշեանի	4
Աշխարհադր թիւն ուսումնական ընտանի քաղաքի Ա. Մեղայեղեանի	8
Բանալի գործքերակի Ա. Մ. Կարադաշ- քաղաքի թիւն առնուն յ. Մուրադեանի	12
Գասախարան մանկանց կամ նոր լինեցո- րան Ա. Մ. Գարադաշեանի	5
Գասախարան Թուրքամուսթեան Տ. Յ. Պոզա- ճեան Գ. Տաղադրեթիւն	8
Գրգու թիւն կամ նոր Բերականուսթիւն Ա. Մ. Գարադաշեանի	8
Կրկնութիւն Տանի լեզ. Պ. Գայրբաճեանի	5
Մ. Բ. ուսումնար Բրիտանական Հասարակ և Արազան պատմութիւն Աւետարանի Գ. Յարիտեանի	2
Միւսթիւն իւր-իւրում Յ. Փաշայեանի	8
Նոր Գասախարան աղգային պատմութեան Ա. Ա. Մուրեճեանի	5
Արազան պատմութիւն բաղմամուտիկի Ա. Մ. Գարադաշեանի	5
Տիեզև աղբուսթիւն կամ ուսումնական, նա- կան և յաղարական Աշխարհադրութիւն Ա. Մ. Գարադաշեանի	8
աղբում Տեղակի	6
Փոքրիկ Գարադաշեան կամ Նամականի Ա. Յ. Գարադաշեանի	10
Բերականուսթիւն Համալուս Ա. Մ. Գա- րադաշեանի	4
Բերականուսթիւն Գաղղիարի և Հայրենի բառ Օրէնուրճի դուսթ. Մ. Գարադաշ- եանի	24
Բերականուսթիւն Համալուս Ա. Մ. Գա- րադաշեանի	10